

ζεται εἰς τὸ θέατρον «Εὐτέρπη» τὸ 1846 μὲ τὴν ἑλληνικὴν μετάφρασιν ἐνὸς ἰταλικοῦ ἔργου. Ἀκολουθεῖ ὡς δεῦτερον ἔργον ἢ γνωστὴ κωμῆδία «Βαβυλωνία» τοῦ Δημητρίου Βυζαντίου. Ἐν ἔξαιρέσει τις μικρὰς διακοπὰς, κυρίως λόγῳ πολεμικῶν γεγονότων, τὸ Ἑλληνικὸν θέατρον δὲν ἀπουσιάζει ἀπὸ τὴν Σμύρνην μέχρι τοῦ Ἰουλίου 1922, ἓνα μῆνα περίπου πρὸ τῆς καταστροφῆς.

Οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπάρχει ὅτι ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ σχολεῖον μεγάλως συνέβαλον εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας· δὲν εἶναι ὅμως μικρὰ καὶ ἡ συμβολὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ θεάτρου. Τοῦτο σαφῶς καταφαίνεται ἀπὸ τὴν θαυμασίαν εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο ἐξιστόρησιν τοῦ συγγραφέως, ὁ ὁποῖος διὰ τοῦ νέου τούτου ἔργου του ἀποδεικνύει ὅτι δὲν εἶναι μόνον λογοτέχνης ἀλλὰ καὶ ιστοριοδίφης. Οὗτος μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν ἠρεύνησε βιβλία περιηγητῶν, παλαιὰς ἐφημερίδας, προγράμματα θεάτρων καὶ ἄλλας πηγὰς οὕτως, ὥστε ὁ ἱστορικὸς ὁ ὁποῖος μίαν ἡμέραν θὰ γράψῃ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς Μικρᾶς Ἀσίας θὰ δύναται νὰ βασισθῇ εἰς τὸ ἔργον τοῦτο.

Ἡ προέλευσις τοῦ κ. Χρήστου Σολομωνίδου ἀπὸ τὸν πνευματικὸν κόσμον τῆς Σμύρνης καὶ τὸ γεγονός ὅτι ἔζησε τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας τῆς Ἑλληνικῆς Σμύρνης ἐβοήθησαν τὸν συγγραφέα εἰς τὸ ἔργον του.

Ἀμφιβάλλω ἂν ἄλλος θὰ ἠδύνατο νὰ γράψῃ τοιοῦτον ἀξιόλογον ἔργον περὶ τῆς ἐξελίξεως τοῦ θεάτρου ἐν Σμύρνη.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΜΕΛΩΝ

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑ. — Ἀρχαῖαι, μεταγενέστεραι καὶ ἀκαταχώριστοι Ἑλληνικαὶ λέξεις ἐν τῇ κοινῇ Νεοελληνικῇ καὶ τοῖς ἰδιώμασιν, ὑπὸ Φαίδωνος
Ἰ. Κουκουλέ.

Ὁ θησαυρὸς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, πλουσιώτατος, ἀφ' οὗ περιλαμβάνει λέξεις, αἵτινες, ἐπὶ χιλιετηρίδας χρησιμοποιηθεῖσαι, διεσώθησαν ἐν πολλοῖς διὰ διαφορῶν κειμένων, ἐπιγραφῶν, ἐγγράφων, ὀστράκων καὶ παπύρων, πλουσιώτατος, λέγω, πολὺν ἀπέχει ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι πλήρης. Τοῦτο εἶναι φυσικόν, διότι εἶναι ἀδύνατον ἢ γραπτῇ παράδοσις νὰ περιλάβῃ πάσας τὰς λέξεις, αἵτινες ἐλαλήθησαν ἢ λαλοῦνται ὑπὸ λαοῦ τινος. Εἰς τὸν κατάλογον τοῦ Ἑλληνικοῦ λεξικοῦ θὰ παραμένουν πάντοτε κενά, τὰ ὁποῖα μόνον νέων κειμένων ἀνακάλυψις καὶ δημοσίευσις θὰ δυνηθῇ, ἐν μέρει, νὰ συμπληρώσῃ.

Ἐπὶ τούτοις τρόπος διὰ τοῦ ὁποίου θὰ δυνηθῇ τις νὰ πλουτίσῃ τὸν θησαυρὸν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ αὐτὸς εἶναι ἡ χρησιμοποίησις τοῦ Νεοελληνικοῦ γλωσσικοῦ ὕλικου ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ ἔμπειρος ἐρευνητῆς δύναται ν' ἀνακα-

λύψη πολλὰς λέξεις, τὰς ὁποίας ἀσφαλῶς ἀνὰ τοὺς αἰῶνας ἐχρησιμοποίησαν οἱ Ἕλληνες. Ἡ νέα Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶναι καὶ αὕτη ἐν πολὺτιμον κείμενον, τὸ ὁποῖον δὲν ἐχρησιμοποιοῦντο ἐπαρκῶς καὶ κατὰ σύστημα πρὸς τὸν εἰρημένον σκοπὸν.

Ἐν τῇ νέᾳ Ἑλληνικῇ ὄντως σφύζονται οὐ μόνον ἀρχαιοτάτα Ἑλληνικά, καὶ δὴ καὶ ποιητικὰ λέξεις, ἀλλὰ καὶ πολλὰ τῶν ὁποίων ἡ σύνθεσις καὶ ἡ σημασία μονονουχὶ φωνὴν ἀφαιρῶσιν ὅτι πρέπει νὰ εἶναι ἀρχαῖα.

Ἐσώθησαν δ' αἱ ἀρχαῖα ἢ μεταγενέστερα λέξεις ἢ αὐτούσιοι ἢ μόνον κατὰ τὸν ὑποκοριστικὸν αὐτῶν τύπον ἢ πολλάκις φωνητικῶς ἢ τυπικῶς, ἐν μέρει δ' ἐνίοτε καὶ σημασιολογικῶς μεταβεβλημένοι, δι' ἐτυμολογικῆς ἐρεῦνης ἀναγόμενοι εἰς τὸν παλαιὸν τύπον καὶ τὴν παλαιὰν σημασίαν.

Ἐναφέρω τὰ ἐξῆς ἐλάχιστα, ἀπὸ πλείστων παραδείγματα.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, ὡς ἐκ τοῦ Πολυδεύκου καὶ τῶν γεωπονικῶν βιβλίων φαίνεται, πρὸς ἐκθλιψιν τῶν ἐλαιῶν μετεχειρίζοντο τὸ ρῆμα *τριβω*, «*τριβεῖν ἐλαίας*». Ὅτι ὁ τόπος ἐνθα ἐτριβοντο αἱ ἐλαῖαι θὰ ἐλέγετο *τριβεῖον* εἶναι πιθανώτατον, καὶ ὅμως ἡ λέξις, ὑπὲρ ἧς συνηγορεῖ τὸ παραδεδομένον *ἐλαιοτριβεῖον*, δὲν παρεδόθη. Ὅτι θὰ ἐχρησιμοποιοῦτο ἐν τούτοις αὕτη, ἀποδεικνύει τὸ τῆς Ἀπυράνθου τῆς Νάξου *τριὸ* = *τριβεῖον* = *τριβεῖον*, τὸ δηλοῦν τὸ *ἐλαιοτριβεῖον* καταχωριστέα λοιπὸν εἰς τὰ λεξικά ἢ λέξις *τριβεῖον*, ὡς καὶ ἡ λ. *ἀντιτρόχιον*, ἣτις καὶ *ἀντροῖον* ἐν Κύπρῳ καὶ *ἀντρόχι* ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Μακεδονίᾳ δηλοῖ τὸ ὑπὸ τὸν τροχὸν τῆς ἀμάξης τιθέμενον ἀντέρισμα.

Τῇ βοθηείᾳ, ἐννοεῖται, τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ λεξικοῦ εἶναι δυνατὸν λέξεις ἀσαφεῖς ἢ ἐμφαλμένα ἢ ἀμφιβαλλομένης σημασίας νὰ διασαφηθοῦν.

Ἐν τοῖς ὄνειροκριτικοῖς τοῦ Ἀρτεμιδώρου (2,28) φέρεται «*ὄρη καὶ νάπαι καὶ ἄγκεα καὶ φάραγγες δυσθυμίας καὶ φόβους καὶ ταραχὰς καὶ ἀνεργίας προσημαίνουσι*». Ἐνταῦθα τὸ *ἀνεργία* θεωρεῖται ὑποπτον, ἀντὶ τοῦ *ἀεργία* κείμενον. Ὅτι ἐν τούτοις καλῶς ἔχει ἡ λέξις, δεικνύει τὸ ὅτι νῦν ἐν Καρπάθῳ *ἀνεργία* λέγεται ἢ ἀκαταστασία τῶν μελισσῶν μετὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς βασιλίσσης των.

Ἐν τῷ Θησαυρῷ ἀνεγράφη τὸ ἐπίθετον *ἀνεργής*, τὸ ὁποῖον ὑπολαμβάνεται κείμενον ἀντὶ τοῦ *ἀνεεργής*. Τὸ ἐπίθετον ἐν τούτοις ἔχει παθητικὴν σημασίαν καὶ σημαίνει ὁ μὴ χρησιμοποιηθεὶς διὰ τὸ ἔργον ὡς δεικνύει ἄλλωστε καὶ τὸ Ποντικὸν *ἀνέργιος*, τὸ τὸν μὴ χρησιμοποιηθέντα δηλοῦν.

Παρ' Ἀριστοφάνει (Εἰρήν. 1136) φέρεται τὸ ρῆμα *ἀνθρακίζω*, ὅπερ, συνώνυμον τοῦ *ἀνθρακώ* θεωρούμενον, ἐρμηνεύεται διὰ τοῦ μεταβάλλω εἰς *ἀνθρακας*, κατὰ τὴν μεταγενεστέραν δ' ἐποχὴν εἶμαι μέλας ὡς ὁ *ἀνθραξ*. Ἀντιστρόφως, καὶ εἰς μεσαιωνικὰ κείμενα στηριζόμενος, φρονῶ ὅτι τὸ *ἀνθρακίζω* σημαίνει ἢ γίνομαι διάπυρος ὡς *πεπυρακτωμένος ἀνθραξ*, ὡς νῦν παρὰ τοῖς Ποντίοις, ἢ ἀπα-

στράπτω ὡς ὁ πολύτιμος λίθος ἀνθραξ. Ὁ Μιχαήλ Ψελλὸς ὁμίλησε διὰ τὸ «πυροσοφανὲς τῶν λίθων ἀνθράκων»¹, ὁ Ἀρέθας εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν περὶ «τοπάζου ἐρυθροῦ καὶ ἀνθρακίζοντος» καὶ ὁ Κίνναμος² δι' ἀλουργίδα, ἣτις «ἐπυροσοῦτο ἀνθραξι».

Ὁ Σουΐδας παραδίδει· κάπρος· ἐπὶ τοῦ αἰδοίου τοῦ ἀνδρός. Ἀναγράφων τὴν λέξιν ὁ Θησαυρός, δέχεται ὅτι ἡ ἐρμηνεῖα αὕτη προῆλθεν ἐκ παρεξηγήσεως τοῦ χωρίου τῆς Λυσιστρατίης τοῦ Ἀριστοφάνους (202) «προσλαβοῦ μοι τοῦ κάπρου» ὑπὸ τοῦ παλαιοῦ σχολιαστοῦ ἐξηγήσαντος, τὸ κάπρου, ἀντὶ τοῦ αἰδοίου. Τὸ τῶν Κρητῶν ἐν τούτοις νῦν *καπρομαχῶ*, ἦτοι ἔχω στύσιν τοῦ αἰδοίου, δηλοῖ ὅτι ὁρθῶς ἔχει τὸ παρὰ Σουΐδα.

Παρὰ Σουΐδα ἐπ' ἴσης φέρεται ἡ λέξις *λογάνιον* ἀνευ ἐρμηνεύματος. Τί σημαίνει ἡ παρὰ τὸ λέγω λέξις *λογάνιον* διασαφηνίζει τὸ ἐν Τριφυλία περιφερόμενον *λογανιά* καὶ τὸ τῆς ἐν Κάτω Ἰταλίας Βονα *lagáni* (= λαγάνιον) τὸ δηλοῦν κόρηθρον ἐξ ἀκανθώδους θαμνίσκου, δι' οὗ σύροντες ἐλαφρῶς καὶ ἐξ ἐπιπολῆς ἀποχωρίζουσι τὸν λιχωμένον σῖτον τοῦ ἀχύρου³.

Ἐν τοῖς ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου (p. 917) φέρεται· «τὸ ἄστοργον καὶ δυσεπίμικτον ἀμβλύνει καὶ ἀνασβέννυσι τὰς ὀρμάς». Ὁ Dindorf, προσκρούσας εἰς τὸ ἀνασβέννυσι γράφει· «scribendum videtur ἀποσβέννυσι vel σβέννυσι» γνώμη ἣτις ἐγένετο ἀποδεκτὴ ἐν τῷ λεξικῷ τῶν Liddell - Scott. Ὅτι τὸ ἀνασβέννυσι ὁρθῶς ἔχει ἐμφαίνει τὸ σημερινὸν Ποντικὸν ἰδίωμα, ἐν ᾧ κεῖται τὸ νεβζήνω = ἀνασβήνω «νεβζήνω τὸ φῶς» ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ ἀπλοῦ σβέννυμι.

Ἡ νέα Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἔχει λέξεις, ὧν πολλαί, βαρβάρους ἢ ξενικὰς ἀντικαθιστῶσαι, θὰ ἠδύνατο νὰ ἀναγραφῶσιν εἰς τὸ λεξικὸν τῆς ἀρχαίας. Κάλιστα π.χ. αἱ λέξεις *κουρκουσουριὸ* καὶ *κουσέλι* = ἐξεύρεσις καὶ συζήτησις περὶ τῶν ἐλατωμάτων τινὸς θὰ ἠδύνατο ν' ἀντικατασταθῶσιν ὑπὸ τοῦ τῶν Ναξίων *ξελέχι*, παρὰ τὸ ἐξελέγγω, καὶ τὸ *νταμάρι* ὑπὸ τοῦ τῶν Χίων *λατόμι*, ὅπερ *πετροκοπειὸν* λέγουσιν οἱ Πάτιμοι.

Ἐπ' ἴσης ἀντὶ τοῦ *κουμάσι* θὰ ἠδύνατο νὰ εἰσαχθῇ τὸ ὀρνηθοκοίτης τῶν Σφακιανῶν τῆς Κρήτης καὶ ἀντὶ τοῦ *φρασίσι*, εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις, ὁ τῶν Μακεδόνων *ψυχολόγος* λέξις, ἣτις θὰ ἦτο καὶ παλαιοτέρα, ἀφ' οὗ παρὰ Στεφάνω τῷ Βυζαντίω κεῖται τὸ ῥῆμα *ψυχολογέω* ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ συλλέγω τὰς ψυχάς. Καὶ τὸ κοινολεκτούμενον δὲ *ταμπάκικο*, ἦτοι βυρσοδεψεῖον, κάλλιστα θὰ

1. Μιχαήλ Ψελλοῦ, Εἰς τὴν θυγατέρα Στυλιανὴν πρὸ ὥρας γάμου τελευτήσασαν. (Κων. Σάθα, Μεσ. βιβλ. 5,70).

2. Κιννάμου, Ἱστορ. 205,17.

3. Φ. Κουκουλέ, Ἐτυμολογικά ἐν Ἀθηνᾶς 59, 210.

ἡδύνατο ν' αντικαταστήσῃ τὸ τῶν Κυπρίων *γναφειόν*, καὶ τὸ τουρκικὸν *μασιὰ* ἢ τῶν ἐκ Ροδόπης *διλαβία* καὶ τῶν ἐκ Μελενίου *διλάβι* ὅπερ *διλάβιον* ἔλεγον καὶ οἱ Βυζαντινοί, *ξυλλάβι* δὲ καλοῦσιν οἱ Σφακιανοί.

Περαιτέρω τὸ Τουρκικὸν *κεσάτι*, ἦτοι ἢ εἰς τὸ ἐμπόριον ἀπραξία, κάλλιστα θὰ ἡδύνατο ν' αντικατασταθῇ ἀπὸ τὴν τῶν Ζακυνθίων *ἀναπουλιὰν* καὶ ἢ *ντάρα* ἀπὸ τὸ Ἑλληνικώτατον *σόβαρο* (=ἰσόβαρον) ἢ *σόζυγον* (=ἰσόζυγον) ἢ τὸ ἐν Ἀθήναις *ἀντίβαρο* καὶ τὸ τῶν Κυπρίων *διάζυ(γ)ο* καὶ τὰ κοινῶς *δράμια* ἀπὸ τὰ τῆς Αἴνου *ἀντιζύγια*, ἀφ' οὗ ἐπὶ τῆς σημασίας ταύτης ὡς ἀρχαῖον παρεδόθη τὸ ἐπίθετον *ἀντίζυγος*, καὶ ὁ *μπάγκος* διὰ τοῦ *προβολή*, λέξεως, ἣτις εἶναι καὶ Βυζαντινὴ καὶ ὁ Τουρκικὸς *σεφτές* διὰ τοῦ *εὐαρχισμός*. Οἱ Βυζαντινοὶ τὸν πρῶτον ἀγορᾶζοντα πελάτην ἐκάλουν *εὐαρχον*¹.

A

ἀβάκη. Ἐν τοῖς λεξικοῖς κατεχωρίσθησαν αἱ ἀρχαῖαι λέξεις *ἄβαξ*, *ἀβάκιον* καὶ *ἀβακίσκος*. Ὅτι καὶ ὁ τύπος *ἀβάκη*, κατὰ τὸ μάκτρα, *σκάφη*, θὰ ἐλέγετο φαίνεται ἀπὸ τὸ τῶν σημερινῶν Κυπρίων *ἀβάτση* (ἢ) τὸ δηλοῦν τὴν *σκάφη*ν τοῦ μύλου, εἰς ἣν καταπίπτει τὸ ἐκ τῶν μυλοπετρῶν κατερχόμενον ἄλευρον.

ἄβατος. Τὸ ἀρχαῖον τοῦτο ἐπίθετον μὲ τὴν σημασίαν ὁμοίως τοῦ μὴ *βατός*, τοῦ ἀπρόσιτος, οὕτω φέρεται νῦν ἐν Ἠπειρῷ, Μακεδονίᾳ καὶ Λακωνικῇ.

ἀβρότονον. Τὸ τῶν ἀρχαίων φυτὸν ἀβρότονον, ἀψίνθιον τὸ ἀβρότονον, (*artemisia abrotonum*) ὡς *ἀβρότανον*, κατὰ τὸ βότανον, λέγεται σήμερον ἐν Θράκῃ.

ἄβρωτος. Κατὰ τύπον καὶ σημασίαν τὸ ἀρχαῖον ἐπίθετον *ἄβρωτος*, ἦτοι ἀκατάλληλος πρὸς βρωσιν, περιφέρεται σήμερον παρὰ τοῖς Ποντίοις.

ἀγήρατος. Τὸ ἀρχαῖον τοῦτο ἐπίθετον τὸ δηλοῦν τὸν μὴ γηράσκοντα, τὸν πάντοτε νεάζοντα, σφάζεται νῦν ἐν Πάρῳ καὶ Αἰτωλίᾳ.

ἀγκύλη. Παρὰ τὸ ἀρχαῖον ἐπίθετον ἀγκύλος παρεδόθη τὸ οὐσιαστικοποιηθὲν ἀγκύλη, οὐχὶ ὅμως ἐφ' ἧς σήμερον σημασίας. Νῦν σφάζεται τὸ *ἀγκούλα* πολλαχοῦ ἐπὶ τῆς σημασίας τῆς κεκαμμένης κατὰ τὴν κορυφὴν ράβδου, δι' ἧς οἱ ποιμένες συλλαμβάνουσι τὰ βοσκήματα.

ἀγλαοφῶτις. Τὸ ὑπὸ τοῦ Αἰλιανοῦ ἐν τῷ περὶ ζώων ἰδιοτήτων ἔργῳ του (14, 24) ἀναφερόμενον φυτὸν ἀγλαοφῶτις (*raelonia officinalis*) σφάζεται νῦν ὑπὸ τὸν ἀρσενικὸν τύπον *ἀγλαοφώτης*, ὡς παραδίδει ὁ Α. Thumb².

1. Κατὰ τὴν σύνταξιν τῆς παρούσης μελέτης ἔλαβον, ὡς πρὸς τὴν δῆλωσιν τῶν τόπων, ἐν πολλοῖς τὸ ὕλικόν τοῦ Ἱστορικοῦ λεξικοῦ τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης, τὸ ὁποῖον πρὸ ἐτῶν κατέταξα.

2. A. Thumb, On the value of modern Greek (The classical Quarterly 8, (92).

ἀγλίθα. Ἡ τοῦ σκοροόδου κεφαλὴ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐκαλεῖτο ἀγλις, ἀγλιθος, ἀλλὰ καὶ ἀγλις ἀγλιθος. Ὁ τελευταῖος τύπος φέρεται ἐν Ρόδῳ ὡς ἀγλιθα καὶ γλιθα καὶ ὡς ἀγλιθρα ἐν Βορείῳ Εὐβοίᾳ.

ἀγρανάπαυσις. Συνηθίζουσι σήμερον οἱ γεωργοί, πρὸς ἐνδυνάμωσιν τοῦ ἐδάφους τῶν ἀγρῶν, νὰ μὴ τὸν σπείρουν συνεχῶς, ἀλλὰ ν' ἀφίνουν αὐτό, κατὰ περιόδους, ἄσπαρτον. Τοῦτο καλοῦσιν οἱ Σκύριοι ἀγρανάπαυιν. Ἡ λέξις ἥτις δὲν κατεχωρίσθη οὔτε εἰς ἀρχαῖα λεξικά οὔτε εἰς τὸ τῆς νέας Ἑλληνικῆς, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, εἶναι ἀρχαία.

ἀγωγός. Παρ' ἀρχαίοις ὁ ὀχετὸς τοῦ ὕδατος ἐκαλεῖτο ἀγωγός, ὡς παραδίδει ὁ Φρύνιχος γράφων (314 Lobeck) «νῦν δὲ οἱ περὶ τὰ δικαστήρια ρήτορες ἀγωγούς καλοῦσι τοὺς ὀχετοὺς τῶν ὑδάτων». Ἡ λ. ἀμετάβλητος μὲ τὴν αὐτὴν σημασίαν σφίζεται ἐν Ἰκάρῳ, Κρήτῃ, Χίῳ καὶ ὡς ἄωός ἐν Νάξῳ.

ἀδηφάγος. Τὸ τὸν ἄπληστον καὶ ἀκόρεστον δηλοῦν ἐπίθετον τοῦτο φέρεται οὕτω παρὰ τοῖς Ποντιοῖς καὶ ὡς ἀδηφάος ἐν τῇ νήσῳ Κύθνῳ.

ἀδόκητος. Ὡς καὶ παρ' ἀρχαίοις, οὕτω καὶ ἐν Ἡπείρῳ, Μακεδονίᾳ, Θεσσαλίᾳ καὶ Φιλιππουπόλει φέρεται νῦν τὸ ἐπίθετον ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ ἀπροσδόκητος, ἀνέλπιστος.

ἀελλοπόδης. Ἦδη παρ' Ὀμήρῳ φέρεται τὸ ἐπίθετον ἀελλόπους πρὸς δῆλωσιν τοῦ ταχύποδος τοῦ ἔχοντος πόδας ταχεῖς ὡς ἡ ἄελλα, ἡ θύελλα. Τὸ ποιητικὸν τοῦτο ἀελλόπους ὡς ἀελλοπόδης μαρτυρεῖ ὁ Ὀππιανὸς ἐν τοῖς κυνηγετικοῖς του (1,413), τοῦτο δὲ ὡς ἀελλοπό(δ)ης εἶναι καὶ νῦν ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Καρπαθίοις μὲ συνώνυμον ἐν Πόντῳ καὶ Ἡπείρῳ ἀνεμοπόδης.

ἄζα. Ἡ ἀρχαία αὕτη λέξις ἡ δηλοῦσα τὴν ξηρασίαν καὶ τὴν κόνιν καὶ ρυπαρίαν πεπαλαιωμένων πραγμάτων σφίζεται νῦν πολλαχοῦ δηλοῦσα λεπτοτάτην κόνιν ἀνθρώκων ἢ ἀχύρων (Λακεδαίμων, Λακωνικῇ) λιθάρια ἢ ὑπολείμματα τοῦ γεννήματος.

αἴγειρος. Ἡ λεύκη ἢ ἡ πελέα ἤδη ἀπὸ τῶν Ὀμηρικῶν χρόνων ἐλέγετο αἴγειρος, τὸ ὄνομα δὲ τοῦτο δημωδῶς ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους. Οὕτως ἐν ἐγγράφοις τοῦ ΙΒ'. αἰῶνος ἀναγινώσκομεν «καὶ κατέροχεται εἰς τὴν αἴγειρον εἰς τὸ σύνορον τῶν μοναχῶν»¹, εἶπε δὲ καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Εὐστάθιος (Παρεκβ. 501, 152, 3, 53) «οὕτω δὲ καὶ φυτὸν ἢ αἴγειρος φυλάττει τὴν κλῆσιν ἐν τοῖς περὶ Ναύπακτον καὶ τοῖς ἐκεῖ τόποις». «Αἴγειρος δὲ τὰ πολλὰ μὲν ἐρημάζει φυλάττουσα μέχρι καὶ νῦν πολλαχοῦ τὸ ὄνομα». Πολὺ βραδύτερον παρὰ da Somavera ἢ πελέα καλεῖται αἰγέρα.. Ὅτι δὲ καὶ τὸ ὑποκοριστικὸν αἰγείριον

1. Cusa, I diplomì 14,533.

θὰ ἐφέρετο, δεικνύουσι τὰ τοπωνύμια *Αἰγεῖροι* (οἱ) ἐν Καρπιάθῳ¹ καὶ *Γεῖροι* ἐν Ἐρμουπόλει τῆς Σύρου.

αἰγιαλεύω. Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου Σκοπέλου τὸ ἀλιεύω, παρὰ τὸ αἰγιαλός, λέγουσιν *αἰγιαλεύω*. Τὸ ρῆμα τοῦτο, τὸ ὁποῖον δὲν ἀναγράφεται ἐν τοῖς λεξικοῖς τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς νέας Ἑλληνικῆς, ἀσφαλῶς θὰ ἦτο ἀρχαῖον ὡς ἐκ τοῦ τύπου καὶ τῆς σημασίας του φαίνεται,

αἰγιαλισκάριον. Τὴν λέξιν ὡς ἀρχαίαν ὑποδηλοῖ ἡ ἐν Λευκάδι παράλιος τοποθεσία *γιαλισκάρι*.

αἰγίλωψ. Εἶδος ζιζανίου φρυομένου ἐν τῷ σίτῳ καὶ τῇ κριθῇ ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων αἰγίλωψ. Τὴν ὀνομασίαν διέσωσε τὸ σημερινὸν Σίφνιον *αἰγιάλου-πας*, αἰγίλωπας τουτέστιν, ἀναπτύξει τοῦ ρ, περὶ ἧς ὠμίλησα ἄλλαχού².

αἰγόμαλλον. Οἱ Ζακύνθιοι σήμερον τὸ ἔριον τῆς αἰγὸς λέγουσι *γόμαλλο*, λέξεις, ἧτις θὰ ἦτο καὶ ἀρχαία. Πρὸς ταύτην παραβλητέα καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Προδρομοῦ ἀναφερόμενα *αἰγειομέταξα*³.

αἰθάλη. Τὸ μεταγενέστερον αἰθάλη τὸ δηλοῦν τὴν ἀσβόλην, τὴν καπνίαν, σφύζεται ὑπὸ τὸν αὐτὸν τύπον καὶ τὴν αὐτὴν σημασίαν ἐν Χίῳ καὶ παρὰ τοῖς Καππάδοξι. Πβ. καὶ τὸ παρ' Ἑσυχίου *αἰθάλη*, τέφρα, σποδός, τὸ ἐκ καμίνου μέλαν.

αἰθινος. Οἱ Πόντιοι αἰθινον λέγουσι τὸν ζωηρόν, ἄτακτον καὶ δυσήνιον. Τὸ ἐπίθετον, παρὰ τὸ αἶθω, καίω παραγόμενον, ἀρχικῶς θὰ ἐδήλου τὸν εὐκόλως καιόμενον μὲ τὴν σημασίαν δὲ αὐτὴν παραδίδει τὸ ἐπίθετον τὸ Μ. Ἐτυμολογικὸν (33,11). «αἶθινα· ξύλα εὐκαυστα». Κεῖται δὲ καὶ παρ' Ἑσυχίου· αἰθινος καπνός· ὁ δριμύς. Τὸ ἐπίθετον φαίνεται ἀρχαῖον.

αἰθρία. Ἡ ἀρχαία αὕτη λέξις ἡ τὸν καθαρὸν οὐρανὸν δηλοῦσα, τὴν κοινῶς ξαστεριὰν ὡς *αἶθρια* σφύζεται νῦν παρὰ τοῖς ἐκ Ματσούκας τοῦ Πόντου⁴.

αἰθρίασμα. Ἡ εἰδία ὑπὸ τῶν Ποντίων λέγεται *αἰθρίασμα*, παρὰ τὸ ἀρχαῖον αἰθριάζω. Δὲν θὰ σφαλῇ τις, ἂν καὶ τὴν λέξιν ταύτην ὡς ἀρχαίαν καὶ ἀκαταχόριστον θεωρήσῃ.

αἰμασίδα. Οἱ Σκύριοι *μασίδα* καλοῦσι τὸ ἐπὶ τῶν κλιτύων λόφου τμήμα ἀγροῦ, τὸ χωριζόμενον δι' ἀναλημμάτων. Ἡ λ. ἧτις δὲν καταχωρίζεται ἐν τῷ λε-

1. Ἐμμ. *Μανωλακάκη*, Καρπαθιακά 37. Ὅρα καὶ *K. Amantos*, Die Suffixe der neugriechischen Ortsnamen 63.

2. Φ. *Κουκουλέ*, Φωνητικά, ἔτυμολογικά καὶ σημασιολογικά ἐν Ἀθηνᾶς τόμ. 29 (Λεξικ. Ἀρχ. τόμ. Δ'. 83 ἔξ.)

3. *Hesseling-Pernot*, Poèmes Prodromiques 3,77.

4. *Γ. Ζεργελίδου*, Τὸ καλαντόνερον 76.

ξικῶ τῆς νέας Ἑλληνικῆς, οὔσα ὑποκοριστικὸν τοῦ ἀρχαίου *αἵμασιά*, φαίνεται ἐπ' ἴσης ἀρχαία.

αἰρολόγος. Τὸ μὲ εὐρείας ὁπὰς κόσκινον διὰ τοῦ ὁποίου καθαρίζουν τὸν σῖτον καὶ τοὺς δημητριακοὺς καρποὺς ἀπὸ τῶν ἐν αὐτοῖς ξένων οὐσιῶν ἐν Νάξῳ, Μεγίστη καὶ Σκύρῳ καλεῖται *αἰρολόγος*.

Τὴν λέξιν τὸ λεξικὸν τῆς νέας Ἑλληνικῆς θέλει ἐκ τοῦ ἀραιὸς μετὰ τῆς καταλήξεως λόγος παραγομένην· φρονῶ ὅμως ὅτι ἐκ τοῦ αἶρα παράγεται καὶ αἰρολόγος ἐπομένως εἶναι τὸ κόσκινον, δι' οὗ κυρίως ἀποχωρίζεται ἡ αἶρα ἀπὸ τῶν σιτηρῶν¹, τοῦτο εἶναι τὸ ἐν τῷ Μ. Ἐτυμολογικῷ αἰρόπινον καὶ τὸ τῶν νῦν Πελοποννησίων *ἡροκόσκινο* = αἰροκόσκινο.

ἀκαλήφη. Τὸ ἐκ τοῦ γένους τῶν ἀκαληφῶν, τῆς οἰκογενείας τῶν μεδουσῶν θαλάσσιον ζῷον ἀκαλήφη σφύζεται σήμερον ὡς *ἀγαλήφα* ἐν Σκύρῳ, *γαλήπα* ἐν Πηλῖῳ καὶ *ἀγκλούθα* ἐν Μεγίστῃ².

ἄκανον. Παρ' ἀρχαίοις *ἄκανος* (ὄ) ἐλέγετο ἡ ἄκανθα. Ἡ λ. ὡς *ἄγκανο* (τὸ) ἐσώθη ἐν Χαλκιδικῇ καὶ ὡς *ἀγκανὸς* ἐν Σαράντα Ἐκκλησίαις τῆς Θράκης δηλοῦσα τὸν σκόλυμον τῶν ἀρχαίων καὶ τὸ σημερινὸν *γαῖδουράγκαθο*, τὸ ὁποῖον ἐν Βάβδῳ τῆς Χαλκιδικῆς λέγεται *γαῖδουράγκανο*. Κοινὴ εἶναι νῦν ἡ λ. *ἄγανο* δηλοῦσα τὴν ἀκανθώδη κεφαλήν τοῦ στάχους.

ἀκόντιον. Τὸ πολύλεκτον ἀκόντιον ὡς *ἀκόντι* ἐν Ἡπείρῳ καὶ *ἀκόδι* ἐν Κερκύρῳ σφύζεται δηλοῦν τὸν κοντὸν δι' οὗ προωθοῦσι τὰς λέμβους εἰς τὰ ἀβαθῆ ὕδατα.

ἀκρεμόνιον. Ἀκρέμονες ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐλέγοντο τὰ ἄκρα τῶν κλάδων. Ὁ ὑποκοριστικὸς τύπος τῆς λέξεως ἀκρεμόνιον δὲν παρεδόθη, ὅτι ὅμως θὰ ἦτο εὐχρηστος καὶ ἐπομένως καταχωριστέος ἐν τοῖς λεξικοῖς δηλοῖ τὸ τοῦ Σαμακόβου *κρομόνι*, τὸ δηλοῦν τὸ τρυφερὸν ἄκρον κλάδου τὸ πρὸς τροφήν τῶν ζῴων χρησιμοποιούμενον.

ἀκρόδρονον. Ἀκρόδρουνα ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐλέγοντο τὰ ὀπωροφόρα δένδρα ἐκ συνεκδοχῆς ἐκ τῶν δένδρων τῶν παραγόντων καρποὺς ἔχοντας ξυλῶδες κέλυφος. Ἡ λ. ἐσώθη ὡς *ἀκρόδν* κατ' ἀνομοίωσιν, ἐν Σκοπέλῳ καὶ *κρόδν* ἐν Ἀθήναις.

ἀκρόδωμα. Ἀκρόδωμαν ἐν Καππαδοκίᾳ καὶ, *κρόδωμεν* ἐν Κύπρῳ καὶ *κρόδωμα* ἐν Ἄνδρῳ, Κύθῳ καὶ Σίφῳ λέγεται τὸ ἔξέχον ἄκρον τοῦ δώματος. Ἡ μὴ παραδεδομένη αὕτη λέξις φαίνεται ἀρχαία.

1. Νῦν ἐν Ζακύνθῳ, Ἡπείρῳ καὶ Πελοποννήσῳ τὸ αὐτὸ κόσκινον λέγεται *ἀραιολόγος* ἐκ παρασυσχετισμοῦ πρὸς τὸ ἀραιός.

2. Φ. Κουκουλέ, *Θεσσαλονίκης Εὐσταθίου*, Τὰ λαογραφικὰ 1,324.

ἀλαοσκοπιή. Τὸ ποιητικὸν ἐπίθετον ἀλαός, ἤδη παρ' Ὀμήρω φερόμενον, ἐνυπάρχει καὶ εἰς τὸ οὐσιαστικὸν ἀλαοσκοπιή, τὸ ὁποῖον ἐν τῇ Ἰλιάδι φερόμενον (Κ 515, Ν 10, Ξ 135) δηλοῖ τὴν τυφλὴν, τὴν ματαίαν σκοπιάν. Ἡ λ. ἀλαοσκοπιή σφάζεται σήμερον ἐν Κύπρῳ σημαίνουσα τὴν τύφλωσιν τῶν ὀμμάτων¹. Τὸ λεχθὲν ὅτι ἡ Κυπριακὴ λέξις εἶναι δυνατὸν νὰ σχετίζεται μὲ τὸ λαός = λαγός, ὅστις δὲν βλέπει, δῆθεν, κατὰ τὴν ἡμέραν, δὲν στηρίζεται.

ἀλίπεδον. Ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἀλίπεδον ἐκαλεῖτο πεδίον παραθαλάσσιον. Ἡ ἀρχαία αὕτη λέξις ἐσώθη μετὰ τῆς αὐτῆς σημασίας ὡς ἀλίπατο ἐν Ἐπιβάταις τῆς Θράκης.

ἀλμυρίς. Ὁ Ἡσύχιος ἔγραψεν ἀλμυρίδες αἰγιαλοὶ καὶ τόπος Ἀττικῆς παρὰ τὰς ἐσχατίας. Ἡ λ. σήμερον σφάζεται εἰς τὴν Κρητικὴν τοποθεσίαν Ἀρμυρίδα τὴν παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Σούδας κόμης Καλύβες Ἀποκορώνου.

ἀλός. Παρὰ τὸ ἄλς ἀλός = ἄλας λέγουσι σήμερον οἱ Ρόδιοι ἄλὸν τὸν ἀλμυρόν. Τὸ ἐπίθετον φαίνεται ἀρχαῖον.

ἀλύω. Κατὰ τὴν μεταγενεστέραν ἐποχὴν τὸ ἀλύω ἐσήμαινε καὶ περιπλανῶμαι περίλυπος. Τὸ ρῆμα ἐσώθη σήμερον ὡς λυέμαι ἐν Αἴνῳ καὶ Λέσβῳ σημαῖνον πλανῶμαι, περιφέρομαι.

ἀμέλιστος. Τὸ ἐπίθετον χρησιμοποιοῦσιν οἱ Θηραῖοι ἀντὶ τοῦ ἄρτιος, αὐτούσιος. Λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ μερίζω ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ κόπτω εἰς τεμάχια παραδίδεται ἤδη ἀπὸ τῶν μεταγενεστέρων χρόνων, δεόν τὸ ἀμέλιστος ὡς ἀρχαία λέξις νὰ θεωρηθῆ.

ἄμη. Παρ' ἀρχαίοις ἡ ἄμη ἐδήλου εἶδος πλατείας σκαπάνης, τσάπας νῦν, δι' ἧς ἐκαθαρίζον τὸ ἔδαφος ἀπὸ χαλίκων καὶ πηλοῦ. Ἡ λ. ὡς ἄμμα ἐν Χίῳ καὶ ἄμα παρὰ τοῖς Ποντίοις σφάζεται ἐν μὲν Χίῳ δηλοῦσα πτυάριον ἐπικαμπές πλάτους τεσσάρων δακτύλων δι' οὗ καθαρίζουσι τὸ ἔδαφος ἀπὸ χαλίκων, παρὰ Ποντίοις δὲ δρέπανον, παρὰ τὸ ἀμάω.

ἀμίδα. Οἱ ἀρχαῖοι ἀμίδα ἔλεγον τὸ οὐροδοχεῖον, οὔτω δὲ καὶ νῦν τὸ καλοῦσιν οἱ Λέσβιοι.

ἀμματίζω. Ὁ κόμβος ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐλέγετο, ὡς γνωστόν, ἄμμα ἐντεῦθεν θὰ ἐσχηματίσθη τὸ ἀμματίζω, τὸ ὁποῖον παρέδωκεν ὁ Ἡσύχιος γράφων ἀμματίζει περιπλέκει, δεσμεύει. Τὸ ἀμματίζω τοῦτο σφάζεται παρ' ἡμῖν ὡς ματίζω κοινόν ὡς ματιάζω ἐν Ἠλείῳ καὶ ὡς ματσιαζώ ἐν Καρύστῳ, σημαῖνον συνδέω κατὰ τὰ ἄκρα.

ἄμμορος. Ὁ δύσμορος, ὁ κακόμοιρος, ὁ δυστυχὴς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐκαλεῖτο

1. Α. Σακελλαρίου, Τὰ Κυπριακὰ 2,438.

ἄμμορος. Τὸ ἐπίθετον, τὸ ὁποῖον ἐπὶ τῆς σημασίας ταύτης θὰ ἐφέρετο καὶ κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους, ὁ Θεσσαλονίκης Εὐστάθιος (Παρεκβ. 895, 40) ἔγραψεν ἄμμορος ὃ ἐστι κακόμοιρος· καὶ παλαιότερον ὁ Ἡσύχιος ἄμμορον· δύσμορον, κακόμορον καὶ ἀμέτοχον· διετηρήθη νῦν ἐν Μάνη ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ ἀνεπιτήδειος, ἀνίκανος.

ἀμνιάζω. Οἱ Πόντιοι χρησιμοποιοῦσι τὸ ρῆμα ἀμνιάζω = ἀμνιάζω ἀντὶ τοῦ γεννῶ, ἐπὶ προβάτων. Τὸ μὲ τὸ ἀμνός, καὶ δὴ ἀμνίον σχετιζόμενον ρῆμα τοῦτο, ὡς ἐκ τοῦ τύπου καὶ τῆς σημασίας του φαίνεται, εἶναι ἀρχαῖον, μὴ παραδοθὲν.

ἀναβολή. Ἀναβολὴν σήμερον οἱ κάτοικοι τῆς Αἴνου καλοῦσι τὸν ἀπόπλουν. Ἡ λ. σημαίνουσα τὴν εἰς τὰ ἄνω, εἰς τὸ πέλαγος, ἔξοδον, τὸ ἀνάγεσθαι τῶν ἀρχαίων, συμπίπτει μὲ τὴν κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους σημασίαν τοῦ ἀναβολή = ἀνάβασις, ἄνοδος. Ὅτι δὲ καὶ κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους τὴν αὐτὴν σημασίαν εἶχεν ἡ λέξις δεικνύει τὸ τῆς χρονογραφίας τοῦ Θεοφάνους· «τούτῳ τῷ ἔτει ὁ προλεχθεὶς τῶν θεομάχων στόλος ἀναβάλας, προσώρμισεν ἐν τοῖς Θρακίοις μέρεσιν»¹.

ἀναγύριον. Τὸ δύσοσμον φυτὸν ἀνάγυρος (*anagyris foetida*) εἶναι γνωστὸν καὶ παροιμιῶδες παρ' ἀρχαίους καὶ σήμερον δὲ φέρεται ὑπὸ τοὺς παρηλλαγμένους τύπους ἀρόυνας (Σύμη) καὶ ὡς τοπωνυμία Ἀνάγυρος ἐν Σκοπέλῳ².

Τὸ ὑποκοριστικὸν ἀναγύριον δὲν μᾶς παρεδόθη· ὅτι θὰ ἐλέχθη καθιστᾶ πιθανώτατον τὸ σημερινὸν Κρητικὸν ἀναγύρι τὸ τὸν ἀνάγυρον δηλοῦν.

ἀνακλάζω. Ὁ Θεσαυρὸς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης σημειῶν ὅτι τὸ ἀρχαῖον ἀνακλάω σημαίνει κάμπτω, λυγίζω, προσθέτει· «ronitur etiam them. ἀνακλάζω sed exemplum ejus in hac significatione desidero». Ὅτι εἰς παλαιότερους αἰῶνας θὰ ἦτο ἐν χρήσει τὸ ἀνακλάζω ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ διπλώνω, πτύσσω δεικνύει τὸ τῆς Τήνου ἀνακλάζω καὶ τὸ τῆς ἐν κάτω Ἰταλίας Bova³ anaklazzo δηλοῦν διπλώνω, πτύσσω τὴν ὄψαν ὑφάσματος.

ἀνάκομμα καὶ ἐν Πόντῳ ἀνάκομμα λέγεται τὸ διὰ τοῦ κοσκίνισματος ἀποκρινόμενον καὶ ἐν τῷ κοσκίνῳ μένον πιτυρῶδες σίτινον ἄλευρον, ὅπερ οἱ πεύστεροι ζυμώνουσιν ἀναμιγνύοντες μετ' ἄλευρου ἀραβοσίτου. Τὸ ἀνάκομμα, τὸ ὁποῖον φαίνεται ἀρχαῖον, μὴ παραδοθὲν καὶ τὸ ὁποῖον δὲν ἐσημειώθη ἐν τῷ λεξικῷ τῆς νέας Ἑλληνικῆς ἐρμηνεύει, πιστεύω, σαφῶς τὶ εἶναι τὰ παρὰ Δεινάρχῳ ἀναφερόμενα κόμματα, τὰ ὁποῖα οἱ λεξικογράφοι θεωροῦσιν ὡς σημαίνοντα

1. Θεοφάνους, Χρονογραφία 353, 25 (De Boor). Βλ. καὶ τὸ ἱστορικὸν λεξικὸν τῆς νέας Ἑλληνικῆς ἐν λ. ἀναβολή 5 καὶ πρβ. τὸ κατωτέρω καταβολή.

2. Τρύφωνος Εὐαγγελίδου, Ἡ νῆσος Σκίαθος 15.

3. Morosi, Bova 64.

τὰ κατὰ τὸν ἀλωνισμόν τῶν σιτηρῶν ἀπολειπόμενα ἄχυρα, στηριζόμενοι εἰς ὅσα εἰκάζω λέγει ὁ Ἀροκρατίων ἐν τῷ λεξικῷ του, ἐν λέξει κόμματα· «κόμματα τὰ κυρήβια· Δείναρχος ἐν τῇ κατὰ Καλλισθένους εἰσαγγελίᾳ· τὰ μὲν κυρήβια ἔστι τὰ πίτυρα, τὰ δὲ κόμματα ἔοικε εἶναι μέρη τινὰ τῆς καλάμης ἢ τῶν περὶ τὸν σῖτον αὐτὸν ἐν τῷ στάχυϊ γινομένων ἢ τῶν ἀνθερίκων.

Ὡς τὸ ἡμέτερον ἀνάκομμα δηλοῖ, τὰ κόμματα δὲν ἦσαν ἄχυρα, ἀλλὰ πιτυρώδη ἄλευρα.

ἀνακυκλισμός. Ἡ λ. ἀνακυκλισμός ἢ ὑπὸ Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου ἀναφερομένη (12, 36) «καθάπερ ἐνιαυτοῦ τινος μεγάλου τὸν ἀνακυκλισμὸν λαμβάνει», θεωρηθεῖσα ὑποπτος διορθοῦται ὑπὸ τοῦ Dindorf εἰς ἀνακυκλισμός. Ὅτι ὀρθῶς ἔχει αὕτη δεικνύει τό τε ἐν τῷ Θησαυρῷ Γερασίου Βλάχου τοῦ Κρητὸς ἀνακυκλίζω, τὸ σημερινὸν Κρητικὸν ἀνακυκλίζω καὶ τὸ ἀνατσουκλίζω τῆς Καρύστου, τὰ ὁποῖα σημαίνουν περιστρέφω, περιδινῶ. Ἀναγραπτέον λοιπὸν εἰς τὰ ἀρχαῖα λεξικά τὸ ρῆμα ἀνακυκλίζω.

ἀναλείχω. Τὸ ἀρχαῖον τοῦτο ρῆμα διεσώθη ἐν Ἀπυράνθῳ τῆς Νάξου, Κρήτη, Κυθήροις ἐφ' ἧς καὶ παρ' ἀρχαίοις σημασίας.

ἀναλος. Τὸ ἐπὶ τροφῶν μὴ ἐπαρκῶς ἀλατισμένων χρησιμοποιοῦμενον ἐπίθετον τοῦτο λέγουσι σήμερον συνηθέστατα οἱ Πόντιοι.

ἀναμοδιάζω. Τὸ μὴ κατακεχωρισμένον ἐν τῷ λεξικῷ τῆς νέας Ἑλληνικῆς ρῆμα, τὸ ἐν Εὐβοίᾳ περιφερόμενον καὶ σημαῖνον μεταφέρω ἀπὸ σάκκου εἰς σάκκον δημητριακοῦς καρπούς, παρὰ τὸ μόδιος βέβαια, καταλεκτέον εἰς τὰ κατάλοιπα τῆς μεταγενεστέρας Ἑλληνικῆς.

ἀναοσμῶ. Τὸ ἀναοσμῶ σημαῖνον ἀνευρίσκω διὰ τῆς ὁμοῆς, ἐπὶ ζῳῶν καὶ ἀνθρώπων κατηγορούμενον, σφζόμενον ἐν Καρπάθῳ ὡς νεοσμῶ¹ καὶ συνώνυμον ἔχον τὸ ἀνεμίζω, διὰ τῆς εἰσπνοῆς δηλ. τοῦ ἀνέμου ἀντιλαμβάνομαι, δὲν παρεδόθη ἔξ ἀρχαίων κειμένων, δὲν ὑπάρχει ὁμως ἀμφιβολία ὅτι εἶναι ἀρχαῖον.

ἀναπικροῦμαι. Οἱ ἐκ Σιλάτων τῆς Καππαδοκίας ἀναπικροῦμαι λέγουσι τὸ ὀδύρομαι, ὀλοφύρομαι. Καὶ ὁ τύπος τῆς λέξεως καὶ ἡ περιοχὴ ἐν ἣ αὕτη ἐχρησιμοποιοεῖτο τῶς ἄγουσι νὰ πιστεύσωμεν ὅτι καὶ ἀρχαῖα ἦτο ἢ ἀκαταχώριστος λέξις.

ἀνάπλοια. Ἐν Καρπύθῳ ἢ ἐπάνοδος τῶν πλοίων εἰς τὸν λιμένα λέγεται ἀνάπλοια. Λαμβανομένου ὑπ' ὅψιν ὅτι ἢ λ. ἀνάπλους παρ' ἀρχαίοις ἐσήμαινε τὸν πρὸς τὰ ὀπίσω πλοῦν, φυσικὸν εἶναι νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἢ χοῆσις τῆς λέξεως ἀνάπλοια δὲν εἶναι σημερινή, ἀλλ' ἀνάγεται εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν. Παρὰ τὸ ἀνάπλους λοιπὸν ἀναγραπτέα καὶ ἢ ἀνάπλοια. (πβ. ἄπλοια—εἰπλοια).

1. Μιχαὴλ Μιχαηλίδου - Νουάρον, Δημοτικά τραγούδια Καρπάθου 174.

ἀνάριθμος. Παρὰ Σοφοκλεῖ (Αἴας 600) φέρεται τὸ ἐπίθετον ἀνάριθμος ἐπὶ τῆς σημασίας, ὅπως λέγει ὁ Σχολιαστής, «τοῦ ἐν οὐδενὶ ἀριθμῷ ταττομένου», τοῦ ἀσημάντου. Τὸ ἐπίθετον ὅπερ δὲν κατεγράφη ἐν τῷ λεξικῷ τῆς νέας Ἑλληνικῆς, εἶναι ἐν χρήσει σήμερον ἐν Θήρᾳ καὶ Σίφνῳ, ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ ἄγνωστος.

ἀναρρῦω. Τὸ μεσαιωνικὸν ἀναρρῦομαι παρ' ἀρχαίοις ἐλέγετο ἀντὶ τοῦ λυτρώνω, ἐλευθερῶνω. Κατὰ τὸν ἐνεργητικὸν τύπον ἀναρρῦω φέρεται νῦν τὸ ρῆμα ἐν Λευκάδι καὶ Πελοποννήσῳ καὶ σημαίνει σφῆζω τινὰ κινδυνεύοντα.

ἀναστοναχῶ. Τὸ μεταγενέστερον τοῦτο ρῆμα λέγεται σήμερον ἐν Κρήτῃ ὑπὸ τὸν τύπον ἀναστονλουχῶ, σημαῖνον κλαίω μετὰ λυγμῶν.

ἀνασφάλλω. Οἱ ἀρχαῖοι, ὡς γνωστόν, μετεχειρίζοντο τὸ ρῆμα ἀνασφάλλω ἀντὶ τοῦ ἀναλαμβάνω ἐκ νόσου. Τὸ αὐτὸ ρῆμα ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας φέρεται σήμερον ὡς ἀνασφάλλω ἐν Μεγάρῳ καὶ ὡς ἀνασφέλλω ἐν Ἡπειρῳ.

ἀνατρομαλίζομαι. Ἐν τοῖς λεξικοῖς τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς δὲν ἔχει καταχωρισθῆ τὸ ρῆμα ἀνατρομαλίζομαι, τὸ ὁποῖον οὕτως ἐν Ρόδῳ καὶ ἀνετρομαλίζομαι ἐν Καρπάθῳ, σημαίνει τρέμω ὑπὸ τοῦ ψύχους. Δὲν θὰ σφαλῆ τις, φρονῶ, ἀν ὡς ἀρχαίαν κληρονομίαν θεωρήσῃ τὸ ρῆμα τοῦτο.

ἀναυρος. Ὑπήνεμος καὶ ξηρὰ τοποθεσία χαρακτηρίζεται ἐν Ἡπειροθεσσαλίᾳ ὡς ἀναυρος, ὡς αὔρας στερουμένη. Ὅτι τὸ ἐπίθετον εἶναι παλαιὰ κληρονομία κατὰ παραδόσιν διατηρηθεῖσα δῆλον καθίσταται καὶ ἐκ τοῦ ὀνόματος Ἐναυρος τοῦ ἀρχαίου Θεσσαλικοῦ ποταμοῦ.

ἀνδηρον. Ὡς ἀνδηρον ἐχαρακτηρίζετο, ὡς γνωστόν, τὸ χεῖλος ποταμοῦ ἢ τὰ χώματα τὰ ἀνέχοντα τὸν ποταμόν. Ἡ λέξις διεσώθη σήμερον ὡς ἀνδηρος ἐν Κύμῃ τῆς Εὐβοίας, πολλαχοῦ ὡς ἀνζήρας καὶ ἐν Κύθνῳ ὡς ἄτζουρας δηλοῦσα τοὺς ὀρθοὺς λίθους τοὺς τὸν κύκλον τοῦ ἁλωνίου ἀποτελοῦντας.

ἀνελίσσω. Τὸ ἀρχαῖον τοῦτο ρῆμα σφῆζεται νῦν ἐν Κρήτῃ καὶ Ρόδῳ σημαῖνον ἐκτυλίσσω τὸ νῆμα ἐκ τῆς ἀτράκτου τὸ μεταφέρω εἰς τὸ τυλιγάδι.

ἀνεμόρριπτος. Τὸ ἐπίθετον τοῦτο τὸ ὁποῖον ἐν Ρόδῳ ὑπὸ τὸν τύπον ἀνεμόρριπτος κατηγορεῖται ἐπὶ δρυπελῶν ἐλαιῶν, δὲν παρεδόθη. Ὁ τύπος καὶ ἡ σημασία του καθιστῶσι πιθανώτατον ὅτι καὶ ἀρχαῖον ἦτο.

ἀνορταλίζω. Ἀρχαῖον εἶναι τὸ ποιητικὸν ρῆμα ἀνορταλίζω συνώνυμον τῷ περύσσομαι, λεγόμενον ἐπὶ νεοσσῶν ἀρχομένων νὰ πετοῦν. Τὸ ρῆμα ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας φέρεται ἐν Ἰμβρῳ καὶ Ἰκαρίᾳ.

ἀντάω. Τὸ ἀρχαῖον καὶ ποιητικὸν ἀντάω τὸ σημαῖνον συναντῶ, κατὰ τὸ συνηγμένον τύπον ἀντῶ λέγουσιν οἱ κάτοικοι Καστορίας τῆς Μακεδονίας, ἐφ' ἧς καὶ οἱ ἀρχαῖοι σημασίας.

ἀντεικάζω. Ἐκ τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ τοῦ Πλάτωνος εἶναι γνωστὸν τὸ ρῆμα ἀντεικάζω ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ συγκρίνω. Τὸ ρῆμα ὑπὸ τὸν τύπον *ντεικιάννου* ἐφέρετο τέως ἐν Λιβυσίῳ τῆς Λυκίας. Ἐν Ἡπειρῳ καὶ Αἰτωλίᾳ νῦν ἀντεικιάζον σημαίνει συμπεραίνω.

ἀντιγώνιον. Ἀντιγώνι ἐν Σίφνῳ λέγεται ὁ ἀκρογωνιαῖος λίθος, ἐν Ἰκάρῳ δὲ ὁ παρὰ τὸν γωνιαῖον λίθον τοποθετούμενος ἐκλεκτὸς λίθος. Ἡ λ. δὲν παρεδόθη ὡς ἀρχαία, φαίνεται ὅμως τοιαύτη.

ἀντικανεύω. Τὸ ἐν Μάνη φερόμενον σήμερον ρῆμα τοῦτο σημαίνει ἀποζημιῶ, ἀνταποδίδω, παρέχω δηλαδὴ ἱκανοποίησιν (ἀντι - ἱκανεύω). Καὶ τοῦτο, ἀκαταχώριστον ὄν, φαίνεται ἀρχαῖον.

ἀντικνήμιον. Παρ' ἀρχαίοις ἀντικνήμιον ἐλέγετο τὸ ἔμπροσθεν μέρος τῆς κνήμης. Ἡ λ. σφάζεται νῦν ἐν Κρήτῃ καὶ σημαίνει τὸ ὄπισθεν μέρος τοῦ γόνατος, τὴν ἰγνύαν τῶν ἀρχαίων.

ἀντικρούστης. Ἐν Μυκόνῳ ἀντικρούστης λέγεται ὁ ἐναντίος ἄνεμος, ἐν Μεγίστῃ δὲ ὁ μετὰ τὴν διακοπὴν σφοδροῦ ἀνέμου πνέων αἴφνης ἐκ τοῦ ἐναντίου ἄνεμος. Ἡ λ. δὲν κατεχωρίσθη ἐν τῷ λεξικῷ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς. Ἐν τούτοις φαίνεται ἀρχαία, ἀφ' οὗ μάλιστα ἔχομεν ἐπὶ τῆς σημασίας αὐτῆς τό τε μεταγενέστερον ἀντικρούω καὶ τὸ ἀρχαῖον ἀντίκρουσις=ῶθησις πρὸς τὸ ἐναντίον μέρος.

ἀντίμαχον. Ἐν Κρήτῃ ἀδίμαχο λέγεται βράχος στηρίζων τοῖχον ἢ δέτην ὡς ἀντιτιθέμενος δηλ. ἀντιμαχόμενος. Ἐὰν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν τὴν σημασίαν τοῦ ἀντιμάχομαι = μάχομαι ἐναντίον τινός, ἀνθίσταμαι, ἐναντιοῦμαι, θὰ εἶναι διατεθειμένος νὰ δεχθῇ ὅτι ἡ λ. εἶναι ἀρχαία.

ἄοικος. Οἱ ἀρχαῖοι τὸν ἀνέστιον ἐκάλουν ἄοικον. Τὸ ἐπίθετον μὲ τὴν αὐτὴν σημασίαν μεταχειρίζονται νῦν οἱ Πόντιοι.

ἀπαλέτης. Ὁ ἐκ τοῦ μύλου μετὰ τὴν ἄλεσιν τῶν σιτηρῶν ἐπιστροφῶν καλεῖται ἐν Κρήτῃ ἀπαλέτης καὶ ἀβλέτης, ἐν ᾧ αὐτόθι καὶ ἐν Οἰνοῦντι τῆς Λακεδαιμόνος οὔτω καλεῖται ὁ πελάτης τοῦ μύλου.

Ἀφ' οὗ τὸ ἀλέτης παρ' ἀρχαίοις ἐδήλου τὸν ἀλήθοντα, τὸν μυλωνᾶν, φυσικὸν εἶναι νὰ δεχθῶμεν ὅτι καὶ τὸ ἀπαλέτης εἶναι ἀρχαῖον.

ἀπειλικτρον. Ὁ ὄρωον εἰς τὰ αὐτοματικά του (245) μεταχειρίζεται τὸ ρῆμα ἀπειλίσσω ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ ἐκτυλίσσω. Ὅτι τὸ ὄργανον δι' οὗ ἐξετύλισσον θὰ ἐλέγετο ἀπειλικτρον, μὴ παραδοθέν, δηλοῖ ὁ τῶν σημερινῶν Κυπρίων ἀπειλικτρος, σημαίνων ἐργαλεῖον δι' οὗ ἐκτυλίσσουν τὸ νῆμα ἀπὸ τῆς ἀνέμης, ἵνα τὸ κάμουν κύκλους, κοινῶς κοῦκλες ἢ τουκλιά.

ἀπέξοινος. Οἱ Κύπριοι τὸν νηφάλιον, τὸν παύσαντα νὰ εἶναι μέθυσος λέγουσι

πόξιονον. Τὸ ἀρχαῖον ἐπίθετον ἕξιονος σημαίνει τὸν μεθύοντα ἀπό-ἕξιονος λοιπὸν εἶναι ὁ παύσας νὰ εἶναι ἕξιονος, ὁ νηφάλιος ἐπομένως. Καὶ ἡ λ. αὕτη πιθανώτατα εἶναι ἀρχαία.

ἀποβιώνω. Παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις ἀποβιώω ἐσήμαινε παύω τοῦ ζῆν, ἀποθνήσκω. Τὸ ρῆμα ὡς *ἀποβιώνω* φέρεται σήμερον ἐν Κύθνῳ, οὐχὶ ὁμως ἐφ' ἧς παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις σημασίας, ἀλλά, ἐπὶ γυναικὸς λεγόμενον, σημαίνει παύομαι γεννῶσα, παύω νὰ φέρω εἰς τὸν βίον, εἰς τὴν ζωὴν, τέκνα.

ἀποθάμιον. Ἐν Καρπαθιακῷ ἄσματι τὸ ὄρος, ἐπαινοῦν ἑαυτό, λέγει:

ἔχω πιθύμια γιὰ τ' ἀρνιά

ποθάμια γιὰ τοὺς κρούς¹.

Τὰ ἀποθάμια εἶναι ἀπομεινάρια τῶν ἀποκοπτομένων θάμων. Ἀσφαλῶς καὶ οἱ ἀρχαῖοι, διὰ νὰ δηλώσωσι τὸ αὐτό, θὰ ἐχρησιμοποιοῦν τὴν λέξιν *ἀποθάμιον*, ἣτις δὲν μᾶς παρεδόθη.

ἀποκάρπιον. Ὡς τὸ ἀποθάμιον φαίνεται ἀρχαῖον καὶ μὴ παραδοθὲν οὕτω καὶ τὸ *ἀποκάρπιον*, ὅπερ ὡς *ἀποκάρπι* ἐν Καταφυγίῳ τῆς Μακεδονίας σημαίνει τὸ περιλειπούμενον ἐκ τῶν συγκομιζομένων καρπῶν, τὸ ἄλλως *κουκκολόϊ*.

ἀπόκυμα. Ἐν Χίῳ ἀπόκυμα λέγεται ἡ μικρὰ ἀπόστασις π. χ. «οἱ Ἀμάδες ἀπὸ τὸ Βίχι εἶναι ἕνα ἀπόκυμα». Κυρίως ἀπόκυμα εἶναι τὸ τελευταῖον κύμα, τὸ μικρὸν καὶ ἀσθενὲς κύμα. Καὶ ἡ λ. αὕτη φαίνεται ἀρχαία.

ἀπομύλιον. Ἐν Κῷ ἀπομύλια λέγονται τὰ ἄλευρα τὰ ἀπομένοντα ἀπὸ τὴν ἄλειον νεοχαραχθέντος μύλου. Καὶ ἡ ἀκαταχώριστος αὕτη λέξις φαίνεται ἀρχαία.

ἀπονύκτερος. Ἀπονύκτερος ἐν Μάνῃ λέγεται ὁ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς παραμείνας ἐκτὸς τοῦ οἴκου. Ἀφ' οὗ ἀρχαία καὶ ποιητικὴ εἶναι ἡ λ. νύκτερος, τὸν νυκτερινὸν σημαίνουσα, οὐδεμίαν ἔχω ἀμφιβολίαν ὅτι ἀρχαῖον καὶ ἀκαταχώριστον πρέπει νὰ εἶναι τὸ ἀπονύκτερος.

ἀπορρηχία. Ἐν Ρόδῳ ἀπορρηχία λέγεται ἡ ὑποχώρησις τῆς πλημμυρίδος, ἡ ἄμπωτις. Ἡ λ. εἶναι σύνθετος ἐκ τῆς ἀπό καὶ ρηχία, ἣτις παρ' ἀρχαίοις ἐσήμαινε τὴν πλημμυρίδα. Δὲν θὰ ἠστόχει τις τοῦ ὀρθοῦ, ἀν ὡς ἀρχαίαν ἐξελάμβανε καὶ τὴν λέξιν ταύτην.

ἀποσινάδιον. Ἐν Λευκάδι τὰ πίτυρα καὶ ἀποκοσκινίσματα λέγονται *ποσινάδια*. Μεταγενέστερα γνωρίζομεν ὅτι εἶναι τό τε *σινιάζω*, δηλοῦν τὸ κοσκινίζω καὶ τὸ *σινιάσμα* τὸ ἀποκοσκινίδιον σημαῖνον. Πιθανὸν λοιπὸν εἶναι ὅτι ἐν τῇ λέξει ἀποσινάδιον ἔχομεν κατάλοιπον τοῦλάχιστον τῆς μεταγενεστέρας Ἑλληνικῆς.

ἀποσκαφή. Μικρὸς χάνδαξ διορίζων τὰ σύνορα ἀμπελώνων ἢ ἀγρῶν ἐν Μαδύτῳ καὶ Σκιάθῳ λέγεται *ἀποσκαφή*. Ἡ λ. ἀσφαλῶς θὰ ἦτο καὶ ἀρχαία, μὴ

1. *Μιχαὴλ Μιχαηλίδου - Νουάρου*, Δημοτικὰ τραγοῦδια Καρπάθου 158.

παραδοθεῖσα, ἀφ' οὗ ἀποσκάπτω ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐλέγεται τὸ ταφρευῶ (βλ. Ξενοφ. Ἀνάβ. 2, 4, 4).

ἀποσκορακίζω. Τὸ μεταγενέστερον τοῦτο ρῆμα τὸ συνωνυμοῦν τῷ στέλλω τινὰ εἰς τὸν διάβολον σφάζεται σήμερον ἐν Μέσα Μάνη τῆς Λακωνικῆς.

ἀποσκυλακῶ. Οἱ Κρητες τὸ κακομεταχειρίζομαι ἢ κακῶς ἐκδιώκω τινὰ λέγουσιν ἀποσκυλακῶ, τὴν μεταφορὰν ἐκ τῶν ἀποδιωκομένων σκυλάκων λαβόντες. Τὸ ρῆμα φρονῶ ὅτι ἦτο καὶ ἀρχαῖον, μὴ παραδοθέν.

ἀποταλαρώνω. Τὸ ἐξάγω ἐκ τοῦ ταλάρου, τοῦ πλεκτοῦ δηλαδὴ τυροκομικοῦ καλάθου, τὸν τυρὸν οἱ Κύπριοι λέγουσιν ἀποταλαρώνω. Καίτοι τὸ ταλαρόω = τίθημι ἐντὸς τοῦ ταλάρου δὲν παρεδόθη ὡς ἀρχαῖον, ἐν τούτοις τὸ ἀποταλαρώνω φαίνεται ἀρχαῖον.

ἄποτος. Τὸ ἀρχαῖον ἐπίθετον ἄποτος = ὁ μὴ πιών, περιφέρεται σήμερον ἐν Κύπρῳ.

ἀπότριβος. Δεδομένου ὅτι ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἀποτριβῶ ἐσήμαινε διὰ τριβῆς φθείρω καὶ ἀποτριβῆ ἢ διὰ χρήσεως φθορά, δεόν νὰ δεχθῶμεν καὶ ὅτι τὸ ἐν Κύθνῳ καὶ Λακωνικῇ σήμερον λεγόμενον ἐπίθετον ἀπότριβος, τὸ χρησιμοποιούμενον ἐπὶ φθαρέντος φορέματος ἢ ὑποδήματος, ἦτο ἐπίσης ἀρχαῖον.

ἀποφλοιῶ. Μεταγενέστερον εἶναι τὸ ρῆμα ἀποφλοιῶ, σημαῖνον ἀφαιρῶ τὸν φλοιόν. κοινῶς ξεφλουδίζω. Τὸ ρῆμα ἐσώθη ἐν Ρόδῳ, ἐν ᾧ οἱ Νάξιοι μεταχειρίζονται τὸ ἀποφλοιώνω.

ἀποψύχομαι. Τὸ ἀρχαῖον τοῦτο ρῆμα ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ ἀναπαύομαι, ὡς ποψύχομαι λέγεται νῦν ἐν Σύμῃ.

ἀράσσω. Τὸ ἀρχαῖον ρῆμα ἀράσσω σφάζεται νῦν ἐν Κρήτῃ οὐχὶ ὅμως ἐφ' ἧς καὶ παρ' ἀρχαίοις σημασίας, ἦτοι τοῦ κτυπῶ μετὰ κρότον, ἀλλὰ τοῦ ὄρω.

ἀρδεύω. Ὑπὸ τὸν κατὰ μετάθεσιν τύπον ἀρδεύω σφάζεται τὸ ἀρχαῖον ρῆμα ἀρδεύω παρὰ τοῖν Καππάδοξι, σημαῖνον ὁμοίως ποτίζω.

ἀροτήριον. Τὸ ἐπίθετον ἀροτήριος, ἀντὶ τοῦ ἀρόσιμος, κεῖται παρὰ Λυκόφρονι (156). Παρὰ τὸ ἄροτρον θὰ ἐλέγεται καὶ ἀροτήριον ὡς τοῦλάχιστον φαίνεται ἀπὸ τὸ Καππαδοκικὸν ἀλετήρι, τὸ ἄροτρον σημαῖνον.

ἀρριχάς. Οἱ κάτοικοι τῆς ἄνω Σύρου ἀρράδα λέγουσι κοφίνιον δι' οὗ μεταφέρουσι στρυφύλας ἢ ἄλλους καρπούς. Ὑπὸ τὴν λέξιν δεόν νὰ διίδη τις τὸ ἀρριχάς, ἕτερον τύπον τοῦ ἀρχαίου παραδεδομένον ἀρριχος τοῦ τὸ αὐτὸ δηλοῦντος¹.

ἀροτβόλος. Ἐν Μεγίστῃ ἀροτόλος = ἀροτόβολος, ἀντὶ ἀροτβόλος (ἄροτος — βάλλω) λέγεται πτυάριον δι' οὗ βάλλουσι, ρίπτουσι τοὺς ἄροτους εἰς τὸν φῦδρον.

1. Ὁ ὑποκοριστικὸς τύπος ἀρράδι (ἀρριγάδι) λέγεται ἐν Ἀγίῳ Λαυρεντίῳ Βόλου.

Ἡ λέξις, ἀκαταχώριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς, εἶναι ἀρχαία, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ τύπου καὶ τῆς σημασίας της.

ἀσινής. Ὡς γνωστόν, ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἀσινῆς ἐλέγετο ὁ ἀβλαβής. Τὸ ἐπίθετον διεσώθη μέχρι σήμερον εἰς τὸ κατὰ μεταπλασμὸν ἀσινὸς τῶν Ποντίων ἤτοι ἀβλαβής.

ἀστακόθηρον. Οἱ κάτοικοι τῆς ἐν Θράκῃ Σηλυβρίας *στακόθηρο* λέγουσιν δίκτυον πρὸς ἄγρον ἀστακῶν χρησιμοποιοῦμενον. Ἡ λ. φαίνεται ἀρχαία.

ἄτροτος. Παρὰ Θεοκρίτῳ (15,7) φέρεται ἄτροτος ὁδὸς ἐκείνη, ἣν μόλις δύναται τις νὰ διανύσῃ. Τὸ ἐπίθετον σφάζεται σήμερον ἐν Ρόδῳ πρὸς δήλωσιν δυσβάτου καὶ ἀπατήτου τόπου.

ἀττέλεβος. Ὑπὸ τῶν Ἰώνων ἀττέλεβος καὶ ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων *ἀττέλαβος* ἐλέγετο εἶδος μικρᾶς ἀκριδος. Ἡ λ. ὡς *τσέλεγος* ἐσώθη νῦν ἐκ Κρήτη πρὸς δήλωσιν τοῦ στρουθίου. Φέρεται δὲ παλαιότερον ἢ λέξις καὶ ἐν τῷ Κρητικῷ δραματι Ἐρωφίλῃ (Πρᾶξ. Δ'. στίχ. 336).

...ποιὸς ἔχει τέτοια χάρι

τὸν τζέλεγο νὰ κάμῃ ἀητὸ καὶ τὸ λαγὸ λιοντάρι :

ἀυγάζω. Τὸ τῶν τραγικῶν ρῆμα ἀυγάζω, ἤτοι φωτίζω, διαχέω λάμπιν, λάμπω σφάζεται νῦν παρὰ τοῖς Καππάδοξι, ἀλλὰ καὶ ἐν Λακωνικῇ κατηγορούμενον κατὰ τοῦ λάμποντος ἡλίου, κείμενον συνήθως τριτοπροσώπως.

αὐλίσκιον. Ὡς ἀρχαία παρεδόθη ἡμῖν ἡ λέξις αὐλίσκος πρὸς δήλωσιν τοῦ μικροῦ αὐλοῦ. Ὅτι παρὰ τὸ αὐλίσκος θὰ ἐφέρετο καὶ τὸ αὐλίσκιον θεωρῶ πιθανώτατον, ἀφ' οὗ σήμερον ἐν Ἡπείρῳ μὲν *αὐλίσκι* λέγεται μικρὸς σωλὴν διὰ τοῦ ὁποίου ἐκ τοῦ βυτίου ἢ τοῦ ληνοῦ ἐκρέει ὁ οἶνος, *αὐλίσκ'* δ' ἐν Εὐρυτανίᾳ πάλιν ξύλινος αὐλὸς εἰς τὸ στόμιον ἀσκοῦ προσαρμοζόμενος.

αὐλών. Παρ' ἀρχαίοις αὐλῶν ἐλέγετο βαθὺς τόπος μεταξὺ βουνῶν, φάραγξ, κοιλάς. Ἡ λ. ὡς *αὐλῶνας* ἐσώθη ἐν Καρδαμύλοις τῆς Χίου καὶ Λήμνῳ, ὡς τοπωνύμιον. Πρόσθετος ἐν Στερεᾷ Ἑλλάδι φέρεται καὶ τὸ ὑποκοριστικὸν *αὐλώνι*¹ ἢ *αὐλουριά* ἐν Μεστοῖς τῆς Χίου δηλοῦν στενὴν κοιλάδα μεταξὺ ὄρεων. Ὁ Θεσσαλονίκης μάλιστα Εὐστάθιος περὶ τῆς τελευταίας λέξεως παρατηρεῖ (Παρεκβ. 1917, 32) «διαυλωνία τοπικὴ στενότης καθ' ἣν ὄρυγες ἢ ἀπλῶς ἄγριοι ὄρνιθες ἀγρεύονται. Ἐθνικὴ δὲ ἡ λέξις αὕτη γνώριμος τοῖς περὶ Σινώπην ἀνωτέρω οἰκοῦσι πρὸς βορρᾶν.»

αὐονή. Ἡ ποιητικὴ λέξις αὐονὴ ἢ δηλοῦσα τὴν φωνήν, τὴν κραυγὴν, (πβ

1. Βλ. τὸ Ἱστορικὸν λεξικὸν τῆς νέας Ἑλληνικῆς ἐν λ. *αὐλώνι*.

αὔω = φωνάζω) διεσώθη σήμερον παρὰ τοῖς Καρπαθίοις ὑπὸ τὸν αὐτὸν τύπον καὶ τὴν αὐτὴν σημασίαν¹.

ἄφαμος. Παρ' Ἑσυχίου παρεδόθη τὸ ἐπίθετον ἄφημος, ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ στερουμένου φήμης, τοῦ δυσφήμου. Ὁ δωρικός τύπος ἄφαμος, ὃ μὴ παραδοθείς, λέγεται σήμερον ἐν Μάνη.

ἄφαρ. Τὸ ποιητικὸν ἐπίρρημα ἄφαρ, τὸ παρευθὺς σημαῖνον, διεσώθη ὡς ἀφαρεῖ νῦν ἐν Καρπάθῳ καὶ Πάρῳ, ἐν τῇ πρώτῃ μάλιστα νήσῳ ὡς ἀφαρεῖ. Τῆς καὶ κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους χρήσεως τοῦ ἐπιρρήματος ἔχομεν ἀρκετὰ παραδείγματα. Κατὰ τὸ Μ. Ἑτυμολογικὸν (175, 14) «οἱ Ἴωνες καὶ οἱ Ἐφέσιοι ἀφαρεῖ λέγουσι τὸ ταχέως καὶ ἀσκοπῶς ποιεῖν τι ἢ φθέγγεσθαι», ἔγραψε δὲ καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Εὐστάθιος «τὸ δὲ ἄφαρ ὃ καὶ μέγρι καὶ ἐς ἄρτι περιφέρεται παρὰ τοῖς λέγουσι ἀφαρὶ τὸ αὐτίκα»², φέρεται δὲ καὶ παρὰ Σουΐδα· ἀφαρεῖ· ἐσπουδισμένως, ἀπερισκέπτως ποιεῖν ἢ λέγειν τι.

ἄωροθάνατος. Ἐν τοῖς παπύροις καὶ μεταγενεστέροις κειμένοις φέρεται τὸ ἐπίθετον ἄωροθάνατος πρὸς δήλωσιν τοῦ προώρως ἀποθανόντος. Τοῦτο ὡς ἄωρο-θάνατος φέρεται σήμερον ἐν Ἡλείῳ, οὐχὶ ὅμως μὲ ἐπιθετικὴν σημασίαν, ἀλλὰ τὸν προώρως ἐπελθόντα θάνατον δηλοῦν.

B

βάμβαλον. Ἐν τῷ λεξικῷ τοῦ Ἑσυχίου ἀναγινώσκομεν· βάμβαλον· ἱμάτιον καὶ αἰδοῖον Φρύγες, καὶ πάλιν βάβαλον· αἰδοῖον³. Ὅτι ἡ λ. θὰ ἦτο κοινοτέρα φανερόνουν τὰ σημερινὰ μπάμπала⁴ τὰ τὰ αἰδοῖα δηλοῦντα.

βᾶσσα-βῆσσα. Ἡ σῦνδενδρος κοιλὰς ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων βῆσσα καὶ Δωριστὶ βᾶσσα. Ἀμφοτέραι αἱ λέξεις μετὰ τῆς αὐτῆς σημασίας σφύζονται σήμερον ἐν τοπωνυμῖαις καὶ ἐν Τσακωνίᾳ ἔνθα τὸ βᾶσσα κεῖται ἀντὶ τοῦ φάραγξ, κοιλιάς. Οὕτως ἐν Σύρῳ ὑπάρχει τοποθεσία Βῆσσας, Βέσσα ἐν Χίῳ, Βῆσσα ἐν Ἀττικῇ⁵ Βᾶτσα ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ Ἀστυपालαία, πρὸς δὲ Βάτσης ἐπίσης ἐν Καρπάθῳ⁶.

βατοκόπιον. Ἀρχαῖον, ἀλλὰ μὴ παραδοθέν, φαίνεται τὸ πολλαχοῦ περιφερόμενον βατοκόπι, σιδηροῦν δρεπανοειδὲς ὄργανον πρὸς ἀποκοπὴν βάτων.

βλωμός. Ἡ ποσότης τῆς τροφῆς ἦν ἐφ' ἀπαξ χωρεῖ τὸ στόμα, ἢ τῶν

1. Μιχαὴλ Μιχαηλίδου - Νουάρον, Δημοτικὰ τραγούδια Καρπάθου 88.

2. Φ. Κουκουλέ, Θεσσαλονίκης Εὐσταθίου τὰ γραμματικὰ 79.

3. Φ. Κουκουλέ, Τὰ οὐ φωνητὰ τῶν Βυζαντινῶν (Ἀθηνᾶς 56, 121).

4. Οὕτως ἐν Πάτραις, Αἰγίῳ, Ἀνδριτσαίνῃ καὶ Αἰγίνῃ.

5. K. Amantos, Die Suffixe der neugriechischen Ortsnamen 22.

6. Μιχαὴλ Μιχαηλίδου - Νουάρον, Ἐνθ' ἀν., 19.

ἀρχαίων ἔνθεσις καὶ ἡ τῶν σημερινῶν μπουκκιά, ἐκαλεῖτο κατὰ τοὺς μεταγενεστέ-
ρους χρόνους βλωμός. Καὶ ἡ λ. αὕτη, μὲ ὑπερβιβασμὸν τοῦ τόνου βλωμός, ἐπὶ
τῆς αὐτῆς σημασίας λέγεται νῦν ἐν Ρόδῳ.

βοθρίον. Ὁ λακκίσκος, ὁ μικρὸς βόθρος, ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐλέγετο βοθρίον.
Καὶ νῦν βοθρὶ καλεῖται οὗτος ὑπὸ τῶν Σαμίων, Συρίων καὶ Ναξίων.

βόθυνος. Ὁ βόθρος, ὁ λάκκος, τὸ ὄρυγμα κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν ἐκα-
λεῖτο βόθυνος. Νῦν λέγεται βόθυνας ἐν Κερκύρα, βούθυνας ἐν Ἡλείῳ, βόθυνε
ἐν Τσακωνία, βόθυλος ἐν Κύπρῳ, καὶ κατὰ οὐδέτερον γένος τὸ βόθυνο ἐν Κῶ.

βολεός. Ὑπὸ τοῦ Πausanίου (2,36,3) παραδίδεται ἡ λ. βολεός δηλοῦσα τὸν
σωρὸν λίθων· «οἱ δὲ βολεοὶ λίθων εἰσὶ λογάδων σωροί». Πόσον διαδεδομένη θὰ
ἦτο τότε ἡ λ. φανερῶναι τὸ σημερινὸν ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις βολεός, τὸ τῆς Στε-
ρεᾶς Ἑλλάδος βουλεός ὡς καὶ τὸ τῆς Πελοποννήσου ὀβολεός τὸ δηλοῦν τὸ σωρὸν
λίθων.

βομβυλιός. Γνωστὸς εἶναι ὁ τῶν ἀρχαίων βομβυλιός σημαίνων δύο τινά:
α) εἶδος ἐντόμου, ἀγριομελίσης καὶ β) στενόλαιμον φιάλην. Ἀμφότεραι αἱ σημα-
σίαι παρὰ τὸ βομβεῖν ἤχον ὃν παράγει ἰπτάμενον τὸ ἔντομον καὶ τὸ ἐκ τοῦ ἀγγείου
ἐκχεόμενον ὕδωρ. Ἡ λ. εἶναι σήμερον πολλαχῶς ἐν χρῆσει ὡς μπουμπουλᾶς¹ καὶ
μπουμπουλος² καὶ *bumbulu* παρὰ τῆς Ἑλληνιστῆς Καλαβρίας πρὸς δήλωσιν τοῦ
στενολάιμου ἀγγείου καὶ ὡς μπουμπουρας δὲ τοῦ ἐντόμου.

βόσκηθρον. Δὲν παρεδόθη ὡς ἀρχαία ἡ λ. βόσκηθρον πρὸς δήλωσιν τῆς διὰ
τὴν βοσκὴν ἀμοιβῆς φαίνεται ὅμως τοιαύτη ἐκ τοῦ τύπου καὶ τῆς σημασίας τῆς. Οὕτω
βόσκηθρο ἐν Χίῳ λέγεται ἡ ἀμοιβὴ τοῦ βοσκοῦ καὶ βόσκιτρο, παρὰ τὸ βοσκίζω,
ἐν Κρήτῃ τὸ ποσὸν τὸ πληρωνόμενον εἰς τὸν ἰδιοκτήτην τοῦ μέρους ἔνθα βόσκουν
τὰ ποίμνια.

βοτρύδι. Ὁ μικρὸς βότρυς, τὸ μικρὸν τσαμπὶ σταφύλι, βοτρύδι ὑπὸ τῶν
ἀρχαίων καλούμενον, σφίεται νῦν ὡς βοτρύδιν ἐν Πόντῳ, βοτρύδι ἐν Ἡλείῳ,
Κεφαλληνία, Κῶ καὶ Ρόδῳ καὶ ὡς κουτρίδι ἐν τῇ Δυτ. Στερ. Ἑλλάδι.

βότρως. Ὑπὸ τῶν ἀρχαίων βότρως ἐκαλεῖτο ἡ σταφυλή. Τὸ αὐτὸ σήμερον
δηλοῖ ὁ βότρως ἐν Ρόδῳ, ὅστις ὑπὸ τῶν Τσακωνῶν βότῶε λέγεται³.

βότρυχος. Τὸ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ραγῶν ἀπομένον ξυλῶδες μέρος τῆς
σταφυλῆς, κοινῶς τσάμπουρο, κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν ἐκαλεῖτο βότρυχος. Βό-
τρυχος καὶ νῦν καλεῖται τοῦτο ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς νήσου Μεγίστης.

1. Ἐν Χίῳ. Βομβύλον· σκεῦος στρογγυλοειδές, *Bachmann*, *Anecd. gr.* 1,180.

2. Ἐν Ἀρκαδίᾳ καὶ Πόντῳ. Βλ. καὶ Ἄδαμ. Κοραῆ, Ἄτακτα 1,290.

3. *Μιχαὴλ Δέφνης*, Λεξικὸν τῆς Τσακωνικῆς διαλέκτου ἐν λ.

βουκολεύω. Ὑπὸ λεξικογράφων τῶν νεωτέρων αἰώνων Γερασίμου Βλάχου τοῦ Κρητὸς καὶ τοῦ da Somavera παρεδόθη τὸ ρῆμα βουκολεύω ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ νέμου βοῦς. Τὸ ρῆμα, ὅπερ καὶ νῦν φέρεται ὡς *βουκολεύω* ἐν Χίφ κ ἰ *βουκολεύγω* ἐν Κρήτῃ, τὸ αὐτὸ ὡς καὶ παρ' ἀρχαίοις σημαῖνον, φαίνεται ἀρχαῖον, τοσοῦτο μᾶλλον καθ' ὅσον ὡς ἀρχαῖον παρεδόθη τὸ ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας *βουκολέω*.

βουκόλιον. Ὡς ἐκ τῶν κειμένων φαίνεται, ἡ τῶν βοῶν ἀγέλη ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐκαλεῖτο βουκόλιον. Καὶ ἡ λ. αὕτη μετὰ τῆς αὐτῆς σημασίας ὡς *βουκόλ'* λαλεῖται νῦν ὑπὸ τῶν Ποντίων μὲ τὴν σημασίαν τῆς ἀγέλης βοσκομένων ζώων.

βούκρανον. Ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων βούκρανον ἐλέγετο ἡ κεφαλὴ τοῦ βοός. Καὶ νῦν οἱ Κῶοι ὡς *βούκρανον* χαρακτηρίζουσι σκωπτικῶς τὸν μωρόν, κοινῶς βουδοκέφαλον.

βούμαστος. Ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων βούμαστος ἐκαλεῖτο εἶδος σταφυλῆς, τῆς ὁποίας αἱ ρᾶγες ἦσαν μεγάλαι καὶ ἐπιμήκεις, παρεμφερεῖς πρὸς τὴν θηλήν μαστοῦ. Ἡ λ. ὑπὸ τὸν τύπον *ἀγούμαστος* σφίζεται εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος¹.

βούπλευρον. Εἶδος ἀγρίου χόρτου οἱ μεταγενέστεροι Ἑλληνας ἐκάλον βούπλευρον, λέξις σωθεῖσα ἐπὶ τῆς σημασίας ταύτης ὡς *πούμπλευρον* ἐν τῇ νήσῳ Μεγίστῃ.

βούστροφος. Τὸ οὐσιαστικοποιηθὲν ἐπίθετον βούστροφος, ὁ Λυκόφρων (1438) εἶπε βούστροφος γῆ, τὸ δηλοῦν τὸν ὑπὸ βοῶν ἠροτριαμένον, σφίζεται νῦν ὡς *βούστροφο* ἐν Χιμάρα τῆς Ἡπείρου καὶ *βούστριφο* ἐν Κερκύρα δηλοῦν τὸ στρέμμα, ὅσον μέρος δηλαδὴ δύναται νὰ ἀρόσῃ ζεῦγος βοῶν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ.

βραβύλιον. Μᾶς παρεδόθη ὡς ἀρχαῖον τὸ βράβυλον πρὸς δῆλωσιν τοῦ καρποῦ τῆς ἀγριοδαμασκηνέας. Ὅτι καὶ τὸ ὑποκοριστικὸν βραβύλιον θὰ ἐκυκλοφορεῖτο τότε δεικνύει τὸ τῶν σημερινῶν Ποντίων *βραβύλιν*.

βράκανον. Ἐν τῷ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ζωναρᾶ λεξικῷ φέρεται βράκανα ἀγρια καὶ δύσπλυτα λάχανα. Τὸ βράκανον, ράπιστρον τὸ Ἀνατολικόν, (*rapistrum Orientale*) ὡς *βράκανο* φέρεται νῦν ἐν Εὐβοίᾳ καὶ ὡς *βράκαλο* ἐν Λακωνικῇ.

βρέτας. Τὸ ἀρχαῖον ποιητικὸν βρέτας, ὅπερ ἐδήλου ξύλινον ἄγαλμα, σφίζεται καὶ σήμερον ἐν Σάμῳ καὶ δὴ ἐν τῇ φράσει «ἔμεινε βρέτας» ἀντὶ τοῦ ἐνεός, ἔκπληκτος. Κατὰ τὰ ἀνέκδοτα τοῦ Bekker τὸ βρέτας συνωνυμεῖ τῷ ἀναίσθητος.

βρόξι. Ποσότης ὑγροῦ ἐφ' ἅπαξ καταπινομένη ὑπὸ τῶν Κρητῶν λέγεται βρόξι. Ἡ λ. ἀσφαλῶς εἶναι ἀρχαία συνδεομένη πρὸς τὸ παρ' Ἡσυχίῳ βρόξιαι ροφῆσαι.

1. Βλ. τὸ Ἱστορικὸν λεξικὸν τῆς νέας Ἑλληνικῆς ἐν λ. *ἀγούμαστος*.

βρύω. Παρ' Ἑσυχίῳ ἀναγινώσκομεν βρύει· ρέει, πηγάζει, ἀναβλύζει. Τὸ ρῆμα σφύζεται τριτοπροσώπως ὡς *μπρύει* ἐν Ρόδῳ καὶ *μπρέει* ἐν Μέσα Μάνη κατηγορούμενον ἐπὶ ἀγγείου ἢ ἀσκοῦ ἕξ οὗ κατὰ μικρὸν ἐκρέει ὕδωρ. Πβ. *ὀμβρίζω*.

βρωμα. Καὶ ἡ ἀρχαία αὐτὴ λέξις ἢ τὴν τροφήν δηλοῦσα ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας περιφέρεται νῦν ἐν Καρπάθῳ.

βρωσις. Ὡς τὸ βρωμα, οὕτω καὶ τὸ ἀρχαῖον βρωσις ὡς *βρωσι* = τροφή λέγεται νῦν ἐν Κρήτῃ καὶ Πελοποννήσῳ καὶ ὡς *φρωσι* ἐν Εὐβοίᾳ καὶ Μάνη.

βύρσιον. Τὸ ὑποκοριστικὸν τοῦ ἀρχαίου βύρσα δὲν παρεδόθη ἡμῖν, ἀναμφιβόλως ὁμως θὰ ἦτο ἐν χρήσει. Ἡ λ. ὡς *βύρσι* λαλεῖται νῦν ὑπὸ τῶν Νισυρίων πρὸς δήλωσιν τοῦ δέρματος ζώου. Προσθεθείσθω ὅτι παρ' Ἑσυχίῳ κεῖται καὶ τὸ ὑποκοριστικὸν τοῦ βύρση, βυρσίς.

βωλοκόπος. Ὁ συντριβὼν τὰς βώλους τοῦ ἀγροῦ ἐλέγετο ὑπὸ τῶν μεταγενεστερῶν *βωλοκόπος*, τὸν αὐτὸν δὲ τύπον καὶ τὴν αὐτὴν σημασίαν ἔχει ἡ λέξις νῦν ἐν Κῶ.

βωμός. Ἡ πασίγνωστος ἀρχαία λέξις βωμός, ἢ παρὰ τὸ βαίνω παραιομένη καὶ δηλοῦσα ὕψωμα ἐφ' οὗ ἀναβαίνει τις ἢ τίθεται τι σφύζεται σήμερον ὡς *βωμός* ἐν Πελοποννήσῳ καὶ Μυκόνῳ καὶ ὡς *βουμός* ἐν Στετεῶ Ἑλλάδι σημαίνουσα σωρὸν οἰονδήποτε πραγμάτων.

Γ

γαγγάμη. Γάγγαμον ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καὶ ὑπὸ τῶν μεταγενεστερῶν *γαγγάμη* ἐλέγετο εἶδος δικτύου, δι' οὗ ἠλιεύοντο διάφορα ὀστρακοειδῆ. Ἡ λ. ὡς *δαγγάμη* ἐν Προποντίδι, *γαγγάβα* ἐν Καλύμνῳ καὶ Πάρῳ καὶ *καγγάβα* ἐν Μεγίστῃ, Σύμῃ καὶ Κῶ δηλοῖ ὁμοίως τὸ αὐτὸ δίκτυον.

γαμέτης. Παρ' Αἰσχύλῳ (Προμ. 897) γαμέτης λέγεται ὁ σύζυγος. Ἡ λ. ὡς *γαμέτας*, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν κλητικὴν *γαμέτα*, εὐχρηστος παρὰ τοῖς Ποντίοις ὡς προσφώνησις τῆς συζύγου πρὸς τὸν ἄνδρα.

γαμοστόλος. Γαμοστόλος ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐλέγετο ὁ ἐτοιμάζων τὰ τοῦ γάμου. Οἱ Πόντιοι νῦν, διασφύζοντες τὴν λέξιν *γαμοστόλος*, χρησιμοποιοῦσιν αὐτὴν πρὸς δήλωσιν τῆς γαμηλίου πομπῆς.

γαργαρεών. Ὁ ἐν τῷ στόματι σταφυλίτης ἐλέγετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων *γαργαρεὼν* μὲ παράλληλον τύπον *γαργαλεών*. Σήμερον ἐν Νάξῳ περιφέρεται ἡ λέξις ὡς *γαργαλεῶνας* σημαίνουσα καὶ τὸν σταφυλίτην τῆς ὑπερώας, ἀλλὰ καὶ τὸν βουβωνικὸν ἀδένα.

γέμω. Τὸ ἀρχαῖον τοῦτο ρῆμα τὸ σημαῖνον εἰμὶ πλήρης, ἔχω ἀφθονίαν, σφύζεται νῦν ἐν Κύμῃ κείμενον ἀντὶ τοῦ ἀπλοῦ ἔχω π.χ. ἐν γέμω = οὐκ ἔχω. Ὅστις, φυσικὰ, ἔχει ἀφθονίαν τινὸς καὶ ἔχει αὐτό.

γηροβόσκιον. Ὡς ἀρχαῖον παρεδόθη τὸ ρῆμα γηροβοσκέω=τρέφω, περιποιῶμαι τοὺς γέροντας γονεῖς μου, ὡς μεταγενέστερα δὲ ἐπίσης παρεδόθησαν τὰ γηροβοσκία καὶ γηροβοσκός. Φρονῶ ὅτι εἰς τὰς ἀκαταχωρίστους λέξεις πρέπει νὰ ἀναγραφῆ καὶ τὸ γηροβόσκιον=ἡ περιποίησις καὶ διατροφή τῶν γηρασάντων γονέων, ἢ γηροκομία, ἢ γεροντοτροφία, τὸ ὁποῖον ὡς *γεροβόσι* λέγεται σήμερον ἐν Χίῳ μὲ συνώνυμον *γεροντοτρόφι*.

γίγαρτον. Τὰ ἐκπίεσματα τῶν σταφυλῶν, νῦν κοινῶς τσίπουρα, κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἐλέγοντο γίγαρτα. Σήμερον τὰ αὐτὰ ὑπὸ τῶν ἐκ Λιβυσίου τῆς Λυκίας προερχομένων καλοῦνται *γιάαρτα*, ἐν ᾧ ἐν Καρπάθῳ *γέερτα* (=γίγαρτα) λέγονται τὰ ἐκπίεσματα τῶν κηρίων.

γρυπαίνω. Ὑπὸ τοῦ λεξικογράφου Ἀρποκρατίωνος παρεδόθη τὸ ρῆμα γρυπαίνω ἀντὶ τοῦ καθιστῶ κυρτόν. Ὅτι τότε καὶ *γρυμπαίνω* θὰ ἐλέγετο μαρτυρεῖ ὁ Ἑσύχιος γράφων ἔγρυμπαίνειν ἔγρυποῦσθαι, συγκάμπειν. Ὁ τελευταῖος οὗτος τύπος γρυμπαίνω λέγεται νῦν ἐν Θεσσαλίᾳ ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ κυρτοῦμαι.

γρυπός. Τὸν κεκυρτωμένον οἱ ἀρχαῖοι ἐκάλουν γρυπόν. Νῦν ἐν Βογατσικῷ τῆς Μακεδονίας τὸ *γρυμπός* δηλοῖ τὸν ἐλαφρῶς κεκυρτωμένον.

Δ

δειλανδρίζομαι. Ὡς μεταγενέστερον παρεδόθη καὶ ἐν τοῖς λεξικοῖς κατεγράφη τὸ ρῆμα δειλανδρέω ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ δειλιῶ. Ὅτι ἐκ παραλλήλου θὰ ἐλέγετο καὶ *δειλανδρίζομαι* θεωρῶ πιθανώτατον, ἀφ' οὗ μάλιστα νῦν ἐν Βιάννῳ τῆς Ἀνατολικῆς Κρήτης φέρεται τὸ *δειλανδρίζομαι*, ἀντὶ τοῦ δειλιῶ.

δειλιῶ. Καὶ τὸ μεταγενέστερον δειλιῶ, αἰσθάνομαι δειλίαν ὡς *δουλιῶ* περιφέρεται νῦν ἐν Ἀφυράνθῳ τῆς Νάξου.

δεινός. Ἐν Ἀρκαδίᾳ διεσώθη τὸ ἀρχαῖον ἐπίθετον *δεινός* κατηγορούμενον ἐπὶ δυσβάτου τόπου.

δέλος. Τὸ ἐν τοῖς Ἀλιευτικοῖς τοῦ Ὀππιανοῦ (4,437) ἀναφερόμενον *δέλος*, ἀντὶ τοῦ δέλεαρ, διεσώθη νῦν ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν ἀλιέων τῆς Χίου.

διαζώννυμι. Τὸ περικυκλώνω οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον διαζώννυμι. Τὸ ρῆμα τοῦτο νῦν οἱ Νισύριοι λέγουσι *διαζώνω*.

διανεμόω. Τὸ διανεμόομαι κατὰ τὴν μεταγενεστέραν ἐποχὴν ἐσήμαινε προσπνέομαι ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, κυματίζω εἰς τὸν ἀέρα. Οὕτως ἀσυναίρετως κατὰ τὸν ἐνεργητικὸν τύπον *διανεμόω* σφίζεται τὸ ρῆμα ἐν τῇ Ἑπαιρωτικῇ κόμῃ τοῦ Τσαμαντᾶ¹ κυριολεκτούμενον ἐπὶ τῶν πρὸς ἑξάτιμισιν ἀπλωνομένων μετὰ τὴν πλύσιν

1. Ν. Νίσσου, Μονογραφία περὶ τῆς ἐν Ἑπείρῳ κόμης τοῦ Τσαμαντᾶ 256.

φορεμάτων ἢ ὑφασμάτων. Τὸ ρῆμα ἐν χρήσει καὶ ἐν Χίῳ ἀντὶ τοῦ ἀερίζω, ἀποξηραίνω, ἐπὶ ἐδάφους διαβρόχου γενομένου.

Τὸ διανεμόω τοῦτο ὑπὸ τῶν Ἑπειρωτῶν λέγεται καὶ *διανεμίζω*¹, τύπος, ὅστις πιθανώτατα, θὰ ἦτο τοῦλάχιστον μεταγενέστερος.

διανθίζω. Ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων ἐλέγεται τὸ διανθίζειν ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ πίπτειν τὸ ἄνθος. Ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας μεταχειρίζονται σήμερον οἱ Καρπάθιοι τὸ *διαθθίζω*.

διάπλους. Ὁ τῶν ἀρχαίων διάπλους, τὸ πέρασμα τῆς θαλάσσης ἢ ποταμοῦ, λέγεται καὶ σήμερον κατ' οὐδέτερον γένος ὡς *διάπουλο* ἐν Κερκύρα.

διαπόρι. Τὸ στενὸν πέρασμα μεταξὺ δύο νησίδων ἐν Σύμῃ λέγεται *διαπόρι*. Ἡ λ. φαίνεται ἀρχαία μὴ παραδοθεῖσα.

διαρτίζω. Οἱ μεταγενέστεροι μετεχειρίζοντο τὸ ρῆμα διαρτίζω ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ κατασκευάζω, μορφώνω. Τὸ ρῆμα ὡς *διαρτίζω* καὶ *φκιαρτίζω* διετηρήθη ἐν Κύπρῳ σημαῖνον, πλάττων τὴν ζύμην, τῆς δίδω τὸ στρογγύλον σχῆμα τοῦ ἄρτου.

διατόνιον. Παρ' Ἀθηναίῳ (Ε' 205) ἐκ τοῦ Καλλιξένου παραλαμβάνοντος, ἀναφέρεται ἡ λ. διατόνιον, ἣν τὰ λεξικά ἐξημερεύουσιν ὡς τοξοειδὲς ξύλον μεταξὺ κενῶν διαστημάτων, διάζωμα. Ἡ μὴ παραδεδομένη λέξις ἐκ τοῦ διατεινῶ παραγομένη, δηλοῖ δοκὸν διατεταμένην καὶ συνδέουσαν δύο ἄλλας. Ἐσώθη δὲ νῦν αὕτη ὡς *διαντόνι*, μετ' ἐροίνου ἐν μὲν Νάξῳ σημαίνουσα τὸ καλάμιον τὸ μεταξὺ δύο δοκῶν τεθειμένον καὶ ἐνῶνον τὰ ἄλλα τὰ κατ' ἀντίθετον φορὰν τοποθετημένα — αἱ στέγαι ἐκεῖ εἶναι καλαμωταὶ — ἐν Σητεῖα δὲ τῆς Κρήτης τὸ ξύλον τὸ ὑποστηρίζον τὸν *βορρόσκιον*, τὸ πρὸς βορρῶν μέρος τοῦ ἄλωνιου. Ὅρα δ' ὅτι ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὑπότονος ἐλέγεται ἢ τὴν στέγην ὑποβαστάζουσα στήλη.

διαφάσκω. Τὸ ρῆμα, ἐπὶ τῆς ἡμέρας κατηγορούμενον, σημαίνει φέγγω, γλυκοχαράζει. Καὶ τοῦτο ὡς *διαφάζζει* λαλεῖται σήμερον ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς ἐν κάτω Ἰταλίᾳ Βοβα (ἔνθα καὶ *diafaugui*)².

δίκλωπος. Ἐν Πόντῳ δίκλωπος λέγεται ὁ διχάζων τὴν γνώμην, ὁ ὑπουλος, ὁ πανοῦργος. Τὸ ἐπίθετον δὲν παρεδόθη ὡς ἀρχαῖον, φαίνεται ὅμως τοιοῦτον.

δικωπία. Ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων δικωπία ἐλέγεται ἢ παρ' ἐνὸς ναύτου διὰ δύο κωπῶν γινομένη κωπηλασία. Ἡ λ. ὡς *δικουπιῦ* σημαίνει τὸ αὐτὸ νῦν ἐν Ἑπιείρῳ. Ὅρα ὅτι παρ' Ἀριστοφάνει (Ἐκκλ. 1091) φέρεται καὶ τὸ ρῆμα δικωπέω ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ κωπηλατῶ μὲ δύο κώπας.

1. Π. Ἀραβαντινοῦ, Ἑπειρωτικὸν γλωσσάριον 36.

2. Ast. Pellegrini, Il dialetto Greco-Calabro di Bova 159. Gerh. Rohlf's, Etymologischs Wörterbuch ἐν λ. διαφάει.

διοσημία. Τὰ ἐκ τοῦ ἀέρος σημεῖα (Διὸς—σημεῖον) ἐλέγοντο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων διοσημίαι. Ἡ λ. κατ' οὐδέτερον γένος ὡς *διοσημιᾶ* σφύζεται νῦν ἐν Ἡπειρῷ.

δίχα. Τὸ ἀρχαῖον ἐπίρρημα *δίχα*=χωρὶς οὕτως ὑπὸ τῶν Ποντίων λεγόμενον καὶ *θίγα* δ' αὐτόθι π. χ. *θίγα* σπαθὶν=ἄνευ σπάθης· ἐν Κυζίκῳ λέγεται *δίχα*.

δίχρωτος. Τὸ δίχροος καὶ δίχρος, ἦτοι δίχρωμος, παρεδόθησαν ὡς ἀρχαῖα. Ὅτι καὶ *δίχρωτος* θὰ ἐλέγετο τότε ὁ δίχρωμος, καθιστᾶ, φρονῶ, πιθανώτατον τὸ σημερινὸν Λήμιον *δίχρωτους*, τὸ κατηγορούμενον ἐπὶ ζῳῶν ἐχόντων δύο χρωμάτων τρίχωμα.

δίψυχος. Κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους ὡς *δίψυχος* ἐξαποκρίσθητο, ὡς εἰς δύο κευωρισμένην τὴν ψυχὴν ἔχων, ὁ ἀμφίβηλος, ὁ ἀβέβαιος. Σήμερον σφύζεται τὸ ἐπίθετον παρὰ τοῖς Ποντίοις οὐχὶ ὅμως ἐπὶ τῆς ἀνωτέρω σημασίας, ἀλλὰ πρὸς δήλωσιν τῆς ἐγκύου γυναικός, ἥτις φέρει οὕτως εἰπεῖν δύο ψυχάς, τὴν ἑαυτῆς καὶ τὴν τοῦ κυοφορουμένου.

δονῶ. Τὸ ρῆμα τοῦτο φέρεται ὡς ἀρχαῖον καὶ ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ ἀντηχῶ, σφύζεται δὲ τριτοπροσώπως νῦν παρὰ τοῖς Ποντίοις ἀντὶ τοῦ βομβεῖν· *δονεῖ* ὁ κώδων, τὸ ὤτιν.

δριός. Ποιητικὴ εἶναι ἡ ἀρχαία λέξις *δριός* ἢ τὸν σύδενδρον καὶ σύσκιον τόπον σημαίνουσα. Περὶ τοῦ γένους τῆς λέξεως ἀμφισβητεῖται. Παρὰ Σοφοκλεῖ (Τραχίν. 1012) καὶ Εὐριπίδῃ (Ἑλένη 1342) κεῖται κατ' οὐδέτερον γένος, φέρεται δὲ καὶ παρ' Ἡσυχίου *δρία* τόποι σύδενδροι καὶ χλωδαίς. Παρ' Ἡσυχίου τονίζεται καὶ *Δριός*, ὅπερ κακῶς *δριός* οἱ ἐκδύται ἀνέγνωσαν. Τὸ ὄρθον τοῦ τονισμοῦ δεικνύει τὸ σημερινὸν τοπωνύμιον *Δριὸς* τῆς Πάρου.

Ε

ἔγγομος. Πολλαχοῦ νῦν τῆς Πελοποννήσου ὁ *παχὺς* λέγεται *ἔγγομος*¹. Ἡ λέξις δὲν παρεδόθη ὡς ἀρχαία, πιθανώτατα ὅμως ἦτο τοιαύτη.

ἐγκοίλια. Ἐγκοίλια ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν μεσαιωνικῶν ἐκαλοῦντο αἱ ἐν τῷ σκελετῷ τοῦ πλοίου πλευραί, τὰ κοινῶς νῦν στραβόξυλα. Ἡ λ. ὡς *γοίλια* σφύζεται νῦν ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας ἐν Σύμῃ καὶ τῇ νήσῳ τῆς Προποντίδος Κουτάλει².

ἔθος. Ἡ παρ' ἀρχαίοις συνηθεστάτη λέξις ἔθος, ἢ τὴν συνήθειαν δηλοῦσα, περιφέρεται ἔτι καὶ σήμερον οὕτω λεγομένη ἐν Ναυπάκτῳ δηλοῦσα καὶ τὴν συνήθειαν καὶ τὸ σύνολον τῶν ἐθίμων.

1. Ὡς ἐν Κορινθία, Λακεδαίμονι, Μάνῃ, Ἡλιδι, Μεσσηνίᾳ.

2. Φ. Κουκουλέ, Βυζαντινῶν βίος καὶ πολιτισμὸς 5, 346, 347.

εικάζω. Μία τῶν παρ' ἀρχαίοις σημασιῶν τοῦ εικάζω εἶναι ἡ τοῦ συμπεραίνω, νομίζω. Τὸ ρῆμα, τριτοπροσώπως ἐκφραζόμενον, *μοῦ' κάζεται*, διατηρεῖται ἐπὶ τῆς σημασίας αὐτῆς ἐν Ἡπειρῶ.

εἶμι. Τὸ ἐστί, τρίτον ἐνικὸν πρόσωπον τοῦ ἐνεστώτος τοῦ ἀρχαίου ρήματος εἶμι λέγεται καὶ σήμερον δημοδῶς ὑπὸ τῶν κατοίκων Ἀπυράνθου τῆς Νάξου ἐν τῇ φράσει ὡς *γ' ἐστί*—καθὼς φαίνεται ¹.

εἶμι. Ὡς ἐν Ἀπυράνθῳ τῆς Νάξου σφύζεται τὸ ἐστί, οὕτως ἐν Ρόδῳ περιφέρεται καὶ τὸ πρῶτον πληθυντικὸν τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ἀρχαίου εἶμι—πορεύσομαι. Λέγουσι λοιπὸν οἱ Ρόδιοι *ἴωμεν ἐ(δ)ά*—ἄγωμεν λοιπόν.

εἴσβασις. Ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἡ εἴσδος ἐκαλεῖτο εἴσβασις. (Βλ. Εὐριπίδ. Ἴφ. Ταυρ. 101). Ἡ λέξις αὕτη ὡς *εἴσβασι* ἐσώθη ὡς τοπωνύμιον εἰς τὸ χωρίον Ἐμπωνα τῆς Ρόδου δηλοῦσα μονοπάτιον ἄγον ἀπὸ τῶν προλοδῶν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους Ἀταβύρου ².

ἐκδημία. Ἡ ἀποδημία ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐλέγετο, ὡς γνωστόν, ἐκδημία. Καὶ ἡ λέξις αὕτη μετὰ τῆς σημασίας της ὡς *ἐκδημία* καὶ *ἐγδημία* ἀκούεται νῦν ἐν Χίῳ.

ἐκδορά. Παρὰ Διοσκορίδῃ ἡ ἐκδορά συνωνυμεῖ τῷ ἐκδέρειν. Ἡ λ. θὰ εἶχε, πιθανῶς, τότε καὶ τὴν σημασίαν τοῦ ἀποξέσματος δέσματος. Τοῦλάχιστον τοῦτο ἐδήλου ἡ λ. κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους ³. Νῦν σφύζεται ὡς *γδορά* ἐν Σκύρῳ καὶ *γδουρά* ἐν Σύρῳ ⁴ καὶ κατὰ τὸν ὑποκοριστικὸν τύπον *γδούρι* ἐν Θήρᾳ (ἐκδόριον) σημαίνουσα τὸ ἀπόξυσμα δέσματος τὸ χρησιμοποιούμενον, ὡς καὶ κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους, ὡς αἰμοστατικὸν φάρμακον.

ἐκθαμβίζομαι. Ὡς ἀρχαῖον παρεδόθη τὸ ἐκθαμβέω, ἀντὶ τοῦ ἐκπλήττω τινά, τὸ ἐκθαμβίζω ὅμως οὐχί. Ὅτι καὶ τοῦτο θὰ ἦτο ἐν χρήσει δηλοῖ τὸ Σίφνιον *ἐκθαμπίζομαι*—μένω ἐκθαμβος.

ἐκπαλαι. Τὸ ἀρχαῖον χρονικὸν ἐπίρρημα ἐκπαλαι, ἦτοι παλαιόθεν, πρὸ πολλοῦ χρόνου, φέρεται νῦν ἐν Καρπάθῳ ὡς *ἐππλαι* καὶ *ἐχπαλι* ἐν Κύπρῳ καὶ *ἐπαλα* ἐν Μέσα Μάνῃ, μάλιστα ἐν τῇ φράσει ἀπ' ἀρχῆς *κι' ἐπαλα*.

ἐκπλύνω. Τὸ ρῆμα ἐκπλύνω τὸ παρ' ἀρχαίοις δηλοῦν καθαρίζω διὰ πλύσεως, λέγεται μὲν κοινῶς ξεπλύνω, ὡς *ἐκπλύνω* ὅμως ὑπὸ τῶν Θηραίων εὐφημιστικῶς τὸ οὐρῶ.

ἐκφυγον. Ἀρχαία φαίνεται ἡ λ. *ἐφυγο* ἢ σφύζομένη νῦν ἐν τῇ φράσει «ἐπῆρε ἐφυγο» = ὄχρετο φεύγων, ἐν Βουρβούροις τῆς Κυνουρίας. Ὡς ἀρχαῖον παρεδόθη

1. Δ. Οἰκονομίδου, Περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ιδιώματος Ἀπεράθου Νάξου (Ἀθηνᾶς 56,239).

2. Χρ. Παπαχριστοδοῦλου, Τοπωνυμικά τῆς Ρόδου 47.

3. Ι. Κιννάμου, Ἐπιτομὴ 24,19. Νικήτα Χωνιάτου, Χρον. διήγ. 54,9.

4. Φ. Κουκουλέ, Βυζαντινῶν βίος καὶ πολιτισμὸς 5,421.

τὸ ρῆμα ἐκφυγγάνω, ὑπὸ δὲ τοῦ σχολιαστοῦ τοῦ Αἴαντος τοῦ Σοφοκλέους (939) τὸ ἐκφυγή=διαφυγή.

ἔλεδώνη. Ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐλεδώνη ἐκαλεῖτο εἶδος μικρᾶς σηπίας¹. Ἡ λ. διεσώθη σήμερον ὡς ἀλιδώνα πολλαχοῦ καὶ σημαίνει εἶδος ὀκτάποδος τῆς οἰκογενείας τῶν ἐλεδωνιδῶν μὲ λεπτοὺς καὶ μακροὺς πλ κάμους, ὀλιγώτερον νοστήμου τοῦ κοινοῦ ὀκτάποδος.

ἑλίκιον. Ἐλικες κλήματος καὶ βότρουοι ἐκαλοῦντο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων οἱ περιεστραμμένοι βλαστοὶ τῆς ἀμπέλου. Τὸ ὑποκοριστικὸν ἐλίκιον δὲν μᾶς παρεδόθη. Ὅτι θὰ ἐλέγετο φανερῶναι τὸ σημερινὸν *λίκι* καὶ τὸ τῶν Ποντίων *εἰλίκιον* τὸ αὐτὸ δηλοῦν, ἐν δὲ Κρήτῃ τὸν τοῦ ἀπιδίου μίσχον, τὸ κοινῶς κοτσάνι, τὸ ὁποῖον καὶ *λίκος* λέγεται ἐν Κύθῳ.

ἑλκίον. Ἀρχαία, ἀλλὰ μὴ παραδεδομένη φαίνεται ἡ λ. ἐλκίον, ἥτις ὡς *ἐλκι* τέως ὑπὸ τῶν περὶ τὸ Ἰκόνιον ἐδήλου τὸν ἀντλητικὸν κᾶδον.

ἑλκος. Παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις ἰατροῖς καὶ τῷ λαῷ² ἡ λ. ἑλκος ἐδήλου τὴν ἔμπυον πληγὴν, τὸ νῦν παρὰ Ποντίους *ἔρκος* καὶ *δρκος*. Τὸ ἔρκος νῦν ἐν Αἴνῳ καὶ Μακεδονίᾳ δηλοῖ τὸ πῦον.

ἑλλαμψις. Καὶ ἡ μεταγενεστέρα αὕτη λέξις ἢ τὴν λάμπιν δηλοῦσα σφύζεται νῦν ἐν Θήρᾳ.

ἑλλογος. Παρ' ἀρχαίοις τὸ ἐπίθετον ἑλλογος ἐδήλου τὸν λογικόν, τὸν ἔμφρονα. Τὸ ἐπίθετον ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ εὐγλωττος χρησιμοποιοῦσι νῦν οἱ Κυθῆριοι.

ἑμοβότανον. Οἱ Τραπεζούντιοι βοτάνιον προκαλοῦν τὸν ἔμετον λέγουσιν *ἑμοβότατον*. Ἡ λ. δὲν παρεδόθη, φαίνεται ὅμως ἀρχαία.

ἑμπαις. Ἡ ἑγκνος ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐλέγετο ἑμπαις. Τὸ ἐπίθετον ὡς *ἑμπος* ἦτοι ἑμπαιδος λέγουσι σήμερον οἱ Πόντιοι.

ἑμπροσθελάτης. Οἱ Κῶοι τὸν πρῶτον σύροντα τὸν χορὸν καλοῦσι *μπροσθελάτην* παρὰ τὸ ἑμπροσθεν ἐλαύνειν, *μπροστολάτην* δὲ οἱ Καρύστιοι, Καρπάθιοι καὶ Συμαῖοι. Ἡ λέξις, μὴ παραδοθεῖσα, φαίνεται ἀρχαία.

ἑμπρωρος. Τὸ ἐπίθετον ἑμπρωρος ἐχρησιμοποιοῦν οἱ μεταγενέστεροι ἐπὶ πλοίου πρὸς τὴν πρῶταν κλίνοντος. Τοῦτο ὡς *ἑμπλωρος* ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας μεταχειρίζονται οἱ κάτοικοι τῆς νήσου Μεγίστης «ἐ βάρκα ἴναι ἑμπλωρη», ἐν ᾧ οἱ Θηβαῖοι, κατὰ μεταφορὰν, ἑμπλωρην καλοῦσι τὴν κεκυφυῖαν γυναῖκα, τὴν πρὸς τὰ ἑμπρὸς δηλ. κλίνουσαν.

ἑνδρον. Οἱ ἀρχαῖοι ἑνδρον ἐκάλουν ξύλινον ἐν τῷ ἀρότρῳ γόμφον, ὅστις,

1. Φ. Κουκουλέ, Ἑτυμολογικὰ ἐν Ἀθηνᾶς 57,211.

2. Ὁ Θεσσαλονίκης *Ἐυστάθιος*, Παρεκβ. 462,43 γράφει ἑλκος δὲ οὐ κατὰ τοὺς ὕστερον ἰδιωτικούς τὸ πῦον.

εἰσερχόμενος πλαγίως διὰ τοῦ ζυγοῦ, ἔστερεώνετο διὰ περιελισσομένου ἱμάντος. Φρονῶ ὅτι ἡ ἀρχαία αὕτη λέξις διεσώθη εἰς τὸ τῶν Χίων *οὔντρι* καὶ *ἔντρι*, τὸ σημαῖνον τὸ καρφίον τὸ καρφωνόμενον εἰς τὸν ρυμὸν τοῦ ἀρότρου.

ἐνωτίζω. Παρὰ τοῖς Ἑβδομήκοντα φέρεται τὸ ἐνωτίζομαι ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ ἀκούω, μανθάνω· παρὰ Ξενοφῶντι δ' ἔχομεν τὸ οὐσιαστικὸν ἐνώτισις. Τὸ ἐνωτίζω, ὡς *ἰνουτίζου*, κατὰ τὴν φωνητικὴν τῶν Αἰτωλῶν, σημαίνει νῦν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ τὸ συμβουλευέω.

ἐξορνεάζω. Οἱ Θηραῖοι τὸ ἀπομακρύνω τὰ πτηνὰ ἀπὸ τινος τόπου λέγουσιν *ἐξορνεάζω*. Τοῦτο ὑποδηλοῖ βέβαια ἀρχαῖον ῥῆμα ἐξορνεάζω, τὸ ὁποῖον δὲν μᾶς παρεδόθη.

ἐπιθύμιον. Τὸ ὄρος, ἐπαινοῦν ἑαυτό, λέγει·

ἔχω *πιθύμια* γιὰ τὰ ῥοιὰ

ποθάμνια γιὰ τοὺς κροῖους¹.

Περὶ τοῦ ποθάμνια ὁμίλησα ἀνωτέρω (ἐν λ. ἀποθάμνιον). Τὸ ἐπιθύμιον, λέξις μὴ παραδοθεῖσα, εἶναι τὸ ὑποκοριστικὸν τοῦ ὑπὸ τοῦ Λισκορίδου (β, 38) παραδοθέντος *ἐπιθυμῖς*, τοῦ δηλοῦντος παράσιτον φυτὸν ἐπὶ τοῦ θύμου φρούμενον. Ὅρα δ' ὅτι *θύμια* νῦν ἐν Σίφνῳ λέγονται τὰ κοινῶς ἄλλως θυμάρια, οἱ θύμοι τῶν ἀρχαίων.

ἐπιρρίπτεις. *Πιρρίφτε* καὶ *πορρίφτε* λέγεται ὑπὸ τῶν Ποντίων τὸ πτύον δι' οὗ ῥίπτουσι τοὺς ἄρτους εἰς τὸν φοῦρον. Ἡ λ. παρὰ τὸ ἀρχαῖον ἐπιρρίπτω, ὅπερ ὡς ἀπερρίφτω σφίζεται νῦν παρὰ τοῖς Καρπαθίοις δὲν παρεδόθη, οὐδεμία ὁμως ἀμφιβολία ὑπάρχει ὅτι εἶναι ἀρχαία.

ἐσμάρει. Τὸ σμῆνος τῶν μελισσῶν ἐκάλουν οἱ ἀρχαῖοι ἐσμόν, ὁ ὑποκοριστικὸς τύπος ἐσμάρειον δὲν μᾶς παρεδόθη, ἔστω καὶ ὡς μεταγενέστερος, ὅτι ὁμως θὰ ἦτο εὐχρηστος δηλοῖ τὸ σημερινὸν *σμάρι* τὸ μελίσσειον σμῆνος δηλοῦν.

ἐσμολόγος. Οἱ Χῖοι ἐσμολόγον καλοῦσι τὴν μέλισσαν τὴν ὀδηγοῦσαν τὸ νέον σμῆνος, τὸν νέον ἐσμόν τῶν μελισσῶν εἰς κατάλληλον μέρος. Ἡ λ., καίτοι δὲν παρεδόθη, φαίνεται ἀρχαία.

εὐαλεσία Τὴν μὴ παραδεδομένην λέξιν ταύτην ὑποδηλοῖ τὸ Κρητικὸν *ἀγαλεσά* τὸ δηλοῦν τὴν πρὸς ἄλεσιν εὐκολίαν.

εὐδία. Τὴν ἥσυχον καὶ γλυκεῖαν ἀτμοσφαιρικὴν κατάστασιν οἱ ἀρχαῖοι ἐκάλουν εὐδίαν. Οἱ Χῖοι νῦν *εὐδιάν* καλοῦσι τὴν γαλήνην, τὴν νηνεμίαν².

1. *Μιχαὴλ Μιχαηλίδου - Νουάρον*, Δημοτικὰ τραγούδια Καρπάθου 158.

2. *Α. Πασπάτη*, Τὸ Χιακὸν γλωσσάριον 157.

εὐδιάζω. Τὸ γαληνιῶ ἐλέγετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων εὐδιάω καὶ εὐδιάζω. Τριτοπροσώπως περιφέρεται σήμερον τὸ *βιδιάζει* ἐν Ἀπυράνθῳ τῆς Νάξου=εὐδιάζει, ἀντὶ τοῦ γίνεται γαλήνη.

εὐήθης. Τὸ κατ' εὐφημισμὸν ἀρχαῖον τσῦτο ἐπίθετον τὸ τὸν ἀνόητον δηλοῦν καὶ σήμερον *βήθης* ἐν Σύμῃ λεγόμετον, δηλοῖ τὸν ἠλίθιον, τὸν ἀφηρημένον.

εὐκαρπίζω—εὐκαρπος. Καὶ αἱ δύο αὐταὶ ἀρχαῖαι λέξεις σφύζονται σήμερον δηλοῦσαι ὅ,τι καὶ κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν. Οὕτως ἐν Κορθίῳ τῆς Ἄνδρου εὐκαρπος λέγεται ὁ εὐφορος, τὸ *εὐκαρπίζει* δὲ ἀπροσώπως ἐπὶ ἀγροῦ=εὐφορεῖ ἐν Τήνῳ.

εὐκρασία. Ἡ καλὴ μεΐξις, τὸ συγκέραςμα τῶν ὠρῶν, ἐλέγετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων εὐκρασία. Οἱ Πόντιοι χρησιμοποιοῦσι τὴν λ. ἐπὶ τῆς σημασίας τῆς αἰθρίας, τῆς εὐδίας.

ἐφετός. Σήμερον οἱ Σίφνιοι χρησιμοποιοῦσι τὸ ἀρχαῖον ἐπίθετον *ἐφετός* ἐφ' ἧς καὶ οἱ ἀρχαῖοι σημασίας, ἦτοι τοῦ ἐπιθυμητός.

Z

ζέω. Τὸ ἀρχαῖον ρῆμα ζέω=βράζω σφύζεται νῦν τριτοπροσώπως *ζέει* ἐν Χίῳ ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας «ζέει ὁ θερμός».

H

ἡλακάτη. Τὸ γνωστὸν ταλασιουργικὸν ὄργανον ἡλακάτη, ἡ κοινῶς νῦν *ρόκκα*, οὕτω καὶ νῦν καλεῖται ἐν Ἀντικυθῆροις, Δαρδανελλίοις καὶ Κρήτῃ ὑπὸ τὸν Δωρικὸν δὲ τύπον *ἀλακάτα* λέγεται ὑπὸ τῶν ἐξ Ἀραβανίου τῆς Καππαδοκίας.

ἡλιόβολος. Καὶ τὸ ἐπίθετον τοῦτο τὸ δηλοῦν τὸν ὑπὸ τοῦ ἡλίου προσβαλλόμενον, τὸν εὐῆλιον ὡς *λιόβολος* ἐσώθη σήμερον ἐν Χίῳ.

ἦπαρ. Ἡ ἀρχαία λέξις ἦπαρ ἐσώθη καθ' ἐνικὸν ὡς *ἦπαρη(ῆ)* ἐν Πόντῳ δηλοῦσα γενικῶς τὰ σπλάγχνα, κοινῶς δὲ κατὰ πληθυντικὸν *ἦπατα* ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ σωματικῆς δυνάμεις π.χ. κόπηκαν τὰ ἦπατά μου.

Θ

θεήλατος. Οἱ ἀρχαῖοι θεήλατον καὶ οἱ μεταγενέστεροι θεοήλατον ἐκάλουν τὸν ὑπὸ τῶν θεῶν κατατρεχόμενον. Τὸ ἐπίθετον ὡς *θεοήλατος* περιφέρεται ἐν Ἡπίρῳ, Σισανίῳ καὶ Μαδύτῳ καὶ ὡς *θεονήλατος* ἐν Ἡπίρῳ, ἐπὶ κατάρας. Θεονήλατε, τί'ν αὐτὰ ποὺ κάνεις;

θέριστρον. Τὸ μεταγενέστερον θέριστρον, ἦτοι δρέπανον, μὲ τὴν αὐτὴν σημασίαν ὡς *θέριστρο* εἶναι ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Χίοις νῦν.

θέρμιον. Παρὰ Διοσκορίδῃ κεῖται τὸ θέρμιον ὑποκοριστικὸν τοῦ θέρμος δηλοῦν τὸ κοινῶς λουπινάριον. *Θέρμιον* οἱ ἐκ Συλλάτων τῆς Καππαδοκίας νῦν ἐπ' ἴσης καλοῦσι τὸ λουπινάριον.

θερμοσποδιά. Ὁμοίως ὑπὸ τοῦ Διοσκορίδου ἀναφέρεται ἡ λέξις θερμοσποδιά πρὸς δῆλωσιν τῆς θεριῆς στάκτης. Ἡ λ. ἐπὶ τῆς ἰδίας σημασίας ἐσώθη ὡς *θερμοσπουδιά* ἐν Ἀπυράνθῳ τῆς Νάξου καὶ ὡς *θρουμουσπουδιά* ἐν Σωζοπόλει.

θεσπίζω. Τὸ ἐκ τοῦ ἀρχαίου θρησκευτικοῦ βίου εἰλημμένον ρῆμα τοῦτο τὸ ἀντὶ τοῦ χρησιμοδοτῶ κείμενον διητηρήθη νῦν εἰς τὰ Σφακία τῆς Κρήτης κείμενον ἀντὶ τοῦ φροντίζω π.χ. θεσπίζω νὰ βροῶ κρέας.

θλιβω. Τὸ ἀρχαῖον τοῦτο ρῆμα ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ ἐξαυθροῦ μεταχειρίζονται οἱ ἐκ Σαράντα Ἐκκλησιῶν τῆς Θράκης καὶ οἱ Κύπριοι.

θροέω. Τὸ παρὰ τὸ θρόος θροέω παρὰ μὲν τοῖς ἀρχαίοις ἐδήλου θορυβῶ, φωνάζω, παρὰ δὲ τοῖς μεταγενεστέροις ταράσσομαι. Ἀμφότεραι αἱ σημασίαι διεσώθησαν σήμερον, ὡς ἐν μέρει καὶ οἱ τύποι. Οὕτω *θρεῖ* ἢ θάλασσα οἱ ἐκ Μεσημβρίας λέγουσιν ἀντὶ τοῦ ἠχεῖ, βρέμει. *Θροῖστηκεν δ' ὁ κόσμος*—ἐταράχθη οἱ κάτοικοι τοῦ Ζαγορίου. Προσθετέον ὅτι εἰς τὸν τελευταῖον αὐτὸν τόπον ἐσώθη καὶ τὸ ἀρχαῖον *θρόος* ὡς *θρός* τὸν θόρυβον δηλοῦν.

θυρουστόμιον. Ἀκαταχώριστος εἶναι, ἀρχαία ὁμοῦ φαίνεται, ἡ λ. *θυρουστόμιον* ἢ ἐν Ἡπίρῳ δηλοῦσα τὸν οὐδόν, κοινῶς κατώφλι τῆς οἰκίας.

θωμίγγιον. Τὸ λεπτὸν σχοινίον ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐκαλεῖτο θωμίγγι. Ὅτι θὰ ὑπῆρχε καὶ τὸ ὑποκοριστικὸν θωμίγγιον, καίτοι τοῦτο δὲν παρεδόθη, δηλοῖ ἡ σημερινὴ χρῆσις, ἀφ' οὗ *φιμίγγι*—θωμίγγι λέγεται λεπτὸν συνηστραμμένον μεταξινον νῆμα ἢ ὁ κοινῶς σπάγγος, *θριμίγγι* δ' ἐν Κῶ κλώσμα ἐκ βρούλλων.

I

ιβάνη. Παρ' Ἡσυχίῳ ἀναγινώσκομεν ἰβάνη· κάδος, ἀντλητήριο. Ἡ λ. ὑπὸ τὸν τύπον *ιβάνη* σφύζεται νῦν ἐν Ἡπίρῳ τὸν ἀντλητήριο καδὸν δηλοῦσα. Σχετίζεται δ' αὕτη μὲ τὸ ἱμάω, ἀντλῶ (πβ. ἀνιμάω) ὁ ἀρχικὸς ἐπομένως τύπος θὰ ἦτο ἱμάνη, ὅστις σφύζεται ἐν Τσακωνίᾳ¹. Ἐκ τοῦ ἱμάνη τούτου, τροπῇ τοῦ μ εἰς β. πβ. μυζῶ—βυζάνω, χήμη—χηβάδα προῆλθε τὸ ἰβάνη.

ικανῶ. Παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις τὸ ρῆμα ἱκανῶ σημαίνει ἀρκοῦμαι. Τὸ ρῆμα ὡς *ἀκανῶ* ἐσώθη καὶ κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους ἐν Κύπρῳ² καὶ νῦν δ' ὡς *κανῶ* ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας ἐν τῇ νήσῳ.

1. Deffner, Archiv 173.

2. Ἀκανεῖ σας ὅτι ἐπλερωθήκατε ὅσα ἐζητήσετε. *Λοιπίου Μαχαροῦ*. Χρονικὸν (Κ. Σάθα, Μεσ. βιβλ. 2,304).

ἴλιγξ. Ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων ἴλιγξ ἐλέγετο ἡ δίνη, ἡ περιστροφὴ τοῦ ὕδατος. Ἡ λ. ἐπὶ τῆς σημασίας ταύτης φερομένη καὶ κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους—ὁ Θεσσαλονίκης Εὐσταθίος βεβαίῳ (PG, 136,726) ὅτι κατὰ τὸν IB' αἰῶνα οἱ σύγχρονοί του, χυδαῖζοντες, ἴλιγγας ἔλεγον τὰς δίνας τῶν ὑδάτων—ἡ λέξις, λέγω, αὐτὴ σφίζεται καὶ νῦν. Οὕτως ἔλιγγας ἐν Καρπάθῳ λέγεται ὁ ἀνεμοστρόβιλος, ἡ αὐτὴ δὲ λέξις ὡς τοπωνύμιον εἶναι γνωστὴ ἐν Σφακίοις Κρήτης καὶ Κύπρῳ¹.

ἰονθος. Ἴονθον οἱ ἀρχαῖοι ἐκάλουν ἐξάνθημα ἐπὶ τοῦ προσώπου, τὸ ἄλλως ψυδράκιον. Ὡς γρόθος συνήθης ἡ λέξις σημαίνουσα φλεγμονῶδες ἐξοίδημα τοῦ δέρματος. Τὸ ὑποκοριστικὸν ἰόνθιον δὲν παρεδόθη, διεσώθη δ' ὡς γρόθ' ἐν Στερεῶ Ἑλλάδι καὶ γρόθι ἐν Μάνῃ.

ἰσάλιος. Τὸ ἰσάλιος τὸ δηλοῦν τὸν ἐξισούμενον πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, φαίνεται ἐκ τῆς συνθέσεώς του ἀρχαῖον, μὴ παραδοθέν. Πάντως φέρεται νῦν ὡς σάλι ἐπιθετικῶς ἐν Μεγίστῃ—σάλι ἔναι τὸ καράβι—καὶ ὡς οὐσιαστικὸν κοινῶς ἀντὶ τοῦ χαμηλῆ σχεδία.

ἰχώριον. Ἰχώρ παρ' ἀρχαίοις ἐλέγετο τὸ ὑδατῶδες αἷμα ἢ καὶ τὸ ἔμπυον, παρὰ μεταγενεστέροις. Τούτου τὸ ὑποκοριστικὸν ἰχώριον ὡς ἰχώριν διασφίζεται νῦν παρὰ τοῖς Ποντίοις².

ἴωμα. Ἴον οἱ ἀρχαῖοι ἐκάλουν τὴν σκωρίαν τῶν μετάλλων, καὶ δὴ τοῦ σιδήρου ἐντεῦθεν εἶπον καὶ ἰοῦμαι καλύπτομαι ὑπὸ σκωρίας³. Τὸ ρῆμα τοῦτο ὡς γῶνω (ἰώω) ἐσώθη νῦν πολλαχοῦ (Αἴνος, Ἄνδρος Ἀστυπάλαια, Ἡπειρος, Θοράκη, Κεφαλληνία, Χίος).

Τὸ παράγωγον ἴωμα δὲν μᾶς παρεδόθη, ὅτι θὰ ἐλέγετο δεικνύει τὸ σημερινὸν γῶμα (Ἄνδρος, Λέσβος, Μεγίστη, Παξοί), ὅπερ ἄγωμαν λέγουσιν οἱ Κύπριοι καὶ ὅπερ δηλοῖ τὴν σκωρίασιν.

Κ

κάγκανος. Ἡ Ὀμηρικὴ λέξις κάγκανος ἢ τὸν ξηρὸν δηλοῦσα καὶ ἐπὶ ξύλων κατηγορουμένη ἐσώθη μέχρι σήμερον. Οὕτω κάγκανα ξύλα ἐν Καρύστῳ τῆς Εὐβοίας καλοῦνται τὰ ἡμίκαυστα⁴ γκάγκανο δ' ἐν Ἄνδρῳ λέγεται τὸ πολὺ ξηρὸν ἀντικείμενον.

1. Φ. Κουκουλέ, Θεσσαλονίκης Εὐσταθίου τὰ γραμματικά 103. Ἐν τῇ χρονολογίᾳ τοῦ Θεοφάνους φέρεται «τὸν φοβερὸν ἴλιγγα».

2. Γ. Χατζηδάκις ἐν Ἐπιστημονικῇ Ἐπετηρίδι 8,3.

3. Ἀριστοτέλους, Περὶ χρωμάτων 3,8. Θεοφράστου, Χαρακτ. 10.

4. Παπαχατζῆ, Δοκίμιον τοῦ γλωσσικοῦ ιδιώματος Καρύστου καὶ τῶν πέριξ 17.

καλάμινθος. Ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων παρεδόθη τὸ καλάμινθος καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων τὸ καλαμίνθη πρὸς δήλωσιν ἀρωματώδους φυτοῦ ἐκ τοῦ εἴδους τῆς μίνθης. Τὸ μεταγενέστερον καλάμινθος, ὡς *καλαμίθρος* περιφέρεται νῦν ἐν Κεφαλληνίᾳ.

καλαμίσκιον. Παρ' Ἀριστοφάνει ἔχομεν τὸ καλαμίσκος ὡς ὑποκοριστικὸν τοῦ κάλαμος, τὸ καλαμίσκιον ὅμως δὲν μᾶς παρεδόθη. Τὴν χρῆσιν αὐτοῦ πιστοποιεῖ τὸ νῦν Κύπριον *καλεμίσκιν*, τὸ ὁποῖον σημαίνει εἶδος λεπτοτάτου αὐτοφυοῦς καλάμου φυομένου εἰς λιμνάζοντα ὕδατα.

καλλίβατος. Οἱ Συμαῖοι *καλλίβατον*, κατ' εὐφημισμὸν, καλοῦσι τὸν δύσβατον τόπον. Τὸ ἐπίθετον ὡς ἀρχαῖον δὲν παρεδόθη, φαίνεται ὅμως τοιοῦτον.

καλλιδρομῶ. Οἱ ἐκ Κερασσοῦντος τοῦ Πόντου ἔχουσι τὴν εὐχὴν «ὁ Θεὸς νὰ σὲ καλλιδρομήσῃ». Τὸ ρῆμα τοῦτο δὲν παρεδόθη, φαίνεται ὅμως ἀρχαῖον. Πβ. τὸ παρὰ τὰς Θερμοπύλας ἀρχαῖον ὄρος Καλλίδρομον.

κάνθαρος. Παρ' Ἀθηναίῳ (ΙΑ' 473) μνημονεύεται *κάνθαρος* δηλῶν εἶδος ποτηρίου. Καὶ ἡ λ. αὕτη ὡς *κάνταρος* ἐσώθη ἐν Ἡπειρῷ¹ δηλοῦσα πινάκιον βαθὺ καὶ εὐρύχωρον.

κανθός. Κανθοὶ παρ' ἀρχαίοις ἐλέγοντο αἱ πρὸς τὸν κρόταφον γωνίαι τῶν ὀφθαλμῶν. Καὶ ἡ λ. αὕτη μετὰ τῆς σημασίας τῆς διειρηθῆ μετρίως σήμερον. Οὕτω *γαθός* ἐν Κρήτῃ καὶ *ἀκατθός* ἐν Σύμῃ λέγεται ἡ πλάγιος γωνία τοῦ ὀφθαλμοῦ, *ἀγκαθός* δ' ἐν Μήλῳ ἡ γωνία τῆς οἰκίας, ἐν ᾧ ἐν Κρήτῃ *καθός* λέγεται ὁ συγκεντρικὸς κύκλος τοῦ τυροῦ.

καπίθιον. Παρ' ἀρχαίοις *καπίθη* ἦτο μέτρον χωρητικότητος χωροῦν δύο Ἀττικὰς κοτύλας. Τὸ ὑποκοριστικὸν *καπίθιον* δὲν μᾶς παρεδόθη, τὸ διαβλέπει τις ὅμως εἰς τὸ τῶν Ποντίων *καπίτσιν* τὸ δηλοῦν μέτρον ἀλεύρου χωρητικότητος τριακοσίων δραμίων².

καρπολόγιον. Δὲν παρεδόθη ὡς ἀρχαία ἡ λ. καρπολόγιον ἢ σφζομένη νῦν ὡς *καρπολόγι* ἐν Αἴνῳ καὶ δηλοῦσα τὸν τῶν ἀρχαίων θρίνακα, τὸ κοινῶς νῦν τρικριάνι, τὸ ὄργανον δηλὰ δῆ, δι' οὗ λικιμίζοντες ἐν τῷ ἄλωνίῳ ἀποχωρίζουσι τὸν σῖτον ἀπὸ τοῦ ἀχύρου, ἐν ᾧ τὸ *καρπολογῶ*, ἀντὶ τοῦ συλλέγω καρποὺς παρεδόθη ὡς ἀρχαῖον καὶ τὸ *καρπολόγος*, ὅπερ φέρεται ἐν Χαλκιδικῇ ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ θρίνακος νῦν εἶναι παραδεδομένον καὶ γνωστὸν.

κεράστιον. Τὸ κεράστης ἐπὶ τοῦ κερασφόρου ζῴου παρεδόθη ὡς ἀρχαῖον, οὐχὶ ὅμως καὶ τὸ *κεράστιον*, τὸ ὁποῖον σφάζεται νῦν ἐν Καρπάθῳ λεγόμενον ἐπὶ κερασφόρων αἰγοπροβάτων.

1. Π. Ἀραβαντινοῦ, Ἡπειρωτικὸν γλωσσάριον 46.

2. Πβ. Φ. Κουκουλέ, Ἐτυμολογικά, ἐν Ἀθηνᾶς 57,206.

κηδεύω. Τὸ ρῆμα τοῦτο τὸ παρ' ἀρχαίοις κείμενον ἀντὶ τοῦ ἐπιμελοῦμαι, φροντίζω, θεραπεύω λέγεται καὶ σήμερον. Οὕτως ἐν Φαναρίῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ κηδεύω τὰ πράματά μου σημαίνει τὰ περιοιοῦμαι, ἐν Βιάννῳ τῆς Ἀνατολικῆς Κρήτης ἀποταμιεύω τὰ περισσεύματα, ἐν ᾧ τὸ μέσον *κη(θ)εύομαι* ἐν Καρπάθῳ συνωνυμεῖ τῷ ἡσυχάζω.

κημὸς - κημίσκιον. Τὸ ἐκ πλέγματος φίμωτρον τῶν ὑποζυγίων ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων φιμός, ἀλλὰ καὶ κημὸς, λέξις, ἣτις ὡς *τσημὸς* φέρεται νῦν παρὰ τοῖς Κυπρίοις. Τῆς λέξεως τὸ ὑποκοριστικὸν κημίσκιον δὲν μᾶς παρεδόθη, τὴν ὑπαρξιν ὁμῶς αὐτοῦ ὑποδεικνύει τὸ τῶν Ναξίων καὶ Παρίων νῦν *τσημίσκι*¹.

κίσσηρις. Ἐλαφρὸς καὶ σπογγώδης διάτρητος λίθος, νῦν κοινῶς ἀλαφρόπετρα, ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐκαλεῖτο κίσσηρις. Οὗτος νῦν *ἀγκίσσηρας* ἐν Νάξῳ λέγεται.

κιτάριον. Παρ' Ἑσυχίῳ φέρεται τὸ κίταρις, ἕτερος τύπος τοῦ κίδαρις. Ὅτι καὶ τὸ ὑποκοριστικὸν τῆς λ. θὰ ἐφέρετο δεικνύει τὸ τῶν Ποντίων *κιτάριν* τὸ δηλοῦν τὸ κάλλιον τοῦ ἀλέκτορος².

κνήθω. Τὸ ἀρχαῖον ρῆμα κνήθω ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ ξέω, ξύνω κατὰ τὸν ἐνεργητικὸν καὶ μέσον τύπον φέρεται σήμερον πολλαχοῦ ὡς ἐν Ρόδῳ, Κύπρῳ, Θράκῃ, Μακεδονίᾳ, Σύμῃ καὶ Κρήτῃ.

κνίδη. Ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων κνίδη ἐλέγετο τὸ φυτὸν τὸ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἀκαλήφη λεγόμενον. Ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Ἀριστοφάνους (Ἰππ. 422) γράφει ἀκαλήφας βοτάνης εἶδος, αἱ παρὰ τοῖς πολλοῖς κνίδαι καλοῦνται καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Εὐσταθίος³ ἀκαλήφαι αἱ κατὰ γῆν βοτάναι, αἷς καὶ κνίδας φαμέν. Νῦν ἡ λ. σφύζεται ἐν τοῖς παραλίοις τῆς Μεσσηνίας ὡς *κνίδα*, *ἀκνίδα* ἐν Καρπάθῳ καὶ ἐν Ἀρτάκῃ ὡς *ἀγκνίδα*.

κομάω. Ἐπὶ δένδρων οἱ ἀρχαῖοι μετεχειρίζοντο τὸ ρῆμα κομάω ἀντὶ τοῦ θάλλω, ἐκβάλλω φύλλα καὶ ἄνθη. Σήμερον οἱ Ρόδιοι ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας χοῦσιν ποιοῦνται τοῦ *κομάζω*: «ἐκόμασεν ἡ γῆ».

κοπετός. Τὸ μεταγενέστερον κοπετός τὸ δηλοῦν τὸν θρηῖνον μετὰ κτυπημάτων τοῦ στήθους (κόπτω) δισώθη νῦν ὡς *κοπατό* (τὸ) ἐν Κυθήροις.

κορδακίζω. Διὰ τοῦ ρήματος κορδακίζω ἐδήλουν οἱ ἀρχαῖοι τὸ δοχοῦμαι τὸν ἄσμενον χορὸν κόρδακα. Σήμερον *ἀγκορδακίζω* ἐν Ρόδῳ σημαίνει συμπεριφέρομαι ἀνοήτως καὶ ἀσέμνως, ἐν ᾧ ἐν τῇ αὐτῇ νήσῳ *ἀγκορδακιά* λέγεται ἡ μωρολογία, ἡ φλυαρία.

1. Φ. Κουκουλέ, Βυζαντινῶν βίος καὶ πολιτισμὸς 5, 264 καὶ τοῦ αὐτοῦ, Αἱ ὑποκοριστικαὶ καταλήξεις — ἴσκος καὶ — ἴσκιον, ἐν Ἀθηνᾶς 41, 193.

2. Φ. Κουκουλέ, Ἑτυμολογικά (Ἀθηνᾶς 57, 208).

3. Φ. Κουκουλέ, Θεσσαλονίκης Εὐσταθίου τὰ γραμματικά 107.

κοτύλη—κούτουλας. Εἰς τὴν ποιμενικὴν γλῶσσαν σήμερον *κούτουλας* (Πελοπόν. Οἰνοῦς, Κυνουρία) καὶ κατὰ τὸ βόρειον ἰδίωμα *κούτλας* (Αἰτωλία, Παρνασσίς) λέγεται δοχεῖον σχῆμα μεγάλου καὶ βαθέος κοχλιαρίου ἔχον μετὰ μακρᾶς λαβῆς, χωρητικότητος ἀπὸ μιᾶς καὶ ἡμισείας μέχρι δύο καὶ ἡμισείας ὀκάδων, δι' οὗ, κατὰ τὴν τυροκομίαν, μεταφέρουν ἀπὸ τοῦ λέβητος τὸ γάλα.

Δὲν θὰ ἀστοχήσῃ τις τοῦ ὀρθοῦ, ἂν εἰς τὸ *κούτουλας* τοῦτο διίδη τὴν ἀρχαίαν κοτύλην τὴν δηλοῦσαν μέτρον ὑγρῶν.

κραμποπώλης. Ὁ πωλῶν κράμβας, ἐφ' ὅσον ἡ κράμβη ἦτο πολύλεκτος παρ' ἀρχαίοις, πρέπει νὰ ἐλέγτο κραμποπώλης, τοῦτο ἄλλως τε ὑποστηρίζει καὶ τὸ τῶν σημερινῶν Κυπρίων *κραμποπούλης*.

κρεάγρα. Τὸ ἄγκιστρον, δι' οὗ κυρίως λαμβάνουσι τὸ κρέας ἢ ἀφ' οὗ ἔξαρθῶσι τὸ κρέας ἐκάλουν οἱ ἀρχαῖοι κρεάγραν. Ἡ λ. ὡς *κράγρα* ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν κροεοπωλῶν τῶν ἐκ Σαράντα Ἐκκλησιῶν τῆς Θράκης καταγομένων.

κρηπίς. Τὴν λέξιν κρηπίδα δέον νὰ διίδη τις εἰς τὸ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Βοῖου τοῦ νομοῦ Κοζάνης περιφερόμενον *ἀγροπίδα* τὸ δηλοῦν τὸ ἀκρόστεγον, τὴν περιφέρειαν τῆς στέγης.

κροῦνόχους. Ἀρχαίαν λέξιν *κροῦνόχους*, μὴ παραδοθεῖσαν, δέον νὰ διίδη τις εἰς τὸ τῶν Ναυπακτίων *καρόχος* τὸ σημαῖνον λιθίνην πλάκα φράσσουσαν εἰς τὰς δεξαμενὰς τοῦ ὕδατος τὴν ἐξοδὸν τοῦ νεροῦ ὡς καὶ εἰς τὸ τῶν Αἰτωλῶν (*γ*)*καρόχος* τὸ δηλοῦν τὴν ἐν δεξαμενῇ κυκλικὴν ὀπὴν, δι' ἧς ἐκρέει ὕδωρ¹.

κυματογωγή. Ἡ ἀρχαία λέξις κυματογῆ ἢ δηλοῦσα τὸ μέρος τῆς παραλίας καθ' οὗ θραύονται τὰ κύματα διεσώθη ἐν Καλάμαις πρὸς δῆλωσιν τῆς παραλίας.

κύσθος. Ὑπὸ τῶν ἀρχαίων κύσθος ἐλέγτο τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον. Ἡ λ. διεσώθη σήμερον ὑπὸ διαφόρους τύπους. Οὕτως ἐν Σάμῳ, Κεφαλληνίᾳ καὶ Κύπρῳ λέγεται *χύστος*, *χύστον* (ὁ) παρὰ τοῖς Ποντίοις, *χύστρο* (τὸ) ἐν Κρήτῃ καὶ *κύστε* (ὁ) ἐν Τσακωνίᾳ².

κύω. Τὸ ἀρχαῖον κύω=ἐγκυμονῶ, διεσώθη ἐν Ρόδῳ ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν μελισσοουργῶν παρ' οἷς «ἔκυσεν ἡ μέλισσα» σημαίνει, εἰσελθοῦσα εἰς τὴν κυψέλην, ἐγκατεστάθη μονίμως ἐν αὐτῇ καὶ ἠῦδοκίμησεν.

κωδία. Κωδία παρ' ἀρχαίοις καὶ κώδεια παρὰ μεταγενεστέροις ἐλέγτο ἡ κεφαλὴ καὶ ὁ καρπὸς τῆς μήκωνος, κοινῶς παπαρούνας. Ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Θεοκρίτου (11,56) ὁμιλῶν διὰ τὴν μήκωνα, γράφει· «μήκων ἢ κοινῶς λεγομένη *κου-*

1. Φ. Κουκουλέ, Ἐτυμολογικά, ἐν Ἀθηνᾶς 57, 202.

2. Βλ. Φ. Κουκουλέ, Τὰ οὐ φωνητὰ τῶν Βυζαντινῶν (Ἀθηνᾶς 56,123).

δέα». Νῦν ἐν Κύμῃ ὁ καρπὸς τῆς μήκωνος ὁ χρησιμοποιούμενος ὡς ὑπνωτικὸν φάρμακον λέγεται *γουδιά*¹.

κωθωνίζω. Τὸ ἀρχαῖον ρῆμα κωθωνίζω, παρὰ τὸ κώθων—νος ἐσήμαινε πίνω πολὺ, μεθύσκομαι. Ὡς κωθωνιάζω περιφέρεται νῦν τὸ ρῆμα ἐπὶ τῶν φαγοποτούντων ἐν Αἴνῳ καὶ Θήρῳ.

Δ

λαθρεύω. Τὸ λάθρα ἀναχωρῶ οἱ ἐκ Σαράντα Ἐκκλησιῶν τῆς Θοράκης λέγουσι λαθρεύω, ρῆμα μὴ παραδοθέν, κατὰ πᾶσαν ὅμως πιθανότητα ἀρχαῖον.

λάκυρος. Ὁ στεμφυλίτης, ὁ δευτερίας οἶνος, ὡς παραδίδει ὁ Ἡσύχιος, ἐλέγετο λάκυρος. Οὗτος νῦν καλεῖται *λάκυρος* ἐν Ἰκαρία, *λάντζερος* ἐν Ἀμοργῷ, *λάγκερας* πολλαχοῦ καὶ *λάκυρο* (τὸ) ἐν Ζακύνθῳ καὶ Ἡπείρῳ.

λατόμιον. Τὸ λατομεῖον παρὰ Στράβωνι (5,3) λέγεται *λατόμιον*. Ἡ λ. *λατόμι* διεσώθη νῦν ἐν Χίῳ, ἀντικατασταθεῖσα ἐν Πάτμῳ διὰ τοῦ *πετροκοπειό*.

λεβητῶ. Τὸ τριτοπρόσωπον *λεβητῆ* τὸ ἀντὶ τοῦ βράζει, ἐπὶ ὕδατος ἐν Χίῳ λεγόμενον, φαίνεται ἀρχαῖον, μὴ παραδοθέν. Ὁ Λυκόφρων (199) ἀναφέρει τὸ *λεβητίζω* ἀντὶ τοῦ βράζω ἐν λέβητι.

λευρός. Τὸ ποιητικὸν ἐπίθετον *λευρός* τὸ τὸν ὀμαλὸν καὶ ἐπίπεδον τόπον σημαῖνον ἐσώθη σήμερον παρὰ τοῖς Ποντίοις σημαῖνον τὸν λεπτόν² ἐν Κύπρῳ τὸν ἰσχνόν, ἐν Ἡπείρῳ δὲ τὸν λεῖον³.

λεωφόριον. Ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων γνωστὴ καὶ παραδεδομένη ἡ *λεωφόρος* (δόδος), μὴ παραδιδόμενον ὅμως τὸ ὑποκοριστικὸν *λεωφόριον*, τὸ ὁποῖον ὡς *λεωφόροι* νῦν ἐν Αἴνῳ δηλοῖ τὴν μικρὰν ὁδόν⁴.

ληνίον. Τὸ ὑποκοριστικὸν τοῦ ληνὸς *ληνίον* δὲν παρεδόθη ὅτι θὰ ἐφέρετο, δεικνύει τὸ τῶν σημερινῶν Ποντίων *ληνί*⁵ τὸ ὁποῖον σημαίνει τὸ ὑπολήνιον.

λιχάς. Κατὰ τὸν Ἡσύχιον *λιχάς* ἐλέγετο βράχος ἀπότομος, ὅστις καὶ *λισσάς* ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων ἐλέγετο. Ὅτι ἡ λ. θὰ ἦτο ἀρχαία φανεροῦναι ἢ παρὰ τοὺς Ὁρεοὺς τοποθεσία *λιχάδες* ἢ δηλοῦσα παραθαλάσσιον χθαμαλὴν γλῶσσαν καὶ πιθανώτατα, ἢ ἐν Ἀττικῇ τοποθεσία *Γλιφάδα*.

λογάδιον. Ἀρχαῖον, καὶ μὴ παραδοθέν, παρὰ τὸ λέγω=ἐκλέγω, φαίνεται τὸ

1. Ἐπιθὶ τὸ Ἑλληνικὸν γλωσσάριον τοῦ Du Cange ἐν λ. *κουδέα*.

2. Ὅρα Γ. *Χατζιδάκιν*, ἐν Ἐπιστημονικῇ Ἐπετηρίδι 8,4.

3. Π. Ἀραβαντινοῦ, Ἡπειρωτικὸν γλωσσάριον 57.

4. Φ. *Κουκουλέ*, Βυζαντινῶν βίος καὶ πολιτισμὸς 4,320.

5. *Κωνσταντίνου Ἀλεξιάδου*, Λεξιλόγιον Ἰνεπόλεως (Ἀρχεῖον Πόντου 18,37). Ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας ἐν τῷ Μ. Ἐτυμολογικῷ φέρεται τὸ *ληνίς*.

τῆς Χίου καὶ Κρήτης *λογάδι* σημαῖνον ἐν μὲν τῇ πρώτῃ νήσῳ ἐκλεκτὴν σταφυλήν, ἐν Κρήτῃ δ' ἐκλεκτὸν νῆμα ἐξ ἀρίστου βάμβακος.

λωτός. Καὶ ὁ Ὀμηρικὸς λωτός, ὁ ἐν ταῖς συλλογαῖς τῶν παροιμιῶν συχνὰ ἀναφερόμενος «λωτοῦ ἔφαγες», «ἔμεινας καθάπερ λωτοῦ γευσάμενος», φέρεται σήμερον παρὰ τοῖς Μανιάταις ἐν τῇ φράσει «ἔφαγες λωτὸ» τῇ λεγομένῃ ἐπὶ τοῦ πολυχρονίως ἐν τῇ ξένη διαβιοῦντος¹.

Μ

μάκτρα. Ἡ παρὰ τὸ μᾶσσω ἀρχαία λέξις μάκτρα ἢ δηλοῦσα τὴν σκάφην τοῦ ζυμώματος διετηρήθη σήμερον ἐν χρῆσει παρὰ τοῖς Ἑλλησι τῆς κάτω Ἰταλίας ὡς *μάτρα*².

μαλλόρρουπος. Ὁ ρύπος τῶν μαλλίων τῶν πραβάτων θὰ ἐλέγετο μαλλόρρουπος. Ἡ λ. ὡς *μαλλόρρουπος* φέρεται νῦν ἐν Κύνθῳ ὡς *μαλλόρρουπας* ἐν Ἀμοργῷ καὶ κατὰ μετὰθεσιν ὡς *μαρόλυπος* ἐν Κρήτῃ Ἰκαρία καὶ ὡς *μαόρρουπος* ἐν Νάξῳ.

μαρσούπιον. Τὸ τὸν θύλακον δηλοῦν ἀρχαῖον *μαρσούπιον* ὡς *μαρτσούφ*³ περιφέρεται νῦν παρὰ τοῖς ἐκ Ματσούκας τοῦ Πόντου³ δηλοῦν δερμάτινον θύλακον.

μᾶσσω. Μία τῶν ἀρχαίων σημασιῶν τοῦ ρήματος μᾶσσω εἶναι καὶ τὸ σπογγίζω. Ἡ σημασία αὕτη διετηρήθη εἰς τὸ σημερινὸν Καρπάθιον *μᾶσσομαι* τὸ συνωνυμοῦν τῷ σπογγίζομαι.

μείων—μείον. Τὸ ἀρχαῖον συγκριτικὸν τοῦ μικροῦς μείων σφύζεται νῦν ἐν Σάμῳ ὡς *μείως* σημαῖνον τὸ ἀδύνατον. Καὶ τὸ οὐδέτερον δὲ *μείον* ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ ὀλιγώτερον, καὶ μάλιστα ἐν τῇ φράσει «μείον εἰς μείον» ἐν Καρπάθῳ σημαίνει ὀλιγώτερον. Ἐκ τοῦ εἰς μείον τούτου ἐσηματίσθη τὸ ἐν τοῖς Κρητικοῖς δράμασι καὶ νῦν ἐν Κρήτῃ *ζημὸ*—εἰς μείον χρόνου διάστημα σημαῖνον εὐθύς ἀμέσως. Φέρεται δὲ καὶ ἐν τῷ μεταγενεστέρῳ ποιήματι περὶ γέροντος νὰ μὴν πάρη κορίτσι «εἰς μὶον ταχὺ» (στ. 70 σελ. 108 Wagner, *Carmina Graeca*) ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ εὐθύς ἀμέσως. Ἄς προστεθῇ ὅτι ἐν Μεγίστῃ *μεῖο* λέγεται τὸ οὐτιδανόν.

μελίχλωρος Μελίχλωρος ἐλέγετο ὁ χλωμός, ὁ κίτρινος ὡς τὸ μέλι. Τὸ ὑπὸ τοῦ Θεοκρίτου (10[27]) ἀναφερόμενον ἐπίθετον διασωθὲν σήμερον ἐν Κρήτῃ καὶ Στερεῇ Ἑλλάδι, Ἡπείρῳ, Καρπάθῳ καὶ Θράκῃ, λέγεται ἐπὶ ξύλων ἢ σιτηρῶν, τὰ ὅποια εἶναι ἡμίχλωρα. Ὁ σημερινὸς τύπος δεικνύει ὅτι οὐχὶ ὀρθῶς ἀντὶ τοῦ

1. *I. Βενιζέλου*, Παροιμίαι δημώδεις² 85,292.

2. *Φ. Κουκουλέ*, Βυζαντινῶν βίος καὶ πολιτισμὸς Β' II 112.

3. *Γ. Ζερζελίδου*, Τὸ καλαντόνερον 18.

μελίχλωρος προτείνεται ή γραφή μελάχλωρος. Κατά τὸ μελίχλωρος οἱ Πόντιοι *μελίξανθον* λέγουσι τὸν ξανθόν, τὸν χροῦμα τοῦ μέλιτος ἔχοντα.

μέφομαι. Τοῦ ῥήματος τούτου, σφωζομένου καὶ νῦν ἐν Λευκάδι καὶ ταῖς πέριξ νήσοις ὡς *μέφομαι*, σημειωτέα ή σημασία ὑποπτεύω, ἣτις ἐκ τῆς ἀρχικῆς βεβαίως ἐξειλίχθη· «μέφομαι τὸ Γιάννη πῶς ἔφαε τὸ γλυκὸ» κυρίως, ὑποπτεύομενος, κατηγορῶ τὸν Ἰωάννην. Ὅρα ὅτι οἱ Κύθιοι μεταχειρίζονται τὸ *μομφεύω* (=μομφεύω) ἐπὶ τῆς ἀρχικῆς σημασίας τοῦ μέφομαι.

μῆνις. Ἡ ἤδη Ὀμηρικὴ μῆνις, ἣτοι ὀργή, κατ' οὐδέτερον γένος τὸ μῆνι περιφέρεται ἐν Καλύμνῳ καὶ Κῶ ἐν τῇ φράσει «ἄμε ᾽ς τὸ μῆνι» τῇ ἀντιστοιχούσῃ πρὸς τὴν κοινὴν «ἄμε ᾽ς τὴν ὀργή» καὶ τὴν ἀρχαίαν «ἔρο» ἐς κόρακας».

μιτσός. Εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος ὡς π.χ. ἐν Κρήτῃ, Ἡπείρῳ, Καρπάθῳ καὶ Κῶ, ὁ μικρὸς λέγεται *μιτσός*, *μιτσύς*, κατὰ τὸ βραχύς, ἐν Κύπρῳ καὶ *μιτσέ* ἐν Τσακωνίᾳ. Προόδηλον εἶναι ὅτι τὸ μιτσός τοῦτο δὲν προέροχεται ἐκ τοῦ μικρός, ἀλλ' ἐκ τοῦ Δωρικῆς τύπου *μικκός*, ὃν ὑποδηλοῖ τὸ Ρόδιον καὶ Κύπριον *μικκός* καὶ τὸ παρὰ Ποντίοις ὑποκοριστικὸν *μικκοῦκος*.

μολπάς. Ὡς ἀρχαῖον παρεδόθη τὸ *μολπάζω*, ἣτοι μέλω, ψάλλω. Μὲ τὸ ῥήμα τοῦτο συνδέεται καὶ ἡ λ. *μολπάς*, κυρίως εὐχάριστος ᾠδὴ, ἣτις δὲν παρεδόθη, πάντως ὅμως θὰ ἦτο ἀρχαία ὡς ἀποδεικνύει τὸ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος νῦν *μολπάδα* τὸ δηλοῦν τὴν πραότητα, τὴν γλύκαν.

μονιός. Τὸ ἐπίθετον ἐχρησιμοποιοῦν οἱ ἀρχαῖοι πρὸς δήλωσιν ἀγρίου ζώου, καὶ δὴ χοίρου. Ἡ λ. ὡς *μονιός* ἐν Ἡπείρῳ δηλοῖ τὸν ἀγριόχοιρον, ἐν Λευκάδι δὲ καὶ ταῖς πέριξ νήσοις ὡς *μονιάς*, τὸ *μονιάς* τῶν μεσαιωνικῶν, δηλοῖ τὸν σκληρὸν καὶ ἱκανὸν νὰ διαπράξῃ πᾶν κακόν.

Σημειωτέον ὅτι ἐν Λευκάδι καὶ ταῖς πέριξ νήσοις *μονιά* λέγεται ἡ κρύπτη παντὸς ἀγρίου ζώου συνδεομένη πρὸς τὴν *μονίαν* τὴν τὴν μοναξίαν σημαίνουσαν.

μοχθῶ. Τὸ ἀρχαῖον τοῦτο ῥήμα ὡς *μοχθῶ* σφύζεται ἔτι καὶ νῦν ἐν Λευκάδι καὶ ταῖς πέριξ νήσοις ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ καταβάλλω προσπάθειαν, σπεύδω· «μόχτα νὰ φύγ'με» = σπεῦδε νὰ φύγωμεν.

μύρομαι. Τὸ Ὀμηρικὸν μύρομαι = ὀδύρομαι, θρηνηῶ οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας λέγεται ἐν Ἡπείρῳ.

μύστρον. Παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις τὸ κοχλιάριον ἐλέγετο μύστρον. Ἡ λ. ἣτις ἐν τοῖς μεσαιωνικοῖς γλωσσασοῖς φέρεται κατὰ τὸ θηλυκὸν γένος *μύστρα* λέγεται οὕτω καὶ νῦν ἐν κάτω Ἰταλίᾳ παρὰ τοῖς Ἑλλησι¹, ὡς *μύσκια* δ' ἐν

1. Ἰουλίου Πολυδεύκου, Ἑρμηνεύματα καὶ καθημερινὴ ὁμιλία 163 (Boucherie).

2. Morosi, Dialetti Romaiici del mandamento di Bova, 90,228.

Τσακωνία¹. Πβ. καὶ τὸ τῶν σημερινῶν κτιστῶν μυστρὶ δι' οὗ οὔτοι παρεμβάλουσιν ἢ εὐθειάζουσι τὸν πηλόν, οὕτω καλούμενον διὰ τὴν ὁμοιότητα πρὸς κοχλιάριον.

μωκίζω. Παρὰ Σουΐδα τὸ μωκίζω, ἕτερος τύπος τοῦ μωκῖα, ἐρμηνεύεται διὰ τοῦ ἐμπαίζω. Ὡς *μουκίζω* σφίζεται παρὰ τοῖς ἐκ Σαράντα Ἐκκλησιῶν τῆς Θράκης ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ κάμνω σκωπτικὰς χειρονομίας.

μῶμος. Ἡ λ. μῶμος=μομφή, σκῶμμα, διετηρήθη παρὰ τοῖς Ποντίοις, οἵτινες ὀξύτωνος *μωμὸς* λέγουσι κατὰ τὰ ἄλλα εἰς —ος ὁμοίας σημασίας ὀξύτονα.

N

νάκη. Οἱ ἀρχαῖοι *νάκην* ἐκάλουν τὸ ξιμαλλον δέσμα αἰγὸς ἢ προβάτου. Ὑπὸ τὸν Δωρικὸν τύπον *νάκα* φέρεται νῦν ἢ λ. ἐν Οἰνοῦντι τῆς Λακεδαιμόνος καὶ ἐν Λακωνικῇ καὶ Μεσσηνίᾳ πρὸς δήλωσιν δερματίνου λίκνου, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τῶν ὄμων ἐξηρητημένον φέρουσιν αἱ μητέρες.

νάρθηξ. Τὰ *νάρθηξ* εἶναι λέξεις ἀρχαῖα τὸν κάλαμον δηλοῦσα. Αὕτη ὡς *ἀρτηκας* (= *νάρθηκας*) εἶναι γ.ωστὴ σήμερον ἐν Κρήτῃ, Ἀπυράνθω τῆς Νάξου, Καρπάθῳ καὶ Λήμνῳ, ὡς *ἄρθηκας* δ' ἐν Πάρω².

νεοσσιά. Ἡ μετὰ νεοσσῶν φωνεὰ κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν ἐλέγετο *νεοσσιά*. Ὡς *νοσσά* σφίζεται νῦν μετὰ τὴν σημασίαν ταύτην ἢ λέξις ἐν Ἀπυράνθῳ τῆς Νάξου.

νόμιστρον. Ἐν τῷ χωρίῳ τῶν Καλαβρύτων Σκουπίῳ *νόμιστρο* λέγεται ὁ φόρος ὁ καταβαλλόμενος διὰ τὴν νομὴν ποιμνίων. Ἡ λ. δὲν παρεδόθη ὡς ἀρχαία, φαίνεται ὅμως τοιαύτη.

νομός. Τὸν πρὸς νομὴν τόπον νομὸν ἐκάλουν οἱ ἀρχαῖοι. Ἡ λ. διεσώθη ἐν Βιτρινίτῃ Λοκρίδος ἔνθα *νομὸς* καλεῖται ἐσπαρμένον τμημα γῆς.

νόστος. Ἡ ἀρχαία λέξις *νόστος*, ἥτοι ἢ εἰς τὴν πατρίδα ἐπάνοδος, παρέμεινε νῦν ἐν Καρπάθῳ, καὶ δὴ ἐν τῇ πρὸς ἀπερχόμενον εὐχῇ «καλὸς σου νόστος». Ἐπ' ἴσης αὐτόθι λέγεται καὶ ὁ νόστος τοῦ ἀνδρὸς ἢ εἰς τὴν πατρίδα τοῦ συζύγου ἐπάνοδος.

νυχτοπάρωρος. Ἐν Ἀνατολικῇ Κρήτῃ *νυχτοπάρωρας* καὶ ἐν Θήρᾳ *νυχτοπάρουλας* λέγεται ὁ ἀγρουπνῶν κατὰ τὴν νύκτα, φέρεται δὲ καὶ ἐν Μάνῃ τὸ ἐπίρρημα *νυχτοπάρωρα* = βαθείας νυκτός. Τὸ ἐπίθετον, ἀκαταχώριστον ὄν, φαίνεται ἀρχαῖον. Σημειωτέον ὅτι παρ' Ἐρωτοκρίτῳ (Α' 725, 732) φέρεται καὶ τὸ ῥῆμα *νυχτοπαρωρῶ*=περιφέρομαι κατὰ προκεχωρημένην ὥραν τῆς νυκτός.

1. *Μιχαὴλ Δέφνεο*, Λεξικὸν τῆς Τσακωνικῆς διαλέκτου ἐν λ. μύσα.^v

2. Πβ. καὶ Ἄ. Κοραῆ, Ἄτακτα 5, 25.

Ξ

ξυάλη. Ἀρχαία εἶναι ἡ λέξις ξυάλη σημαίνουσα μάχαιραν ἢ δρέπανον, ὄργανον δηλ. δι' οὗ ἔξυον. Σήμερον εἰς τὴν περιοχὴν Βοΐου τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας σφύζεται τὸ *ξάλη* τὸ βούκεντρον σημαίνουσα.

Ο

ὀδεύω. Τὸ ἀρχαῖον ρῆμα ὀδεύω, ἀντὶ τοῦ βαδίζω, λέγεται σήμερον *ροδεύω* ἐν Ρεθύμνῃ Κρήτης. Προσθετέον ὅτι ἐν Κρήτῃ σφύζεται καὶ ἡ λέξις *ὀδός* καὶ *ροδός*¹.

ὀδύνη. Ἐν Βιάννῳ τῆς Ἀνατολικῆς Κρήτης ἐσώθη ἡ λέξις ὀδύνη οὐχὶ ὅμως ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ σωματικοῦ ἢ ψυχικοῦ πόνου, ἀλλὰ πρὸς δήλωσιν λοιμικῆς ἀσθενείας.

οἰστριάζω. Παρεδόθη ἡμῖν τὸ ἀρχαῖον οἰστράω (παρὰ τὸ οἰστρος) ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ ἐνοχλῶ, κεντῶ, ἐρεθίζω, οὐχὶ ὅμως καὶ τὸ *οἰστριάζω*, ὕπερ ὡς *ἀστριάζω* λέγουσιν οἱ κάτοικοι τῆς Λευκάδος καὶ τῶν πέριξ νησίδων, περὶ βοῶν προκειμένου, ἀντὶ τοῦ οἰστρηλατοῦμαι.

οἴστυπος. Ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων οἴστυπος ἐκαλεῖτο ὁ ρύπος τῶν μαλλίων τοῦ προβάτου Ἡ λ. ὡς *μοίσωπος* ἐν Καρπάθῳ² σημαίνει σήμερον τὸ αὐτό.

ὄλμος. Ὀλμος παρ' ἀρχαίοις ἐλέγετο καὶ τὸ ἰγδίον. Ἡ λ. ἤτις οὕτω δημωδῶς ἐλέγετο καὶ κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους³, ἐσώθη ὑπὸ τὸν τύπον ὁ ὄλμο καὶ τὴν αὐτὴν σημασίαν παρὰ τοῖς ἔξ' Ἀραβανίου καὶ Συνασοῦ τῆς Καλπαδοκίας σημαίνουσα λίθινον μέγα ἰγδίον, ἐν ᾧ κοπανίζουσι σίτον.

ὀμαύλιον. Κτῆμα οὔτινος ἢ χρῆσις εἶναι κοινὴ λέγεται *ἀμαύλιν* ἐν Κύπρῳ, ἤτοι ὀμαύλιν (ὀμοῦ—αὐλή). Εἶμαι πεπεισμένος ὅτι ἡ μὴ παραδεδομένη αὕτη λέξις εἶναι ἀρχαία. Καὶ ὁ Σχολιαστὴς τῶν Χοηφόρων τοῦ Αἰσχύλου παραδίδει τὸ *ὀμανλία*, ἀντὶ τοῦ συγκατοίκησις.

ὀμβρίζω. Παρὰ τῷ Εὐσταθίῳ Θεσσαλονίκῃς (Παρεκβ. 114,5) φέρεται τὸ ρῆμα *ὀμβρίζω*=ὑγραίνομαι. Τὸ ρῆμα τοῦτο, τὸ παρὰ τὸ ὄμβρος παραγόμενον καὶ μὴ παραδοθὲν ὡς ἀρχαῖον, μᾶς παρεδόθη ὑπὸ τὸν τύπον ὀμβρέω, ἀντὶ τοῦ

1. Περὶ τῆς χρήσεως τῆς λ. ὀδός δημωδῶς σήμερον βλ. Φ. Κουκουλέ, Βυζαντινῶν βίος καὶ πολιτισμὸς 4,318.

2. Μιχαὴλ Μιχαηλίδου - Νουάρου, Δημοτικὰ τραγούδια Καρπάθου 9.

3. Ὀλμος σκεύους εἶδος τὸ σύνηθες. Εὐσταθίου, Παρεκβ. 1668,18. Νῦν δὲ ὄλμος ἡ ἴγδη ἐν ἧ κέγγρον καὶ ἕτερα τοιαῦτα οἱ γεωργοὶ κατατέμνουσι. I. Τζέτζου, Σχόλια εἰς τὰ Ἔργα καὶ τὰς Ἡμέρας 421. Ἐπιθι καὶ Φ. Κουκουλέ, Θεσσαλονίκῃς Εὐσταθίου τὰ λαογραφικὰ 1,92.

βρέχω, σφύζεται δὲ καὶ νῦν τριτοπροσώπως ὡς *δμυρίζει* ἐν Οἰνοῦντι τῆς Λακεδαιμόνος ὡς *δμυρίζει* ἐν Μεγάρους καὶ *δμυρίζει* ἐν Κρήτη κατηγορούμενον κατὰ ἀγγείων ἢ ἀσκῶν ἐξ ὧν κατ' ὀλίγον ἐξέρχεται ὑγρόν. Πβ. βρύω.

ἄμβρος. Ἡ ἀρχαία αὕτη λέξις, ἢ τὴν βροχὴν σημαίνουσα, ἐσώθη ὡς *ἄμπρος* ἐν Ρόδῳ δηλοῦσα τὸν ἀπὸ θαλάσσης πνέοντα νότιον σφοδρὸν ἄνεμον, ὡς *ἔμπρος* δ' ἐν Αὐλωναρῖφ τῆς Εὐβοίας τὴν ἰσχυρὰν βροχὴν δηλοῦσα. Προσθετέον ὅτι καὶ τὸ ὑέτιον ὕδωρ, τὸ ἄμβριον τῶν ἀρχαίων, *ἄμπριμον*, ἤτοι ἄμβριμον, καλοῦσιν οἱ κάτοικοι Καρπασίας τῆς Κύπρου, *ἔμπρινον* δὲ οἱ Χῖοι.

ὁμόγνωμος. Ὁμόγνωμος παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις καὶ ὁμογνώμων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐλέγετο ὁ τὴν αὐτὴν γνώμην μετὰ τινος ἔχων ὁ συμφωνῶν. Καὶ σήμερον *μόγνωμος* ἐν Μυκόνῳ καὶ Θήρᾳ λέγεται ὁ συμφωνῶν.

ὄνωνις. Τὸ ἀκανθῶδες ἄγριον φυτὸν ὄνωνις τὸ ὑπὸ τοῦ Διοσκοροῖδου (3,21) ἀναφερόμενον (ονοπίς σρίποσα) διετήρησε τὸ ὄνομά του παρὰ τοῖς Καρπαθίοις, οἵτινες *ὄνωνιν* τὸ λέγουσι, *ἀλωνίδα* δὲ (=ὄνωνίδα) οἱ πολλοὶ καὶ *ἀνωνίδα* οἱ Κρήτες.

ὀπωρολογῶ. Τὸ συλλέγειν ὀπώρας οἱ Νισύριοι λέγουσιν *ὀπωρολογῶ* ρῆμα, ὅπερ φαίνεται ἀρχαῖον, μὴ παραδοθέν. Ἔς λεχθῆ ὅτι ὁ Ὀπριανός εἰς τὰ Κυνηγετικά του (1,125) τὸν συλλέγοντα ὀπώρας καλεῖ *ὀπωρολόγον*.

ὄρκυνος. Κατὰ τὸν Αἰλιανὸν (I.Z.1,42) εἶδος μεγάλου ἰχθύος τοῦ γένους τῶν θύνων ἐκαλεῖτο ὄρκυνος. Ὁ αὐτὸς νῦν ἐν Ἡπίρῳ λέγεται *ὄρκωνας*.

ὄρουω. Τὸ ἀρχαῖον ποιητικὸν ρῆμα ὄρουω, ἤτοι τρέχω μεθ' ὄρμης, διετηρήθη ἐπὶ τῆς σημασίας ταύτης ὡς *ρουώ* ἐν Ἡπίρῳ καὶ *ρουού* ἐν Εὐρυτανίᾳ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος.

ὄρχομαι. Ὡς γνωστὸν τὸ χορεύω, σκιρτῶ, οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες ἐξέφραζον διὰ τοῦ ὄρχομαι. Τὸ ρῆμα, ὅπερ οὕτω δημοδῶς ἐλέγετο καὶ κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους¹, διεσώθη ὡς *ὄρχιμαι* ἐν Μάνη, ὡς *ὄρχομαι* ἐν Κρήτῃ, *ὄρχομαι* ἐν Καρπάθῳ καὶ *ἀρτσιομαι* ἐν Κύπρῳ.

ὀσμῶμαι—ὀσμίζομαι. Τὸ παρὰ τὸ ὀσμὴ ἀρχαῖον *ὀσμῶμαι*, ἤτοι ὀσφραίνομαι, φέρεται νῦν ἐν Χίῳ λεγόμενον ἐπὶ κυνός, ὅστις διὰ τῆς ὀσμῆς ἐρευνᾷ. Ὅτι δὲ κατὰ τὴν παλαιὰν ἐποχὴν θὰ ἐφέρετο καὶ τὸ *ὀσμίζομαι* ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας θεωρῶ πολὺ πιθανόν. Σήμερον σφύζεται ἐν Καρπάθῳ τὸ τελευταῖον ρῆμα τοῦτο σημαῖνον ἀντιλαμβάνομαι, κυρίως καὶ ἀρχικῶς διὰ τῆς ὀσμῆς.

οὐδαμινός. Τὸ μεταγενέστερον ἐπίθετον οὐδαμινός τὸ δηλοῦν τὸν οὐδενὸς λόγου ἄξιον σφύζεται νῦν ἐν Κρήτῃ ἔνθα τὰ εὐτελεῆ πράγματα λέγονται (οὐ)δαμινά. Χρησιμοποιοῦσι δ' οἱ Κρήτες τὸ ἐπίθετον, κατ' ἐξοχὴν, πρὸς δήλωσιν ἀσθενοῦς ἤχου (δαμινὴ φωνή).

1. Φ. Κουκουλέ, Βυζαντινῶν βίος καὶ πολιτισμὸς 5,212.

Παλαιότερον τὸ ἐπίθετον οὐδαμινὸς φέρεται ἐν κειμένῳ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος¹, τὸ δ' ἐπίρρημα *δαμινά* παρ' Ἐρωτοκρίτῳ².

οὐθάριον. Ὑπὸ τῶν ἀρχαίων οὐθαρ ἐκαλεῖτο τὸ στῆθος μετὰ τῶν μαστῶν καὶ εἶτα μόνον ὁ μαστός. Ὅτι ἡ λ. θὰ ἐλέγετο δημοδῶς κατὰ τὸν μεσαίωνα φαίνεται ἐκ μεσαιωνικῶν γλωσσαρῶν ἐνθα ἀναγινώσκομεν φέρε τὸ οὐθαρ, τέμε τὸ οὐθαρ³.

Τὸ ὑποκοριστικὸν οὐθάριον δὲν μᾶς παρεδόθη, τὴν ὑπαρξίν του ὅμως πιστοποιεῖ τὸ σημερινὸν Κύπριον *ἀθθάριν*, τὸ δηλοῦν τὴν ὀπὴν τοῦ ἀσκού τὴν σχηματιζομένην κατὰ τὸ σημεῖον τοῦ μαστοῦ. Ὅτι δὲ κατὰ τὸ οὐθάριον θὰ ἐλέγετο καὶ τὸ οὐθάκιον δεικνύει τὸ ἐκ Σταυρίου τοῦ Πόντου *ἰθάκ'* (=οὐθάκιον), τὸ τὸν μαστὸν δηλοῦν.

ὀχάνιον. Ἡ ἐκ δύο λωρίων λαβὴ τῆς ἀσπίδος ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων *ὀχανον* καὶ *ὀχάνη*, παρὰ τὸ *ἐχω*, τὸ κρατῶ. Τὸ ὑποκοριστικὸν *ὀχάνιον* δὲν μᾶς παρεδόθη, ὅτι δ' ὅμως θὰ ἐλέγετο δεικνύει τὸ τῆς Ρόδου *ἀχάνι* καὶ τὸ μετὰ τοῦ ρ τῆς Σύμης *ἀρχάνι*⁴ τὸ δηλοῦν τὸ στέλεχος ἕξ οὗ ἀποκρέμανται αἱ ρᾶγες τῆς σταφυλῆς.

ὀχθος—ὀχθάριον. Τὸ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλησι ποιηταῖς *ὀχθος* τὸ δηλοῦν ὕψωμα γῆς ἐσώθη ἐν Μακεδονίᾳ ὡς *νόχτος*=κορημός, κυρίως παρὰ ποταμῶν ἐκ καθιζήσεως χωμάτων σχηματισθεῖς.

Τὸ ὑποκοριστικὸν *ὀχθάριον* δὲν μᾶς παρεδόθη, θὰ ἐλέγετο ὅμως, ἀφ' οὗ καὶ νῦν ἐν Μέσσα Μάνη *ὀχτάρι* καὶ ἐν Μακεδονίᾳ *νουχτάρι* λέγεται τεχνητὸν ὕψωμα γῆς εἰς ἀγρούς.

II

παιδοποιία. Ὑπὸ τῶν ἀρχαίων παιδοποιία ἐλέγετο τὸ γεννᾶν παιδιά. Ἡ λ. λέγεται νῦν ὑπὸ τῶν ἕξ Ἀμισοῦ τοῦ Πόντου δηλοῦσα τὸ συμπόσιον τὸ γινόμενον ἐπὶ τῇ γεννήσει ἄρρενος τέκνου.

παίω. Τὸ ἀρχαῖον τοῦτο ρῆμα ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ προσκρούω λέγεται ἐν Εὐβοίᾳ.

πάλος. Παρ' ἀρχαίοις πάλος ἐλέγετο ὁ μετὰ παλμὸν ἐκπηδῶν κλῆρος, ὁ κλῆρος. Ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ πάσσαλος ἡ λ. δὲν μᾶς παρεδόθη ὡς ἀρχαία. Κατὰ

1. Α. Παπαδοπούλου - Κεραμέως, *Varia Graeca sacra* 295.

2. Ἐρωτοκρ. Β' 708, Γ' 582. Ἐπιθι καὶ Στεφ. Ἐανθουδίδου, Ἐρωτόκριτος 536.

3. Φ. Κουκουλέ, Ἐτυμολογικά (Ἀθηνᾶς 57,197).

4. Α. Παπαδοπούλου, Μαγικαὶ συνήθειαι τοῦ χωρίου Σταυρὶν (Ἀρχεῖον Πόντου 18,206).

τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους ἐδήλου τὸν ξύλινον ἦλον, τὸ πολούκι¹, τὸ αὐτὸ δὲ δηλοῖ νῦν τὸ πάλος ἐν Κύπρῳ καὶ Λευκάδι καὶ τὸ μπάλος ἐν Μεγάροις.

παραχειμάσιον. Ἡ κατὰ τὸν χειμῶνα παραμονή που ἐλέγετο ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων παραχειμασία. Μὲ τὴν λέξιν ταύτην σχετίζεται τὸ τῆς Λάστας τῆς Γορτυνίας μὴ παραδεδομένον *παραχειμάσιον* τὸ δηλοῦν τὸν τόπον ἔνθα παραχειμάζουν οἱ ποιμένες.

παρολυνθίς. Οἱ Συμαῖοι *παρολυτιθίδες* λέγουσι τὰ ἄωρα μικρὰ σῦκα, παρὰ τὸ *λόθθι* τὸ ἐν τῇ νήσῳ τὸν ὄλυνθον δηλοῦν. Οὕτω κερδίζομεν τὴν ἀκαταχώριστον λέξιν παρολυνθίς, ἣτις φαίνεται ἀρχαία.

πασσυδεί. Τὸ ἀρχαῖον ἐπίρρημα πασσυδεί, ἀντὶ τοῦ παμπληθεί, διετηρήθη ἐν Καρπάθῳ ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ σωρηδὸν λεγόμενον. Ἐν Χίῳ τὸ αὐτὸ ἐπίρρημα λέγεται *πασσίδες* «ὄλοι τρέχουν πασσίδες» ἥτοι ἠνωμένοι, ὄλοι ὁμοῦ.

πάτταλος. Ὁ Ἀττικὸς οὗτος τύπος τοῦ πάσσαλος φέρεται παρὰ τοῖς ἐκ Φιλιππουπόλεως, καὶ δὴ ἐν τῇ φράσει «ἔγινε πάτταλος ἀπ' τὸ μεθύσι» ἐπὶ τοῦ ἰσχυρῶς μεθυσθέντος.

πενιχρός. Οἱ ἀρχαῖοι τὸν πένητα ἐκάλουν πενιχρόν, λέξις ἣτις ἐσώθη κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους καὶ σήμερον δὲ ὡς *πενεχρός* ἐν Κυθήροις, *μπενεχρός* ἐν Σελίνῳ τῆς Κρήτης καὶ *περιχρός* ἐν Χίῳ καὶ Κῶ πρὸς δήλωσιν τοῦ πτωχικοῦ.

πέρατρον. Ἐν Τσανδῷ τῆς Θράκης τὸ νόμισμα ὅπερ θέτουσιν εἰς τὸ στόμα τοῦ νεκροῦ, ἵνα δι' αὐτοῦ πληρώσῃ οὗτος, κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἀντίληψιν, τὰ διόδια εἰς τὸν Χάρωνα, ἢ τῶν ἀρχαίων δανάκη, καλεῖται *πέραντρο*, παρὰ τὸ περάω. Ἡ λ., μὴ παραδοθεῖσα, φαίνεται ἀρχαία.

πέτασος. Ἐξ ἀρχαίων Ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν διδασκόμεθα ὅτι πέτασος ἐλέγετο ὁ ἐξέχων γῦρος τῆς στέγης. Ἡ λ. ἐσώθη ἐν Κρήτῃ σημαίνουσα τὸ ἄνωθεν τοῦ ἀνωφλίου ἐξέχον γεῖσον, τὸ *ξωστάρι* (=ἐξωστάριον) ἄλλως αὐτόθι λεγόμενον. Πρόσθετος ὅτι ὅς τοὺς Πετάσους εἶναι τοπωνυμία ἐν Ἄνδρῳ.

πίνος. Οἱ ἀρχαῖοι πίνον ἐκάλουν τὴν λέραν, τὸ λίπος. Ἡ λ. ἐσώθη ἐν τῇ περιοχῇ τῶν Πατρῶν ἐν τῷ χωρίῳ Βραχναίικα δηλοῦσα τὸν ρύπον τῶν μαλλίων τοῦ προβάτου.

ποδεῶν. Ποδεῶνες ἐκαλοῦντο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων τὰ δέρματα τὰ μετὰ τὴν κατεργασίαν κατὰ τοὺς πόδας τοῦ ζῴου μένοντα, ὁμοίως τὰ ἄκρα τῶν ποδῶν, δι' ὧν ἐλαμβάνετο καὶ μετεφέρετο ὁ ἄσκος. Ἐπὶ τῆς τελευταίας ταύτης σημασίας φέρεται ἡ λ. ὡς *ἀμποδιῶνας* ἐν Νάξῳ καὶ *πουδιῶνας* ἐν Λέσβῳ. Ἄφ' ἐτέρου πό-

1. Διήγησις τοῦ θαυμαστοῦ ἀνδρὸς τοῦ λεγομένου Βελισαρίου, στίχ. 180 σ. 309, (*Wagner, Carmina Graeca medii aevi*).

διωνας ἐν Ρόδῳ καὶ *ἀποδιῶνας* ἐν Λέρῳ λέγεται τὸ ἄκρον τῆς περισκελίδος. Ὅρα ὅτι ἡ σημασία διετηρήθη καὶ κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους. Ὁ Σχολιαστὴς τῶν Σφηκῶν τοῦ Ἀριστοφάνους (670) γράφει· ἀργέλοφοι· τῆς μηλωτῆς οἱ πόδες, οὓς ποδεῶνας καλοῦσι».

ποδεωνάριον. Τὸ ὑποκοριστικὸν τοῦ ποδεῶν ποδεωνάριον, μὴ παραδοθέν, περιφέρεται νῦν ἐν Κύπρῳ ὡς *πο(δ)ινάριν* δηλοῦν τὸ ἄκρον τῆς βράκας.

πόρος. Παρ' ἀρχαίοις πόρος ἐλέγετο καὶ τὸ μέρος δι' οὗ ἠδύνατό τις νὰ περάσῃ. Ἡ λ. ὡς *μπόρος* ἐσώθη ἐν τῇ ποιμενικῇ γλώσσῃ δηλοῦσα ἐν Χίῳ καὶ Κύπρῳ τὸ μέρος τῆς μάνδρας δι' οὗ εἰσέρχονται καὶ ἐξέρχονται τὰ πρόβατα.

ποτόν. Πᾶν τὸ πινόμενον ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι ποτόν· αἱ Πόντιαι συχνὰ μεταχειρίζονται τὴν λ. καλοῦσαι διὰ τοῦ «ποτόν» τὰς ἀγέλαδας νὰ πῶσι.

πότος. Ἡ ἀρχαία αὕτη λέξις ἐδήλου καὶ τὸ συμπόσιον, φέρεται δὲ καὶ σήμερον ἐν Κῶ δηλοῦσα τὴν μέθην.

πρόβολος. Πρόβολος ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐλέγετο ὁ προέχων, ὁ προβαλλόμενος. Τὸ οὐσιαστικὸν ὡς *μπρόβολος* περιφέρεται ἐν Κρήτῃ σημαίνον τὸν ἐξαίρετον ἄνδρα, τὸ πρωτοπαλλήκαρον.

προκερίας. Οἱ Κύπριοι *προκερικάν* = προκερίαν, λέγουσι τὸν βοῦν τὸν ἔχοντα κέρατα πρὸς τὰ ἔμπρὸς τεταμένα. Ἡ λ. δὲν παρεδόθη, ἀσφαλῶς ὅμως θὰ ἦτο ἀρχαία.

προμόχθιον Ἐξ ἀρχαίων ἐπιγραφῶν μανθάνομεν ὅτι πρόμοχθος ἐλέγετο τὸ προβεβλημένον μέρος τοίχου. Τοῦτου τὸ ὑποκοριστικὸν προμόχθιον δὲν μᾶς παρεδόθη, θὰ ἐλέγετο ὅμως ἀσφαλῶς, ἀφ' οὗ νῦν ἐν Κύπρῳ *προμόχτιν* καλεῖται τὸ ἄκρον τοῦ δώματος, τὸ ἀλλαχοῦ *κρόδωμα* (= ἀκρόδωμα).

προολυνθία. Ἐν Καλύμνῳ οἱ πρόϊμοι καρποὶ τῆς συκῆς, κυρίως βέβαια καὶ ἀρχικῶς τῆς ἀγρίας, τῆς ὀλύνθου, λέγονται *ἀμπρολυθία*. Ὁ τύπος ὑποδηλοῖ τὸ προολυνθία λέξιν ἀσφαλῶς ἀρχαίαν, μὴ παραδοθεῖσαν δέ.

προπόριον. Ἀνωτέρω εἶπομεν ὅτι πόρος ἐλέγετο τὸ μέρος τῆς μάνδρας δι' οὗ τὰ πρόβατα εἰσέρχονται καὶ ἐξέρχονται. Τὸ πρὸ τοῦ πόρου μέρος λέγεται νῦν *μπροπόρι* ὑπεμφαίνον τὸ προπόριον.

πρόρρους. Τὸ ρῆμα προρρέω, ἐπὶ ὑγρῶν, εἶναι ἀρχαῖον, ὡς τοιοῦτον ὅμως δὲν μᾶς παρεδόθη καὶ τὸ ἐπίθετον *πρόρρους*, τὸ ὁποῖον λέγεται νῦν ὡς *πρόρρος* ἐν Χίῳ καὶ Εὐβοίᾳ, *πρόρρους* ἐν Σάμῳ, *πρόρραγο* ἐν Ζακύνθῳ καὶ *μποῦρρος* ἐν Κύθνῳ πρὸς δήλωσιν τοῦ πρὸ τῆς ἐκθλίψεως τῶν σταφυλῶν ἐν τῷ ληνῷ ἐκρέοντος μούστου¹.

1. Βλ. Ἀδὰμ. Κοραῆ, Ἄτακτα 4,461 καὶ Φ. Κουκουλέ, Βυζαντινῶν βίος καὶ πολιτισμὸς 5,291. Παρ' Ἠουχίῳ φέρεται *πρόρρους* τὸ ἀπόσταγμα τῆς σταφυλῆς πρὶν πατηθῆναι.

πρόσβολον. Οἱ Κύπριοι πρόσβολον καλοῦσι τὸ τεμάχιον τοῦ χάλυβος τὸ τιθέμενον πρὸς ὄξυνσιν τῶν στομωθέντων γεωργικῶν ἐργαλείων. Τοῦτο οἱ μεταγενέστεροι Ἕλληνες ἔλεγον *προσβολήν*, ἢ κατ' οὐδέτερον ὁμῶς γένος ἐκφορὰ δὲν παρεδόθη.

προσθηλάζω. Ἐν Βογατσικῷ Μακεδονίας τὸ φέρω τὸ νεογνὸν ζῷον εἰς τὸν μαστὸν ἵνα θηλάσῃ λέγεται *προσθηλάζω*, ἢτοι προσθηλάζω. Τὸ ρῆμα, μὴ παραδοθέν, φαίνεται ἀρχαῖον.

προστόμιον. Οἱ ἀρχαῖοι πρόστομιον ἔλεγον τὸ στόμιον τοῦ ποταμοῦ, *προστομιαῖον* δὲ τὸ ἀνώφλιον. Τὸ πρόστομιον ὡς *πρόστομι* λέγεται νῦν ἐν Λευκάδι καὶ σημαίνει λίθον ἢ πλίνθον ἢ κέραμον τιθέμενον πρὸ τοῦ στομίου τοῦ φούρνου, ἵνα ἐμποδίξῃ τὴν φλόγα.

προφωνῶ. Τὸ ρῆμα προφωνῶ χρησιμοποιεῖται συχνὰ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ποιητῶν ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ διατάσσω προτοῦ. Τὸ ρῆμα τοῦτο σφύζεται νῦν ἐν Μάνη ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ προειδοποιῶ.

προχειμάζω—προχείμιον. Παρ' ἀρχαίοις προχειμάζω ἐσήμαινε κατοικῶ προΐμως εἰς χειμερινὰ καταλύματα, τριτοπροσώπως δὲ *προχειμάζει* ἐπέρχεται προΐμως ὁ χειμὼν. Μὲ τὰς λέξεις ταύτας συνδέεται καὶ τὸ μὴ παραδοθέν τῆς Χαλκιδικῆς *προχείμ'* τὸ ἀντὶ τοῦ φθινοπώρου κείμενον.

πρώνιον. Πρόν-ωνος ἐλέγετο παρ' ἀρχαίοις ὁ ἐξέχων βράχος. Τὸ ὑποκοριστικὸν τῆς λέξεως *πρώνιον*, τὸ μὴ παραδοθέν, λέγεται νῦν ἐν Ἡπείρῳ πρὸς δήλωσιν τῆς κορυφῆς ὄρους.

πηνολέτης. Ὁ φθειρῶν, ὁ καταστρέφων τὰ πτηνὰ, ἐλέγετο *πηνολέτης* κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους¹, *πηνολέτης* δὲ νῦν ὑπὸ τῶν Κεφαλλήνων. Οὐδεμία ἀμφιβολία, κατ' ἐμέ, ὅτι ἡ λ. εἶναι ἀρχαία, μὴ παραδοθεῖσα.

πτωματῶ. Εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἀρχαίων λέξεων δέον ν' ἀναγραφῆ καὶ τὸ παρὰ τὸ πτώμα πτωματῶ τὸ ἐν Μεγίστῃ φερόμενον ὡς *πτωματῶ* καὶ σημαῖνον ὄζω, κυρίως ὡς πτώμα.

πυριάζω. Ἐν τοῖς λεξικοῖς τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς σημειοῦται τὸ πυριάζω, ἐρωτᾶται δὲ ἂν τοῦτο εἶναι ταῦτὸν τῷ μεταγενεστέρῳ πυριάω. Ὅτι ὄντως οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, δηλοῖ τὸ σημερινὸν ἐν Σίφνῳ, Πάρῳ, Θήρῳ, Ρόδῳ, Κύπρῳ καὶ ἐν Βονᾷ τῆς κάτω Ἰταλίας (Morosì, Bona 65) *πυριάζω*, τὸ λεγόμενον ἐπὶ ὄρνιθος θερμαινούσης φά.

πυρφόρος. Ὁ μεταφέρων πῦρ ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων πυρφόρος. Τὸ ἐπίθετον τοῦτο σφύζεται παρὰ τοῖς Ποντίοις, οἵτινες οὕτω καλοῦσι πτύον σιδηροῦν

1. Ἀνθ. Παλ. 6,185.

δι' οὗ μεταφέρονται ἄνθρακες, τὸ ὑπὸ τῶν αὐτῶν καὶ *θρακάλιν*=ἄνθρακίον καλούμενον.

πῶμα. Τὸ ἐπίθεμα, τὸ κοινῶς στούππωμα, πῶμα ὑπὸ τῶν ἀρχαίων λεγόμενον, σφύζεται νῦν ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας ἐν Κύπρῳ, καὶ δὴ ἐν τῇ παροιμιώδει φράσει «ποῦ νά βρω σ'ίλια πῶματα νά στουππῶσω σ'ίλια στόματα».

Ρ

ρέπω. Τὸ κλίνω πρὸς τὰ κάτω κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, ἐκ μεταφορᾶς τῆς πλάστιγγος, ἐλέγετο *ρέπω*. Τὸ ρῆμα τοῦτο ὡς *ρέμπω* σφύζεται ἐν Θήρᾳ καὶ Ἰκάρῳ, ἐν μὲν τῇ δευτέρᾳ νήσῳ καὶ ἐπὶ τῆς κλινούσης πλάστιγγος λεγόμενον, ἐν Θήρᾳ ἐπὶ τοῦ, ἔνεκα ἀσθενείας, ἔχοντος ἀσταθῆς τὸ βῆμα, ἐν ᾧ ἐν Κύπρῳ μὲ διαφορὰν τῆς σημασίας, κατηγορεῖται ἐπὶ σανίδων αἵτινες προεξέχουν* «τὰ σανίδια *ρέμπουν* πολλὰ ἔξω».

ριγῶ. Τὸ ἀρχαῖον ρῆμα *ριγῶ*=αἰσθάνομαι ψῦχος, πάσχω ὑπὸ ψύχους, ὡς *εργῶ* ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας φέρεται ἐν ταῖς περιοχαῖς Ρεθύμνης καὶ Σητείας τῆς Κρήτης καὶ Ἄνδρῳ, ὑπὸ τὸν ἀλώβητον τύπον *ριγῶ* ἐν Θοράκῃ, Ἰκαρία καὶ Κυθήροις, ὡς *ριώνω* δὲ (=ριγώνω) ἐν Ρόδῳ, μάλιστα ἐν ἐπρωδαῖς «νά ριώνετε καὶ νά κρυώνετε».

Σ

σάγμα. Τὸ ἐπὶ τῶν ὑποζυγίων ἐπίθεμα ἐφ' οὗ τίθενται τὰ φορτία ἢ ἐφ' οὗ ἐπικάθηται οἱ ἄνθρωποι ἐλέγετο *σάγμα*. Ἡ λ. ὡς *σάμα* διεσώθη ἐν Κύπρῳ.

σῆς. Σῆς σεὸς παρ' ἀρχαίοις καὶ σητὸς παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις ἐλέγετο σκώληξ κατατρώγων τὰ μάλλινα ὑφάσματα ἢ τὰ βιβλία, ὃ κοινῶς νῦν σκόρος. Ἡ λ. σχετιζομένη μὲ τὸ ρῆμα σῆθω σφύζεται παρὰ τοῖς Ποντίοις, παρ' οἷς τὸ σκωλήχιον τοῦτο καλεῖται *σέθα* καὶ *σέθρα*, ἀλλὰ καὶ *σητὸς* (δ)¹.

σκέμμα. Ἡ διανόησις, ὃ συλλογισμὸς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐκαλεῖτο *σκέμμα*. Ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ σκέψις περιφέρεται νῦν ἡ λέξις ἐν Χίῳ ἔνθα συχνῇ ἢ φράσει «καλὸ *σκέμμα* ἔκαμες», ἥτοι ὀρθῶς ἐσκέφθης.

σκύφος. Γνωστὸς εἶναι παρ' ἀρχαίοις ὁ σκύφος πρὸς δήλωσιν ποτηρίου ἢ ἀγγείου ξυλίνου ὑπὸ τῶν πτωχοτέρων χρησιμοποιουμένου. Ἡ λέξις συνδεομένη πρὸς τὸ σκάφος διεσώθη νῦν ὑπὸ διαφόρους σημασίας. Οὕτω *σκύφος* ἐν Κύμῃ λέγεται ξύλον ἐσκαμμένον, ἐν Βιάννῳ τῆς Ἀνατολικῆς Κρήτης μέγα ξύλινον κοχλιάριον ὑπὸ τῶν ποιμένων κατὰ τὴν τυροκομίαν χρησιμοποιούμενον, ἐν ᾧ ἐν Ἡπείρῳ δηλοῖ τὴν μονοκύματον ξυλίνην σκάφην. Ἡ λ. ἐννοεῖται κοινῶς ἐλέγετο κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ ποτηρίου².

1. *Κωνσταντίνου Ἀλεξιάδου*, Λεξιλόγιον Ἰνεπόλεως (Ἀρχεῖον Πόντου 18,60).

2. *Φ. Κουκουλέ*, Βυζαντινῶν βίος καὶ πολιτισμὸς 5,158.

σκῶλος. Σκῶλος, καθ' Ἡσύχιον, ἐλέγετο τὸ δρεπανον διὰ τὴν σκολιότητα¹. Τὴν λέξιν ταύτην διαβλέπω εἰς τὸ *σκοῦλος* τῆς Ρόδου, Καρπάθου, Κρήτης, Μακεδονίας καὶ Ἡπείρου καὶ *σκοῦρλος* τῆς Κιμῶλου τὸ δηλοῦν ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις τόποις τὸ ὄπισθεν τῆς ἀξίνης, ἐν Κιμῶλι δὲ τὸ ἀμβλὺ μέρος τοῦ κλαδευτηρίου.

σημηιά. Ὁ ἔσμος τῶν μελισσῶν, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸν ὑποκοριστικὸν τύπον ἐσμᾶριον, κοινῶς *σμᾶρι*, σφάζεται σήμερον, ὁ ἔσμος, λέγω, τῶν μελισσῶν ἐκαλεῖτο σημηνος ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, παρεδόθη δ' ὑπὸ τοῦ Διοσκορίδου καὶ τὸ ὑποκοριστικὸν σημηνίον τὸ αὐτὸ δηλοῦν. Δὲν μᾶς παρεδόθη τὸ σημηιά, λέξις, ἣτις φαίνεται ἀρχαία καὶ ὡς *σημηιά* ἐν Ρόδῳ δηλοῖ τὰ ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ κατὰ σημήνη πλέοντα ἰχθύδια.

σιμίλαξ. Φυτόν τι ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐκαλεῖτο σιμίλαξ, ὑπὸ τῶν αὐτῶν δὲ καὶ εἶδος δένδρου. Ἡ λ. διεσώθη ὡς *σίλακας* = σιμίλακας ἐν Ἡπείρῳ δηλοῦσα εἶδος βάτου βραχυτέρας τῆς κυνοβάτου (*similax aspera*), ἣτις νῦν κοινῶς *ἀρκουδόβατος* καλεῖται. Ὁ Θεσσαλονίκης Εὐστάθιος λέγει ὅτι ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ δημοδῶς ἐσφάζετο ἡ λέξις (1822, 21) «βάτου εἶδος ἡ κυνόσβατος αὕτη ἥς ἡ βραχυτέρα σιμίλαξ ὑπὸ τῶν κοινολεκτούντων λέγεται».

Ἄλλοτε εἶπον ὅτι ὁ ἱεράρχης μεταβάλλει πῶς τὸν τύπον τῶν συγχρόνων τοῦ δημοδῶν λέξεων· πιθανῶς λοιπὸν ἡ βάτος νὰ ἐλέγετο καὶ τότε σιμίλακας ἢ *σιμιλάκιον* τὸ ὁποῖον οὕτως ἐφέρετο κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους², σήμερον δ' ὡς *σιμιλάκι* ἐν Μαδύτῳ, Σηλυβρίᾳ, Κρήτῃ, *σιμιλάκ'* ἐν Πόντῳ καὶ *σιμιλάγκι* ἐν Θράκῃ, Μακεδονίᾳ καὶ Πελοποννήσῳ.

σιμινύη. Σμινύην οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον εἶδος διόδοντος σκαλίδος. Τὴν λ. χρησιμοποιοῦν σήμερον καὶ οἱ ἐξ Ἀμισοῦ τοῦ Πόντου δηλοῦντες δι' αὐτῆς εἶδος μικροῦ πρίονος, δι' οὗ κλαδεύουσι τὰς ἀμπέλους.

σόβιστρον. Ὁ Φίλων παρέδωκε τὴν λ. σόβητρον, παρὰ τὸ σοβέω = ἀπελαύνω. Νῦν οἱ Κρήτες, παρὰ τὸ *σοβίζω*, μεταχειρίζονται τὸ *σούβιστρο*, ἵνα δηλώσωσι τὸ πρὸς ἀποσόβησιν μέσον, κοινῶς *σκιάχτρο*.

σπαργώνω. Ἐν Μεσαορίᾳ Κύπρου *σπαργώνω* λέγεται ἐπὶ μαστοῦ αἰγὸς ἀφθονον ἔχοντος γάλα. Εἶναι τὸ ἀρχαῖον ρῆμα σπαργάω τὸ ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας φερόμενον.

σπίλος. Ὡς ἀρχαία παρεδόθη ἡ λ. σπῖλος πρὸς δήλωσιν τῆς κηλίδος, τοῦ ρύπου. Ἡ λ. ὡς *spillu* σφάζεται νῦν παρὰ τοῖς Ἑλλησι τῆς ἐν κάτω Ἰταλίᾳ Βονα.

3. Σκόλοισι, δρεπάνοις, διὰ τὴν σκολιότητα.

1. Τὸ σιμιλάκιον ἀναφέρει ὁ *Θεολογίας* ἐν τῷ ἐργιδίῳ του ὡς ἐκ προσόπου τῶν καλουμένων τζύρων (Ν. Ἑλληνομν. 7, 201). Ἐπιθι καὶ Φ. Κουκουλέ, Θεσσαλονίκης Εὐσταθίου τὰ γραμματικά 25.

στέαρ. Τὸ πεπηγὸς λίπος, νῦν κοινῶς ξύγγι, ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐκαλεῖτο στέαρ. Ὡς *στέας* περιφέρεται καὶ νῦν ἡ λ. παρὰ τοῖς Ποντίοις.

στενοπόριον. Τὴν στενωπὸν οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον στενοπορίαν. Ὁ ὑποκοριστικὸς τύπος *στενοπόριον*, πιθανώτατα θὰ ἐλέγετο, ἀφ' οὗ τὸ *στενοπόρι* σφύζεται ὡς τοπωνύμιον ἐν Χίῳ.

στομούχιον. Ὁ κημὸς τῶν ζώων ἐν Κρήτῃ καλεῖται *στομούχι*, *στομούχι* ἐν Καρπάθῳ, *στομόχι* ἐν Θήρῃ καὶ Νάξῳ, *μουςτρούχι*, κατὰ μετάθεσιν, ἐν Μάνῃ καὶ *στομούχα* ἐν Κρήτῃ καὶ Κυθήροις. Ἡ μὴ παραδοθεῖσα λέξις, ὡς ἐκ τῆς συνθέσεώς της φαίνεται, θὰ ἦτο καὶ ἀρχαία.

συβαρίζω. Ἡδη παρ' Ἀριστοφάνει (Εἰρήν. 344) φέρεται τὸ ρῆμα *συβαρίζω* ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ ζῶ μετὰ τρυφῆς, ζῶ *συβαριτικῶς*. Τὸ ρῆμα κατὰ τὸν μέσον τύπον *συβαρίζομαι* ἐν Χίῳ σημαίνει ἐνδύομαι καλῶς καὶ εὐπρεπῶς.

συγκέριον. Ἀρχαία φαίνεται ἡ μὴ παραδοθεῖσα λέξις *συγκέριον*, ἣτις ὡς *συγκέρι* φέρεται ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Βοῖου τοῦ νομοῦ Κοζάνης δηλοῦσα τὸ σχοινίον τὸ ὁποῖον συνδέει τὰ κέρατα τοῦ βοός.

σύμπετρος. Ἐν Κῶ ὁ πλήρης πετρῶν τόπος λέγεται *σύμπετρος*. Καὶ ἡ μὴ παραδοθεῖσα λέξις αὕτη φαίνεται ἀρχαία. Κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους ὡς συνώνυμος παρεδόθη ἡ λ. *κατάπετρος*, καὶ δὴ ἐν παροιμίαις.

συμποδίζω. Τὸ ρῆμα *συμποδίζω* ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἐπὶ τῆς σημασίας ἐν γένει τοῦ δεσμεύω. Ἐν Ἡλείῳ νῦν κατὰ τὸν μέσον τύπον τὸ *συμποδίζομαι* σημαίνει προσκόπτω, σκοντάπτω. Τὴν αὐτὴν δὲ σημασίαν ἔχει καὶ τὸ *συμποδίσουμαι* ἐν Πόντῳ¹.

συνεικάζω. Τὸ *συνεικάζω* σημαῖνον παρ' ἀρχαίοις συμπαράβλλω, νῦν ἐν μὲν Ἀνατολικῇ Θράκῃ σημαίνει συμπεραίνω, φαντάζομαι, ἐν Ἀφυράνθῳ δὲ τῆς Νάξου μοῦ ἔρχεται εἰς τὸν νοῦν.

σύνορρος. Σύνορρο τυρὶ ἐν Κύρῳ λέγεται τὸ μόλις ἐκ τοῦ λέβητος ἐξεληθὸν τυρίον τὸ μετὰ ὄρροῦ τουτέστι. Ἡ λ. φαίνεται ἀρχαία.

συντόμιον. Τὸ συντομή, ἀντὶ τοῦ σμίκρυνσις, εἶναι μεταγενέστερον. Τὸ ὑποκοριστικὸν συντόμιον, τὸ ὁποῖον ὡς *συντόμιν* φέρεται ἐν Κύρῳ καὶ δηλοῖ τὸν σύντομον, τὸν συντεταγμένον δρόμον, δὲν παρεδόθη μὲν, κατὰ πᾶσαν ὁμως πιθανότητα ἦτο καὶ ἀρχαῖον.

σύσκοτα. Γνωστὸν εἶναι τὸ ἀρχαῖον *συσκοτάζω*, ἀντὶ τοῦ σκοτεινιάζω. Τὸ ρῆμα παρὰ τὸ μὴ παραδοθὲν ἐπίθετον *σύσκοτος*, ὅπερ σφύζεται ἐν τῷ ἐπιρρηματι *σύσκοτα* τὸ ἐν Πόντῳ καὶ ἐν Σητεῖᾳ τῆς Κρήτης ἀντὶ τοῦ ὄρθρου βαθέος κείμενον.

1. Κωνσταντίνου Ἀλεξιάδου, Λεξιλόγιον Ἰνεπόλεως (Ἀρχεῖον Πόντου 18,65).

Τ

τάλαρος. Ὁ πλεκτὸς τυροποιητικὸς κάλαθος παρ' ἀρχαίους ἐκαλεῖτο τάλαρος. Ἡ λ. διεσώθη νῦν ἐν τῇ Δυτικῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι καὶ ἐν Λευκάδι καὶ ταῖς πέριξ νήσοις πρὸς δήλωσιν κάδου ξυλίνου χρησιμοποιοιμένου πρὸς ἐναπόθεσιν τυροῦ, ὑπὸ δὲ τὸν ὑποκοριστικὸν τύπον *ταράλι* (=ταλάρι) ἐν Ρόδῳ καὶ Στερεᾷ Ἑλλάδι¹.

τήγομαι. Τὸ ἀρχαῖον τοῦτο ρῆμα ὡς *τήγομαι* περιφέρεται νῦν ἐν Κρήτῃ ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ φθίνω ὑπὸ λύπης.

τριακάς. Τὴν τριακοντάδα οἱ ἀρχαῖοι ἐκάλουν τριακάδα, ὡς *τρακάδα* σφύζεται νῦν ἢ λ. ἐν Πελοποννήσῳ.

τροφάλιον. Κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν τὸ νεωστὶ πεπηγὸς γάλα, ὃ χλωρὸς τυρὸς, ἐκαλεῖτο τροφαλίς, ἀλλὰ καὶ τροφάλιον. Τὸ τελευταῖον τοῦτο λέγεται ἐν Κρήτῃ *τροφάλι* δηλοῦν τὸν μαλακὸν τυρόν, ὃν *μαλάκαν* ἄλλως καλοῦσιν οἱ Κρηῖτες, *ἀπαλην* δ' οἱ κάτοικοι Οἰνοῦντος τῆς Λακεδαιμόνος. Ἐν Ἡπείρῳ *τροφάλι* λέγεται εἶτα ὁ στρογγύλος τυρὸς, τὸ ἄλλως κεφάλι τυρί, ἐν ᾧ οἱ Καρπάθιοι *δροφάλι* καλοῦσι τὸ ὀξύγαλα.

Υ

ὑδρολαιλάπιον. Ὁ θυελλώδης ἄνεμος μετὰ χιόνος ἐν Αἰτωλίᾳ καλεῖται *δρουλάπι* = ὑδρολαιλάπιον. Ἡ λ. φαίνεται ἀρχαία συντεθειμένη ἐκ τοῦ ὕδωρ καὶ λαῖλαψ.

ὑδροστατῶ. Παρὰ Σουΐδα φέρεται τὸ ὑδροστατοῦμαι κατηγορούμενον κατὰ τόπου ἐλώδους. Σήμερον τὸ ὑδροστατεῖ ὡς *δροστατεῖ* περιφέρεται ἐν Χίῳ, Σύμῃ καὶ Σκύρῳ λεγόμενον ἐπὶ ἀγγείου πληίνου ἐκ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὁποίου ἀποστάζει ἐλάχιστον ὕδωρ.

ὑλακτῶ. Τὸ βαῦζω, ἐπὶ κυνός, κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους ἐλέγετο *ἀλυκτῶ*, ὅστις εἶναι ἕτερος τύπος τοῦ ἀρχαίου ὑλακτῶ. Τὸ ὑλακτῶ τοῦτο ὡς *ἀλυκτῶ* ἐπὶ τοῦ γανγίζοντος κυνὸς εἶναι νῦν συνηθέστατον.

ὑλάσσω. Τὸ ποιητικὸν τοῦτο ρῆμα τὸ ἀντὶ τοῦ ὑλακτῶ κείμενον, ὡς *λάσσω* σφύζεται σήμερον ἐν Κύπρῳ λεγόμενον ἐπὶ ὑλακτοῦντος κυνός.

ὑπερμαχέω. Τὸ ἀρχαῖον ρῆμα *ὑπερμαχέω* τὸ δηλοῦν τὸ μάχομαι ὑπὲρ τινος, τὸ ὑπερασπίζω τινά, ὡς *περμαχῶ* λέγουσι καὶ σήμερον οἱ Φιλιππουπολίται.

ὑπερος. Τὸ κοινῶς γουδοχέρι οἱ ἀρχαῖοι ἐκάλουν ὑπερον. Ἡ λ. μὲ τὴν αὐτὴν σημασίαν σφύζεται σήμερον ἐν Μαραθοκάμπῳ Σάμου.

ὑποδοχή. Παρὰ Πλάτωνι (Τίμ. 49,51) ὁ πρὸς ὑποδοχὴν τόπος λέγεται ὑπο-

1. Φ. Κουκουλέ, Βυζαντινῶν βίος καὶ πολιτισμὸς 5,329.

δοχή. Ἡ λ. ὡς *ποδόχα* (ἦ) διειρηθή ἐν Λευκάδι πρὸς δήλωσιν πλακὸς ὀριζοντίας, κειμένης πρὸ τοῦ στομίου τοῦ κλιβάνου, προοριζομένης δὲ νὰ δέχεται τὴν ἀνθρακίαν.

ὑπολήμιον. Ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων ὑπολήμιον ἐκαλεῖτο δοχεῖον προοριζόμενον νὰ δέχεται τὸν ἐκ τοῦ ληνοῦ ἀποστάζοντα μοῦστον. Τοῦτο ἐσώθη ὡς *πολήμι* ἐν Λακωνικῇ, Χίῳ καὶ Σαράντα Ἐκκλησίαις τῆς Θράκης, *πολήμι* ἐν Θήρᾳ, Νάξῳ, Σκύρῳ καὶ Οἰνοῦντι τῆς Λακεδαιμόνος, *μπολήμι* ἐν Λάστᾳ τῆς Γορτυνίας καὶ *πολήβι* ἐν Θήρᾳ καὶ Κιμῳλῳ.

Φ

φαύλιστρον. Ἐν Ρόδῳ τὸν ἄξιον περιφρονήσεως καὶ ἐξευτελισμοῦ καλοῦσι *φαύλιστρο*, παρὰ τὸ ἀρχαῖον φαυλίζω. Ἡ λ. δὲν παρεδόθη ὡς ἀρχαία, καίτοι φαίνεται τοιαύτη.

φερνή. Ἡ ἀρχαία αὐτὴ λέξις ἢ τὴν προῖκα δηλοῦσα σφάζεται ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας καὶ ὑπὸ τὸν αὐτὸν τύπον ἐν τῷ ἰδιώματι τῶν Φιλιππουπολιτῶν.

φιάλη. Φιάλην οἱ ἀρχαῖοι ἐκάλουν κύπελον μὲ πλατεῖαν βάσιν σχεδὸν ἡμισφαιρικόν. Ἡ λέξις ὑπὸ τὸν Δωρικὸν τύπον *φζάλα* ἐσώθη ἐν Μάνῃ δηλοῦσα τὸ ἡμισυ τῆς λαγηνοφόρου κολοκύνθης.

φύρω. Κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους τὸ ρῆμα φύρω, μεταφορικῶς, ἐσημίαινε καὶ συγγέω. Ἐπὶ τῆς σημασίας ταύτης σφάζεται νῦν τὸ ρῆμα ἐν Χίῳ.

φώσκω. Τὸ ρῆμα φώσκω τὸ σημαῖνον λάμπω, φέγγω, ἐν συνθέσει φερόμενον—διαφώσκω, ὑποφώσκω—ὡς ἀπλοῦν *φώσκω* ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας σφάζεται ἐν τῷ ἰδιώματι τῶν ἔξ Ἀρχιάλου¹.

Χ

χαμαίδρουον. Τὸ ὑπὸ τοῦ Θεοφράστου (Ι.Φ.9,9,5) μνημονευόμενον φυτὸν χαμαίδρουον σφάζεται ὡς *χαμαίνδρουο* ἐν Ζακύνθῳ, *χαμαίντρονου* ἐν Μακεδονίᾳ καὶ ἐνιαχοῦ *χαμαντριὰ* δηλοῦν φυτὸν τι ἰαματικόν.

χεῖρον. Τὸ συγκριτικὸν τοῦ κακὸν χεῖρον, ὡς *χεῖρο*, ἐσώθη παρὰ τοῖς Ἑλλησι τῆς ἐν κάτω Ἰταλίᾳ Βονα (Pellegrini, Bona 175) ἐν τῇ φράσει «πάει ᾽ς τὸ χεῖρο», ὡς *χεῖρ*² δὲ παρὰ τοῖς ἐκ Ματσούκας τοῦ Πόντου³.

χηλή. Χηλὴν οἱ ἀρχαῖοι ἐκάλουν προεξοχὴν ἀκτῆς ἢ τείχους ἐντὸς θαλάσσης. Ἡ λέξις ἐσώθη ὡς τοπωνύμιον ἐν Κύμῃ ὡς *χηλή* δηλοῦσα βράχον προβεβλημένον ἐντὸς τῆς θαλάσσης⁴, καὶ ὡς *ἐχηλή* ἐν Ἰκαρίᾳ ἔνθα οὕτω καλεῖται ἀκρωτήριον τῆς νήσου⁴.

1. G. Hadzidakis, Einleitung 163.

2. Γ. Ζερζελίδου, Τὸ καλαντόνερον 107.

3. Στ. Καρατζᾶ, Ἀρχαιοπινῆ καὶ ἄλλα τινὰ τοπωνύμια ἐν μέσῃ καὶ νοτιῇ Εὐβοίᾳ (Ἀθηνᾶς 50,248).

4. Ἐπιθι καὶ Γ. Χατζιδάκις ἐν Ἀθηνᾶς 20,564.

χίμαιρα - χιμαίριον. Ἡ αἶξ, καὶ δὴ ἡ ἀγρία, ἐλέγετο χίμαιρα. Κατὰ τὰ μεσαιωνικὰ γλωσσάρια οὕτως ἐλέγετο ἢ ἐνὸς ἔτους αἶξ. Ἡ λ. ὡς *χιμαίρα* εὐχρηστος ἐν Καρπάθῳ πρὸς δῆλωσιν τῆς ἐνὸς ἔτους αἰγός, ἣτις *χίμαιρα* (ἁ) λέγεται ἐν Τσακωνίᾳ. Τὸ ὑποκοριστικὸν τῆς λέξεως *χιμαίριον* δὲν παρεδόθη, πάντως ὅμως θὰ ἐλέγετο, ἀφοῦ καὶ σήμερον ἀκόμη *χιμαίρι* ἐν Καρπάθῳ καὶ Βονα τῆς κάτω Ἰταλίας¹ καὶ *χιμάρι* ἐν Χίῳ καὶ Ἰκάρῳ καὶ *χιομέρι* ἐν Κύμῃ καὶ Σκύρῳ λέγεται τὸ ἐνὸς ἔτους ἐρίφιον.

χλίω. Παρ' Αἰσχύλῳ (Χορηφ. 137, Ἰκέτ. 236) φέρεται τὸ ρῆμα χλίω, ἀντὶ τοῦ τρυφηλῶς ζῶ, ἠδυπαθῶ. Τὸ ρῆμα ὡς *χλιῶ* διετερηθή ἐν τῷ ἰδιώματι Ἀπυράνθου τῆς Νάξου ἀντὶ τοῦ παίζω.

χλωρονόμιον. Ὁ τόπος ἐνθα ὑπάρχει χλωρὰ βοσκή λέγεται *χλωρονόμι* ἐν Καρπάθῳ, λέξις, ἣτις φαίνεται ἀρχαία.

χορτονομή, Τὸ χόρτον τῶν ἀγρῶν τὸ ὁποῖον τρώγουσι τὰ αἰγοπρόβατα οἱ Νάξιοι καλοῦσι *χορτονομήν*. Ἡ λ., καίτοι φαίνεται ἀρχαία, δὲν παρεδόθη.

Ψ

ψοφῶ. Παρ' ἀρχαίοις ψοφῶ ἐσήμαινε ποιῶ θόρυβον, ψόφον. Τοῦτο ἀσυναιρέτως ὡς *ψοφᾶω* ἐν Δημητσάνῃ, ἐπὶ ὕδατος, σημαίνει θερμαίνομαι ὀλίγον κυρίως κατὰ τὸν βρασμὸν παραγῶ ἤχον· «βάλλ' το λίγο τὸ νερὸ νὰ ψοφήση».

ψυδρός. Οἱ Κύπριοι *ψυντρὸν* λέγουσι τὸ λεπτόν, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ἀδρόν, τὸν παχύν π.χ. «σιτάριν ψυντρὸν». Τὸ ἐπίθετον εἶναι τὸ *ψυδρός* τὸ κείμενον παρὰ τε Ἰππολύτῳ κατὰ αἰρέσεων (254,76) καὶ παρὰ Λυκόφρονι 235,1219.

ψύχω. Τὸ ἀποψύχω, ποιῶ τι ψυχρόν εἶναι ἀρχαῖον. Ὡς *ψύγω* διεσώθη ἐν Ἀπυράνθῳ τῆς Νάξου καὶ λέγεται περὶ φυτῶν ἔνεκα ἐλλείψεως ὕδατος μαραινομένων.

Ω

ὠκυπόδιον. Παρεδόθησαν μέχρι σήμερον τὰ ὠκυπόδης καὶ ὠκυποδέω, οὐχὶ ὅμως καὶ τὸ *ὠκυπόδιον*, τὸ ὁποῖον ὡς *τῶυπόιν* λέγεται νῦν ἐν Κύπρῳ τὸ λαγωβόλον δηλοῦν.

ὠτίον. Τὸ μεταγενέστερον ὠτίον, ἀντὶ τοῦ κοινοῦ ἀφτί, ὡς *ὠτίν* δημωδῶς καὶ κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους φερόμενον, διεσώθη ὑπὸ τὸν τελευταῖον τοῦτον τύπον ἐν Πόντῳ καὶ ὡς *ἄτιν* ἐν Καρπάθῳ².

1. *Morosi*, Bona 37.

2. Διὰ τὴν λ. ὠτίον ἐπιθι *Φρύγιχον* 211 (Lobeck).